

Planen för småbarnspedagogik i Åbo stad 2024

Namn	Planen för småbarnspedagogik i Åbo stad 2022
Kommun	Åbo
Träder i kraft	X.X.2024
Pdf skapad	30.5.2024

INNEHÅLL

1. Grunderna för planen för småbarnspedagogik och de lokala planerna för småbarnspedagogik.....	6
1.1. Grunderna för planen för småbarnspedagogik och deras bindande verkan.....	6
1.2. Den lokala planen för småbarnspedagogik.....	7
1.3. Barnets plan för småbarnspedagogik.....	9
2. Småbarnspedagogikens uppdrag och allmänna mål.....	12
2.1. Förpliktelser som styr småbarnspedagogiken.....	12
2.2. Verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken.....	14
2.3. Småbarnspedagogiken som en del av barnets uppväxt och lärtig.....	16
2.4. Värdegrunden.....	17
2.5. Synen på lärande.....	21
2.6. Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård.....	22
2.7. Mångsidig kompetens.....	24
2.7.1. Förmåga att tänka och lära sig.....	25
2.7.2. Kulturell och kommunikativ kompetens.....	26
2.7.3. Vardagskompetens.....	27
2.7.4. Multilitteracitet.....	28
2.7.5. Digital kompetens.....	28
2.7.6. Förmåga att delta och påverka.....	29
3. Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken.....	31
3.1. Riktlinjer för att utveckla verksamhetskulturen.....	34
3.1.1. En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen.....	35
3.1.2. En gemenskap som uppmuntrar till lek och kommunikation.....	36
3.1.3. Delaktighet, likabehandling och jämställdhet.....	37
3.1.4. Kulturell mångfald och språkmedvetenhet.....	40
3.1.5. Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil.....	42
3.2. Lärmiljöer inom småbarnspedagogiken.....	43
3.3. Samarbete inom småbarnspedagogiken.....	45
3.3.1. Samarbete med vårdnadshavarna.....	45
3.3.2. Samarbete med olika aktörer.....	47
4. Planering och genomförande av den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken.....	48
4.1. Referensram för den pedagogiska verksamheten.....	48
4.2. Pedagogisk dokumentation.....	49

4.3. Mångsidiga arbetssätt.....	51
4.4. Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande.....	52
4.5. Lärområden.....	54
4.5.1. Språkens rika värld.....	55
4.5.2. Mina många uttrycksformer.....	57
4.5.3. Jag och vår gemenskap.....	59
4.5.4. Jag utforskar min omgivning.....	60
4.5.5. Jag växer, rör på mig och utvecklas.....	63
4.6. Preciseringar gällande språk och kultur.....	66
4.6.1. Småbarnspedagogik på två språk.....	69
5. Stöd för barnet.....	71
5.1. Principer och ansvar för att ordna stöd.....	71
5.2. Samarbete i samband med stöd.....	73
5.2.1. Samarbete med barnet och vårdnadshavaren.....	73
5.2.2. Sektorsövergripande samarbete.....	74
5.3. Genomförandet av stödet i småbarnspedagogiken.....	75
5.3.1. Allmänt stöd.....	76
5.3.2. Intensifierat stöd.....	77
5.3.3. Särskilt stöd.....	78
5.3.4. Stödformer.....	78
5.4. Bedömning av stödet för barnet.....	80
5.5. Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd.....	81
5.6. Beslut om intensifierat och särskilt stöd samt stödtjänster.....	82
6. Småbarnspedagogik som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning.....	84
7. Utvärdering och utveckling av verksamheten inom småbarnspedagogiken.....	84
7.1. Utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten.....	85
8. Källförteckning gällande lokala preciseringar för planen för småbarnspedagogik.....	88

1. Grunderna för planen för småbarnspedagogik och de lokala planerna för småbarnspedagogik

Grunderna för planen för småbarnspedagogik är en nationell föreskrift som utfärdats av Utbildningsstyrelsen enligt lagen om småbarnspedagogik. De lokala planerna för småbarnspedagogik och barnens planer för småbarnspedagogik ska utarbetas och småbarnspedagogiken ska genomföras i enlighet med denna föreskrift. Beredningen av grunderna för planen för småbarnspedagogik styrs framför allt av lagen om småbarnspedagogik, som föreskriver om barnets rätt till småbarnspedagogik och om målen för småbarnspedagogiken. Förskoleundervisningen, som regleras av lagen om grundläggande utbildning, är en del av småbarnspedagogiken. Förskoleundervisningen styrs av föreskriften om grunderna för förskoleundervisningens läroplan som Utbildningsstyrelsen har utfärdat.

Småbarnspedagogiken är en del av det finländska utbildningssystemet och en viktig del av barnets uppväxt och lärtig. Syftet med småbarnspedagogiken är att stödja barnets förutsättningar för lärande och främja livslångt lärande och uppfyllandet av utbildningsmässig jämlikhet i enlighet med inkluderande principer. Till dessa principer hör alla barns lika rättigheter, jämlikhet, likabehandling, icke-diskriminering, värdesättning av mångfald samt social delaktighet och gemenskap. Inkludering är ett omfattande begrepp och gäller alla barn. Inkludering ska ses som en princip, en värdering och ett sätt att tänka som berör anordnandet av småbarnspedagogiken som helhet. Dessa grunder har utarbetats i enlighet med principerna om inkludering, som särskilt behandlas i samband med värdegrunden i kapitel 2, ur verksamhetskulturens synvinkel i kapitel 3 och med beaktande av stödet för barnet i kapitel 5. Vårdnadshavarna bär det primära ansvaret för sina barns fostran. Småbarnspedagogiken stöder och kompletterar hennens fostrande uppdrag och bidrar till barnens välbefinnande.

Avsikten med den nationella styrningen av småbarnspedagogiken är att skapa likvärdiga förutsättningar för en helhetsmässig uppväxt, utveckling och lärande för de barn som deltar i småbarnspedagogiken.

Utgångspunkten för grunderna för planen för småbarnspedagogik har varit förändringar i barnens uppväxtmiljö och i verksamhetsmiljön inom småbarnspedagogiken. Dessutom har förändringar i lagstiftningen beaktats. Grunderna har beretts i samarbete med olika intressentgrupper och utgående från de senaste resultaten av forskning och utvecklingsarbete.

Planen för småbarnspedagogik är en helhet som omfattar tre nivåer. Den består av de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik, de lokala planerna för småbarnspedagogik och barnens planer för småbarnspedagogik.

1.1. Grunderna för planen för småbarnspedagogik och deras bindande verkan

Grunderna för planen för småbarnspedagogik har som uppdrag att stödja och styra hur småbarnspedagogiken ordnas, genomförs och utvecklas. Grunderna för planen för småbarnspedagogik

ska bidra till att verksamheten håller hög kvalitet och genomförs på lika grunder i hela landet. Med småbarnspedagogik avses en systematisk och målinriktad helhet som består av fostran, undervisning och vård och i vilken i synnerhet pedagogiken betonas.

I grunderna för planen för småbarnspedagogik definieras småbarnspedagogikens centrala mål och innehåll, samarbetet mellan anordnaren av småbarnspedagogik och barnens vårdnadshavare, det sektorsövergripande samarbetet samt innehållet i barnets plan för småbarnspedagogik.

Grunderna för planen för småbarnspedagogik är en föreskrift som är juridiskt bindande för anordnarna av småbarnspedagogik. Grunderna för planen för småbarnspedagogik innehåller förutom föreskrifter även text som belyser grunderna. I slutet av varje kapitel finns en förteckning över sådant som avgörs på lokal nivå och som styr hur den lokala planen för småbarnspedagogik utarbetas och hur den småbarnspedagogiska verksamheten genomförs. I grunderna för planen för småbarnspedagogik finns också hänvisningar till lagstiftningen. Avsikten med hänvisningarna är att förtydliga sambandet mellan grunderna och lagstiftningen.

I detta styrdokument används begreppet **anordnare av småbarnspedagogik** i betydelsen kommun, samkommun eller privat serviceproducent. Vårdnadshavare används i betydelsen barnets förälder eller annan vårdnadshavare. I det svenskspråkiga styrdokumentet används begreppen småbarnspedagogik och småbarnspedagogisk verksamhet synonymt och begreppet sektorsövergripande samarbete används för att förtydliga uppgifter som förutsätter samarbete över sektorsgränserna.

1.2. Den lokala planen för småbarnspedagogik

Anordnarna av småbarnspedagogik ska utarbeta och godkänna lokala planer för småbarnspedagogik utgående från de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik. Skyldigheten att utarbeta en plan för småbarnspedagogik gäller också öppen småbarnspedagogisk verksamhet som kommunen köper och privat daghemsverksamhet eller privat familjedagvård som övervakas av kommunen. De lokala planerna för småbarnspedagogik är bindande och de ska utvärderas och utvecklas. Den lokala planen för småbarnspedagogik kan utarbetas så att den gäller alla verksamhetsformer (daghemsverksamhet, familjedagvård och öppen småbarnspedagogisk verksamhet) eller skilt för varje verksamhetsform. Flera anordnare av småbarnspedagogik kan också komma överens om att utarbeta, utvärdera och utveckla planen för småbarnspedagogik gemensamt.

Planen för småbarnspedagogik ska utarbetas så att den preciserar, styr och stöder anordnandet av småbarnspedagogiken på lokal nivå. Då planen för småbarnspedagogik görs upp ska man beakta lokala särdrag, eventuella pedagogiska prioriteringar, barnens behov samt resultat av utvärderingar och utvecklingsarbete som gäller småbarnspedagogiken. De lokala planerna kan precisera de nationella grunderna, men de kan inte utesluta mål eller innehåll som förutsätts i lagen, förordningen eller i grunderna för planen för småbarnspedagogik.

Planen för småbarnspedagogik ska utarbetas med hänsyn till övriga planer som utarbetas på lokal nivå, bland annat:

- planer och beslut som gäller småbarnspedagogik, barn och familjer
- förskoleundervisningens läroplan
- läroplanen för den grundläggande utbildningen
- eventuell läroplan för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen
- välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen
- integrationsplan
- plan för likabehandling och jämställdhet.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska se till att personalen inom småbarnspedagogiken, vårdnadshavarna och barnen ges möjlighet att vara med och utarbeta och utveckla den lokala planen för småbarnspedagogik.

För att trygga barnets uppväxt och en kontinuerlig och enhetlig lärtig deltar representanter för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen i att utarbeta och utveckla planen för småbarnspedagogik. Då den lokala planen för småbarnspedagogik utarbetas ska man samarbeta med kommunens olika förvaltningsområden och med myndigheterna som sköter uppgifter inom social- och hälsovården (kapitel 3.3).

Anordnaren av småbarnspedagogik ska godkänna planen för småbarnspedagogik separat för småbarnspedagogik på svenska, finska, samiska och vid behov för småbarnspedagogik på något annat språk.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska utvärdera den småbarnspedagogiska verksamheten och delta i utomstående utvärdering av verksamheten. Då man utvärderar småbarnspedagogiken på lokal nivå kan man använda sig av utvärderingsdata som producerats med hjälp av den nationella informationsresursen inom småbarnspedagogiken Varda samt utvärderingsverktyg som tagits fram av Nationella centret för utbildningsutvärdering. Utvärderingen behandlas närmare i kapitel 7.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Den lokala svenskspråkiga planen för småbarnspedagogik i Åbo styr genomförandet av småbarnspedagogikens mål i alla enheter inom den småbarnspedagogiska servicen i Åbo. Utarbetandet av Åbo stads plan för småbarnspedagogik styrs särskilt av lagen om småbarnspedagogik och de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik. Privata serviceproducenter styrs därutöver av regelboken för servicesedlar inom småbarnspedagogiken. Vid uppdateringen av planen utnyttjades Åbo stads tidigare plan för småbarnspedagogik.

Syftet med denna plan är att hjälpa läsaren i sitt arbete med barnen med beaktande av lagen om småbarnspedagogik. Planen styr och handleder läsarens uppmärksamhet till det som är viktigast och mest väsentligt i småbarnspedagogiken både i Åbo och på nationell nivå. Med personal menas i denna plan lärare inom småbarnspedagogik, barnskötare, socionomer, assistenter och speciallärare inom småbarnspedagogik.

Den lokala planen för småbarnspedagogik utarbetas både på finska och på svenska. Den finska sektionen och den svenska sektionen vid nämnden för fostran och undervisning godkänner Åbo stads plan för småbarnspedagogik. Planen publiceras på webbplatsen för Åbo stads småbarnspedagogik samt i eGrunderna.

Enheter som grundar sig på alternativ pedagogik eller en särskild åskådning beskriver därtill sina egna betongområden i sina enhetsvisa verksamhetsplaner.

Blanketter som stöder Åbo stads plan för småbarnspedagogik och andra blanketter och anvisningar finns i dokumenthanteringssystemen Dotku (kommunala serviceproducenter) och Extranet (privata serviceproducenter).

I uppgörandet av denna plan för småbarnspedagogik deltog expertgrupper samt anställda inom Åbo stads småbarnspedagogik. Barnens perspektiv har beaktats vid utarbetandet av planen genom att använda ett visuellt utvärderingsmaterial. Vårdnadshavarnas åsikter kartlagdes med en enkät i Säg din åsikt och med en kundnöjdhetssenkät. Feedback samlas in regelbundet av småbarnspedagogikens personal och vårdnadshavare och vid behov uppdateras den kommunala planen för småbarnspedagogik utifrån denna feedback.

Då en lokal plan för småbarnspedagogik utarbetas ska följande lokala planer tas i beaktande:

- Åbo stads läroplan för förskoleundervisningen
- Materialet "Språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik och förskoleundervisning i Åbo"
- Åbo stads jämställdhets- och likabehandlingsplan
- Åbo stads välfärdsplan för barn och unga
- Åbo stads handbok för läkemedelsbehandling i småbarnspedagogiken
- Planen för förebyggande och ingripande i mobbning och trakasserier

1.3. Barnets plan för småbarnspedagogik

Ett barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet har enligt lagen om småbarnspedagogik rätt till systematisk och målinriktad fostran, undervisning och vård. För att uppfylla detta ska en plan för småbarnspedagogik utarbetas för varje barn på ett daghem eller i familjedagvård. Barnets plan för småbarnspedagogik ska utgå från barnets behov och barnets bästa. Även barnets åsikt och önskemål ska klargöras och beaktas i processen med barnets plan för småbarnspedagogik. Personalen har ansvar för att hitta lämpliga sätt att klargöra barnets perspektiv. Det är viktigt att vårdnadshavarens och personalens iakttagelser och uppfattningar om barnets utveckling och lärande samt förmåga att fungera i grupp beaktas.

Då barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas är det viktigt att känna till barnets kunnande, styrkor, intresseområden och individuella behov. Planen ska också beakta barnets språkliga, kulturella och åskådningsmässiga bakgrund. Då planen utarbetas eller uppdateras ska man använda sig av barnets eventuella tidigare plan för småbarnspedagogik och av pedagogisk dokumentation (kapitel 4.2). De mål som anges i barnets plan för småbarnspedagogik ska ställas upp för personalens pedagogiska verksamhet. De ska beskriva hur man med den pedagogiska verksamheten och lärmiljöerna stöder barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Då målen ställs upp ska man också beakta vårdnadshavarens och eventuella andra sakkunnigas syn på barnets välbefinnande, utveckling och lärande, och på stödbehoven.

Barnets plan för småbarnspedagogik är ett verktyg för att planera och utvärdera verksamheten. Målen som beskrivs i barnens planer ska beaktas då verksamheten i barngruppen planeras och genomförs samt då lärmiljöerna och verksamhetskulturen utvecklas. Barnets plan för småbarnspedagogik ska utarbetas då barnet börjar på daghem eller i familjedagvård. Planen ska preciseras i enlighet med barnets behov, minst en gång per år.

Processen med barnets plan för småbarnspedagogik omfattar olika skeden. I processen deltar de personer som ansvarar för barnets undervisning, fostran och vård, tillsammans med vårdnadshavaren och barnet. Vid daghemmen ansvarar en person som har behörighet som lärare inom småbarnspedagogik för att barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas och utvärderas. Kompetensen hos en socionom inom småbarnspedagogik kan användas i synnerhet när det gäller barnens och familjernas kunskaper om servicesystemet. Speciallärare inom småbarnspedagogik deltar

efter behov i bedömningen av barnets behov av stöd, stödåtgärder eller genomförandet av dem. En lärare inom småbarnspedagogik eller en speciallärare inom småbarnspedagogik kan delta i processen kring barnets plan för småbarnspedagogik för ett barn i familjedagvård. Sakkunniga och andra parter som stöder barnets utveckling och lärande deltar vid behov i utarbetandet och utvärderingen av planen.

I barnets plan för småbarnspedagogik ska man ange barnets eventuella stöd för utveckling, lärande och välbefinnande, hur stödet ska genomföras samt hur stödets effekt och genomförandet av stödåtgärderna ska utvärderas. Om barnet har en långvarig sjukdom som kräver läkemedelsbehandling ska en plan för läkemedelsbehandling göras upp inom hälso- och sjukvården. I den mån uppgifterna i planen för läkemedelsbehandling är nödvändiga för att ordna småbarnspedagogik ska de antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. På lokal nivå kommer man överens om hur läkemedelsbehandlingen genomförs inom småbarnspedagogiken. Stödet som ges inom småbarnspedagogiken behandlas närmare i kapitel 5.

Genomförandet av barnets plan för småbarnspedagogik samt den pedagogiska verksamhetens inverkan på barnets utveckling och lärande ska följas upp regelbundet. Planen ska dock granskas alltid då barnets behov kräver det. Barnets behov av stöd samt hur väl det räcker till, hur ändamålsenligt det är och vilka effekter stödet har ska bedömas och planen ska uppdateras alltid då det sker ändringar i behovet av stöd. Om ett barn får intensifierat eller särskilt stöd ska barnets plan för småbarnspedagogik uppdateras i enlighet med innehållet i ett förvaltningsbeslut. Initiativet till att granska planen kan komma från personer som i sitt arbete kommer i kontakt med barnet eller från barnets vårdnadshavare. Då barnets plan för småbarnspedagogik utvärderas ska fokus särskilt läggas på hur verksamheten organiserats, hur pedagogiken genomförts och på effekterna av stödåtgärderna.

I barnets plan för småbarnspedagogik ska följande anges:

- barnets styrkor när det gäller utveckling och lärande samt barnets intressen
- mål som stöder barnets utveckling, lärande och välbefinnande, de åtgärder som behövs för att uppnå målen och en utvärdering av hur målen uppnåtts
- barnets eventuella behov av stöd (kapitel 5)
- en eventuell plan för hur läkemedelsbehandlingen genomförs
- barnets, personalens och vårdnadshavarens gemensamma överenskommelser
- andra eventuella sakkunniga som varit med och utarbetat planen
- när planen har utarbetats, granskats och när den granskas nästa gång.

Barnets plan för småbarnspedagogik är sekretessbelagd. Enligt lagen om småbarnspedagogik har de personer som ansvarar för barnets småbarnspedagogik och de personer som deltar i bedömningen av stödbehovet, stödåtgärderna eller deras genomförande trots sekretessbestämmelserna rätt att av varandra få och att till varandra och till dem som ordnar eller tillhandahåller småbarnspedagogik lämna sådana uppgifter om barnet som är nödvändiga för att anordna och tillhandahålla småbarnspedagogik och för att bedöma stödet. Syftet med informationsöverföringen är att trygga att småbarnspedagogiken genomförs utgående från barnets bästa. Bestämmelserna om att få och lämna ut uppgifter gäller också situationer när barnet övergår från småbarnspedagogik som ordnas av en kommun eller privat serviceproducent till småbarnspedagogik som ordnas av en annan kommun eller privat serviceproducent eller då barnet övergår från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen. Det att ett barn deltar i småbarnspedagogisk verksamhet är offentlig information. Det kan ändå finnas uppgifter som berör barnets deltagande i småbarnspedagogisk verksamhet som är sekretessbelagda.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

För varje barn utarbetas under varje verksamhetsår en plan för småbarnspedagogik, med syftet att stöda barnets växande och utveckling samt säkerställa att småbarnspedagogikens mål genomförs och uppnås för barnets del. I barnets plan för småbarnspedagogik antecknas barnets, vårdnadshavarnas och personalens syn på barnets behov och mål. I planen antecknas även eventuella vårdinriktade, pedagogiska och strukturella stödbehov. Ett förvaltningsbeslut fattas om intensifierat stöd och särskilt stöd och stödtjänster inom allmänt stöd, mer om detta i kapitel 5.6. De mål som antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik definierar riktlinjerna för gruppens pedagogiska verksamhet.

Barnets plan för småbarnspedagogik uppdateras alltid vid behov då barnets behov ändrar, dock minst en gång per halvår. Då barnet börjar i ett nytt daghem eller i en ny grupp, ska en plan för småbarnspedagogik utarbetas inom två månader från den tidpunkt då barnet börjat i småbarnspedagogiken eller bytt grupp. Barnets aktuella plan för småbarnspedagogik ska vara gjord för den ifrågavarande grupp där barnet placeras under verksamhetsperioden eftersom planen styr personalens verksamhet. Hur målen har uppnåtts följs upp regelbundet. Vid samtalet om barnets plan för småbarnspedagogik utvärderar man detta tillsammans med vårdnadshavarna. För samtalet bör reserveras tillräckligt med tid och under samtalet utvärderar man den gångna perioden i småbarnspedagogiken, nuläget och planerar den framtida verksamheten. Fokus för utvärderingen är alltid personalens pedagogiska verksamhet. I familjedagvården ansvarar den närmaste chefen för familjedagvården för styrningen av processen med att utarbeta planen för småbarnspedagogik. Familjedagvårdaren beaktar målen som antecknats i barnets plan då hen planerar verksamheten.

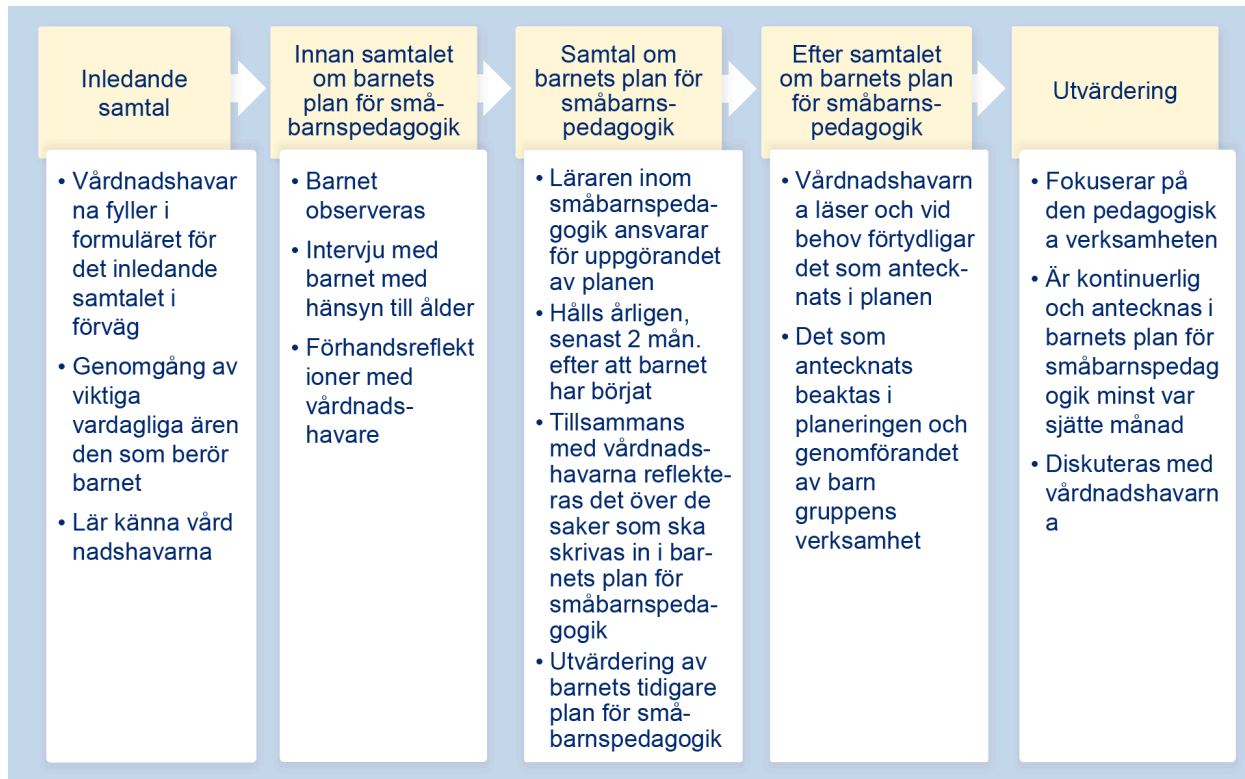

Bild 1. Processen för uppgörandet av barnets plan för småbarnspedagogik.

Då ett barn inom småbarnspedagogiken byter från en enhet till en annan är det viktigt att barnets senaste plan för småbarnspedagogik också överförs till barnets nya enhet. Med överföringen säkerställer man att verksamheten ordnas enligt barnets behov och barnets bästa även i den nya gruppen. Då barnet flyttar från en enhet till en annan inom staden, överförs barnets pedagogiska dokument via informationssystemet eVaka. Om eVaka inte är i bruk, ansvarar enhetschefen för att barnets pedagogiska dokument skickas till barnets nya enhet. Vid behov ordnas ett överföringsmöte, där barnet och barnets vårdnadshavare samt den tidigare enhetens och den nya enhetens företrädare närvarar. Överföringen av uppgifter kräver tillstånd av vårdnadshavarna antingen i eVaka eller med en separat blankett. Den aktör som ordnar småbarnspedagogiken ansvarar för arkiveringen av barnets dokument enligt arkivlagen och övriga bestämmelser och rekommendationer.

2. Småbarnspedagogikens uppdrag och allmänna mål

Den småbarnspedagogiska verksamheten är en samhällsservice som har många uppdrag. Småbarnspedagogikens uppdrag är att i samarbete med vårdnadshavarna främja barnens helhetsmässiga uppväxt, utveckling och lärande. Småbarnspedagogiken ska främja jämlikhet och likabehandling mellan barnen och förebygga marginalisering. De kunskaper och färdigheter som barnen tillägnar sig i den småbarnspedagogiska verksamheten stärker deras delaktighet och aktiva deltagande i samhället. Småbarnspedagogiken stöder också vårdnadshavarna i det fostrande arbetet och möjliggör att de kan delta i arbetslivet eller studier.

2.1. Förpliktelser som styr småbarnspedagogiken

Kommunen är skyldig att ordna småbarnspedagogik i den omfattning och i sådan form som behovet i kommunen förutsätter. Man ska sträva efter att ordna småbarnspedagogik nära dem som använder servicen och så att öppettiderna motsvarar det lokala behovet. Enligt lagen om småbarnspedagogik kan småbarnspedagogisk verksamhet ordnas som daghemsverksamhet, som familjedagvård eller som öppen småbarnspedagogisk verksamhet. Barnets rätt till småbarnspedagogik gäller enligt lagen den verksamhet som ges på daghem eller i familjedagvård. Vårdnadshavaren beslutar om barnets deltagande i småbarnspedagogiken. Barn som deltar i förskoleundervisningen ska ha möjlighet att delta i småbarnspedagogisk verksamhet på det sätt som lagen föreskriver.

En kommun eller samkommun kan antingen själv anordna småbarnspedagogik eller köpa småbarnspedagogiska tjänster av en offentlig eller privat serviceproducent. Om tjänsterna köps av offentliga eller privata serviceproducenter, måste kommunen eller samkommunen försäkra sig om att tjänsterna uppfyller den kvalitet som förutsätts av motsvarande kommunal verksamhet. Anordnaren av småbarnspedagogik ansvarar för att de tjänster som köps ordnas enligt de författningar som gäller småbarnspedagogik och enligt grunderna för planen för småbarnspedagogik. Ett kommunalt organ eller en tjänsteinnehavare som organet utsett, Regionförvaltningsverket och Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ansvarar för handledningen, rådgivningen och tillsynen av privata serviceproducenter.

Kommunen ska se till att varje barn kan få småbarnspedagogik på sitt modersmål, svenska, finska eller samiska. Om övriga språk föreskrivs i kapitel 4.6.

Förpliktelserna som styr småbarnspedagogiken bygger på Finlands grundlag, lagen om småbarnspedagogik och statsrådets förordning om småbarnspedagogik samt på Grunderna för planen för småbarnspedagogik. Den småbarnspedagogiska verksamheten regleras också av föreskrifter om förvaltningslagen och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Enligt Finlands grundlag får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland förbundit sig att följa ska beaktas då småbarnspedagogiken ordnas. Sådana är bland annat diskrimineringslagen, lagen om jämställdhet, Europakonventionen, FN:s konvention om barnets rättigheter, FN:s konvention om handikappades rättigheter, FN:s deklaration om urfolkens rättigheter och FN:s globala mål för hållbar utveckling.

Ett barn som deltar i småbarnspedagogik har rätt att få stöd, oberoende av anordnare av småbarnspedagogik. Småbarnspedagogiken ska ordnas och utvecklas enligt principen om inkludering och då har alla barn, oberoende av till exempel behov av stöd, funktionsnedsättning eller kulturell bakgrund, rätt att delta i den gemensamma småbarnspedagogiska verksamheten.

Då barnet behöver stöd för sin utveckling, sitt lärande och sitt välbefinnande (i dessa grunder används i fortsättningen begreppet stöd för barnet) och får stöd och service inom social- och hälsovården tillämpas lagen om småbarnspedagogik, socialvårdslagen, lagen om service och stöd på grund av handikapp, lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda och hälso- och sjukvårdslagen samt vad som annat föreskrivs om social- och hälsovårdstjänster i lagstiftningen.

De nationella målen för småbarnspedagogiken fastställs i lagen om småbarnspedagogik. Målen styr hur grunderna för planen för småbarnspedagogik, den lokala planen för småbarnspedagogik och barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas, genomförs och utvärderas.

Enligt lagen om småbarnspedagogik är syftet med småbarnspedagogiken att

- 1. hos varje barn främja en helhetsmässig uppväxt, utveckling, hälsa och ett helhetsmässigt välbefinnande i enlighet med barnets ålder och utveckling,*
- 2. stödja barnets förutsättningar för lärande och främja livslångt lärande och uppfyllandet av utbildningsmässig jämlikhet i enlighet med inkluderande principer*
- 3. ordna mångsidig pedagogisk verksamhet med utgångspunkt i barns lek, rörelse, konst och kulturtradition samt ge barnet möjligheter till positiva upplevelser av lärande,*
- 4. säkerställa en småbarnspedagogisk miljö som är utvecklande, främjar lärande och är hälsosam och trygg,*
- 5. trygga ett verksamhetssätt som respekterar barnet och så bestående förhållanden som möjligt för växelverkan mellan barnet och personalen inom småbarnspedagogiken,*
- 6. erbjuda alla barn likvärdiga möjligheter till småbarnspedagogik, främja likabehandling och jämställdhet samt ge färdigheter att förstå och respektera den allmänna kulturtraditionen samt vars och ens språkliga, kulturella, religiösa och livsåskådningsmässiga bakgrund,*
- 7. identifiera barnets individuella behov av stöd och, när det uppkommit behov av stöd, ordna ett ändamålsenligt stöd inom småbarnspedagogiken, vid behov i form av sektorsövergripande samarbete,*
- 8. utveckla barnets förmåga till samverkan och växelverkan, främja barnets förmåga att delta i kamratgruppen samt vägleda barnet mot ett etiskt ansvarstagande och hållbart handlingssätt, respekt för andra människor och samhällsmedlemskap,*
- 9. säkerställa barnets möjligheter att få delta i och påverka sådana angelägenheter som berör barnet självt,*
- 10. i samverkan med barnet och dess föräldrar eller andra vårdnadshavare främja en harmonisk utveckling hos barnet och dess holistiska välbefinnande samt stödja barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare i fostringsarbetet.*

Anordnaren av småbarnspedagogik är skyldig att informera vårdnadshavarna om målen och verksamheten inom de olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik. Vårdnadshavaren ska ges möjlighet att delta i och påverka planeringen, genomförandet och utvärderingen av den småbarnspedagogiska verksamheten som barnet deltar i. Vårdnadshavarna ska också regelbundet ges möjlighet att delta i planeringen och utvärderingen av småbarnspedagogiken på lokal nivå och vid enheten i fråga. Vårdnadshavarens deltagande i planeringen och utvärderingen av det stöd som barnet eventuellt ges beskrivs närmare i kapitel 5.

Barnens deltagande i småbarnspedagogiken varierar beroende på familjernas val, barnens lagstadgade rätt till småbarnspedagogik och enligt anordnarens beslut. Detta ska beaktas då de lokala planerna görs upp.

Lärmiljön inom småbarnspedagogiken ska vara utvecklande och främja lärandet samt vara hälsosam och trygg med hänsyn till barnets ålder och utveckling. Lokalerna och redskapen ska vara ändamålsenliga och tillgängliga. Barn på daghem och i familjedagvård ska serveras fullvärdiga måltider. Måltiderna ska vara ändamålsenligt ordnade och handledda. Småbarnspedagogiken ska vara religiöst, konfessionellt och partipolitiskt obunden. Småbarnspedagogiken får inte användas som kanal för kommersiell påverkan. Småbarnspedagogik som baserar sig på alternativ pedagogik eller en särskild åskådning beskrivs närmare i kapitel 6.

Inom småbarnspedagogiken ska bestämmelserna om personalens behörighetsvillkor och dimensionering iakttas. Kommunen ska i den utsträckning som motsvarar behovet inom småbarnspedagogiken ha tillgång till tjänster av en speciallärare inom småbarnspedagogik. Om övergångsbestämmelser som gäller personalens behörighet föreskrivs i lagen om småbarnspedagogik.

Vid anordnandet av småbarnspedagogik ska man beakta bestämmelserna om arbetarskydd och

säkerhet samt om behandling av personuppgifter och dataskydd och lagar om utredning av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. Barnen ska skyddas från våld, mobbning och andra trakasserier med hjälp av systematiskt förebyggande åtgärder och omedelbart ingripande (kapitel 3.1). Säkerheten ska systematiskt förbättras och regelbundet utvärderas.

Kommunen ska vid anordnandet av småbarnspedagogik samarbeta med de instanser som ansvarar för undervisning, idrott och kultur, socialvård, barnskydd, barnrådgivningsverksamhet och övrig hälsovård samt med andra nödvändiga aktörer. Personalen inom småbarnspedagogiken omfattas också av bestämmelserna om att styra personer till att söka socialservice och att göra en barnskyddsanmälan.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Syftet med Åbo stads plan för småbarnspedagogik är, utöver de mål som anges i lagen om småbarnspedagogik, att beskriva vad det innebär att öka barns välbefinnande inom småbarnspedagogiken i Åbo. Grunden för välbefinnandet är en fysisk och psykiskt trygg småbarnspedagogisk miljö.

2.2. Verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken

Verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken är daghemsverksamhet, familjedagvård och öppen småbarnspedagogisk verksamhet. Målen i lagen om småbarnspedagogik och i grunderna för planen för småbarnspedagogik styr alla verksamhetsformer av småbarnspedagogik. I lagen om småbarnspedagogik fastställs till vilka delar lagen gäller öppen småbarnspedagogisk verksamhet. De olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik skiljer sig från varandra i fråga om lärmiljöer, resurser, personalens utbildning och behörighetsvillkor, personalstruktur, barngruppens storlek och relationstalet mellan barn och personal. Även möjligheterna att ge stöd varierar. Då man utarbetar den lokala planen för småbarnspedagogik ska man beakta de olika verksamhetsformernas särdrag och målen ska preciseras enligt verksamhetsform.

Det är viktigt att vårdnadshavarna får tillräcklig information om alla verksamhetsformer med avseende på deras innehåll och särdrag. Kommunen ska ordna rådgivning och handledning för vårdnadshavarna angående de småbarnspedagogiska tjänsterna. Tillsammans med vårdnadshavaren ska man vid behov diskutera vilken verksamhetsform och vilken omfattning som gynnar barnet och svarar mot barnets behov. Rådgivning och handledning ska ges då familjen söker sig till de småbarnspedagogiska tjänsterna samt när barnet redan omfattas av tjänsterna.

Småbarnspedagogik som ges på daghem är den vanligaste formen av småbarnspedagogik. På daghemmen sker verksamheten i grupper. Barngrupperna kan bildas på olika sätt, till exempel utgående från barnens ålder, syskonrelationer eller behov av stöd. Grupperna ska vara pedagogiskt ändamålsenliga och bestämmelserna om personaldimensionering och gruppernas maximala storlek samt stödet ska iakttas då grupperna bildas. Daghemmens mångprofessionella personal är en resurs för en högklassig småbarnspedagogik när allas utbildning och kompetens, ansvarsområden, uppgifter och yrkesroller tas till vara på ett ändamålsenligt sätt. Ett daghem ska ha en föreståndare som ansvarar för verksamheten.

Lagen om småbarnspedagogik betonar vikten av pedagogik och lärares och speciallärares pedagogiska ansvar. Lärarna inom småbarnspedagogik har det övergripande ansvaret för att planera verksamheten i barngrupperna, för att genomföra verksamheten planenligt så att målen uppnås samt för att utvärdera och utveckla verksamheten. Lärarna, speciallärares, socionomerna, barnskötarna och den övriga personalen inom småbarnspedagogiken ska planera och genomföra verksamheten tillsammans.

Familjedagvård är småbarnspedagogisk verksamhet som genomförs i en liten grupp. Familjedagvården ordnas i ett familjedaghem som kan vara ett privat hem eller något annat vårdställe med hemliknande förhållanden. Familjedagvård kan ordnas av en eller två familjedagvårdare eller i särskilda fall av tre familjedagvårdare. Då man beslutar om antalet anställda och om barngruppens storlek ska man beakta barn med funktionsnedsättning eller barn som i övrigt behöver stöd. Familjedagvårdaren ansvarar för verksamheten i sin grupp. Det pedagogiska ledarskapet och styrningen av verksamheten stöder familjedagvårdarna när det gäller att planera och genomföra en målinriktad verksamhet.

Genomförandet av och tyngdpunkterna för öppen småbarnspedagogisk verksamhet varierar beroende på anordnarens beslut. Öppen småbarnspedagogisk verksamhet kan ordnas till exempel som lekpark- eller klubbverksamhet. Verksamheten ska vara handledd och målinriktad. Öppen småbarnspedagogisk verksamhet kan erbjuda till exempel utomhusvistelse, lek, konstfostran och fostran till fysisk aktivitet. Därtill kan öppen småbarnspedagogisk verksamhet erbjuda vårdnadshavarna ledd samvaro tillsammans med barnen samt andra sociala kontakter. Öppen småbarnspedagogisk verksamhet ska planeras så att målen i lagen om småbarnspedagogik kan beaktas. Målen ska beaktas i en större utsträckning ju mer regelbundet och oftare barnen deltar i verksamheten. I enlighet med verksamhetens karaktär kan vissa mål betonas mer än andra.

Skiftomsorg ska i behövlig utsträckning ordnas för barn som behöver detta på grund av vårdnadshavarens arbete eller studier. Skiftomsorg kan ordnas på kvällstid, veckoslut och nattetid i form av daghemsverksamhet eller familjedagvård. Barns deltagande i småbarnspedagogik i form av skiftomsorg är ofta regelbundet. Det här ska beaktas i planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten och stödet som ges till barnet.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

I Åbo finns många alternativ för småbarnspedagogik. Småbarnspedagogik ordnas i daghem, familjedagvård och öppen småbarnspedagogik. Den öppna småbarnspedagogiken omfattar öppna daghem, lekpark och klubbar. Skiftvård ordnas för barnet i den omfattning som behövs. Åbo stad producerar tjänsterna själv eller stöder privata serviceproducenter med servicesedlar eller stöd för privat vård av barn. Information om enheterna inom småbarnspedagogiken finns på stadens webbplats. I Åbo ansöker man om en plats inom småbarnspedagogiken via servicehandledningen inom småbarnspedagogiken som också ger handledning och råd i frågor som gäller småbarnspedagogiken.

Samarbetet mellan olika former av småbarnspedagogik sker på ett mångsidigt sätt. Olika verksamhetsformer deltar i planeringen, utvärderingen och utvecklingen av småbarnspedagogiken i Åbo. Materialet som utarbetats för småbarnspedagogiken i Åbo är tillgängligt för alla verksamhetsformer. När ett barn flyttar från en verksamhetsform till en annan ordnas vid behov ett överföringsmöte.

2.3. Småbarnspedagogiken som en del av barnets uppväxt och lärtig

Småbarnspedagogiken är en viktig del av barnets uppväxt och lärtig. Småbarnspedagogiken lägger grunden för ett livslångt lärande. Barnet har med sig sina tidigare erfarenheter, där kommunikationen och den emotionella anknytningen mellan barnet och vårdnadshavaren är av central betydelse. Personalens uppgift är att skapa en förtroendefull relation till barnet. Samarbetet mellan personalen och vårdnadshavarna skapar kontinuitet och trygghet i barnets liv. Ett ömsesidigt, öppet och respektfullt bemötande är viktigt då målen för den småbarnspedagogiska verksamheten görs upp utgående från det enskilda barnet. För att familjernas och personalens fostrande arbete ska bilda en meningsfull helhet för barnet är det viktigt med ett regelbundet samarbete.

Utgångspunkten för en pedagogisk verksamhet är att personalen inser vilken betydelse barndomen har och att personalen har insikt i barns växande, utveckling och lärande. Lika viktigt är det att personalen känner varje enskilt barn och beaktar barnets individuella utveckling. En förutsättning för att känna varje barn är att relationerna mellan barnen och personalen är så varaktiga som möjligt.

Småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen, som är en del av småbarnspedagogiken, och den grundläggande utbildningen ska med tanke på barnets utveckling och lärande bilda en konsekvent och kontinuerlig helhet som lägger grunden för ett livslångt lärande. Att personalen inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen känner till utbildningssystemet och de centrala mål, särdrag och tillvägagångssätt som kännetecknar de olika stadierna inom systemet är utgångspunkten för en kvalitativ helhet. För att barnens välbefinnande, utveckling och lärande ska ske smidigt, ska även övergångarna planeras och utvärderas.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska skapa sådana samarbetsstrukturer och rutiner för informationsöverföring att övergångarna från hemmet till småbarnspedagogiken, inom småbarnspedagogiken, från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen sker så smidigt som möjligt. Vid övergångsskedena ska man samarbeta med vårdnadshavaren och ta hänsyn till barnets bästa. Vid överföringen av information kan man använda barnets plan för småbarnspedagogik och andra dokument som beskriver barnets utveckling och lärande och som har samlats in under den tid barnet har deltagit i den småbarnspedagogiska verksamheten. Vid överföringen av information ska gällande bestämmelser följas.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Åbo stad poängterar vikten av en enhetlig lärtig, där småbarnspedagogiken ses som en viktig del. När barnet börjar inom småbarnspedagogiken förs ett inledande samtal, vilket skapar en grund för samarbete och förtroende. Småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen samarbetar för att övergången ska gå så smidigt som möjligt ur barnets synvinkel. Målet är att förskoleundervisningen fortsätter att på bästa möjliga sätt fördjupa de saker och färdigheter som barnet redan lärt sig. Därför är det viktigt att information om barnets utveckling, inlärningsbehov och styrkor förmedlas när barnet flyttar från en grupp eller enhet inom småbarnspedagogiken till en annan och från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen. Vid behov kan ett möte om informationsöverföring ordnas. I mötet deltar vårdnadshavarna, representanter för båda grupperna och vid behov specialläraren inom

småbarnspedagogiken och andra eventuella samarbetspartner, såsom ledare inom morgon- och eftermiddagsverksamheten.

Samarbetet mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen inleds redan i början av höstterminen. Samarbetet med närskolan planeras tillsammans och omfattar bland annat barnens besök på skolan och introducerandet av specialläraren i förskoleundervisningsgruppen.

Genom kontinuerligt samarbete, informationsgång och individuellt stöd kan en enhetlig uppväxt- och lärtig från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och skolan säkerställas. Barnets behov, utveckling och lärande står i centrum för planeringen och genomförandet av en enhetlig uppväxt- och lärtig.

2.4. Värdegrunden

Värdegrunden i grunderna för planen för småbarnspedagogik baserar sig på de allmänna principerna i FN:s konvention om barnets rättigheter, lagen om småbarnspedagogik och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Principerna omfattar inklusion och att barnets bästa kommer i första hand, att barnet har rätt att må bra, få omvårdnad och skydd, att barnets åsikter ska beaktas samt att barnet ska behandlas jämlikt och likvärdigt och att barnet inte får diskrimineras.

Barndomens egenvärde

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att skydda och främja barnens rätt till en god och trygg barndom. Småbarnspedagogiken bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som det är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i sin grupp.

Att växa som människa

Småbarnspedagogiken bygger på respekt för livet, de mänskliga rättigheterna samt människolivets okränkbarhet och en hållbar livsstil. Personalen ska stödja barnens utveckling till humana människor som strävar efter sanning, godhet och skönhet samt rättvisa och fred. Småbarnspedagogiken värdesätter bildning. Det synliggörs i det sätt på vilket var och en ser på sig själv, på andra människor, på sin omgivning och på kunskap samt i sättet och viljan att göra rätt. Personalen ska vägleda barnen att handla i enlighet med värdegrunden och att diskutera värderingar och ideal. Ingen form av mobbning, rasism eller våld ska accepteras.

Barnets rättigheter

Barnen har rätt att uttrycka sig, sina tankar och åsikter samt bli förstådda utgående från sina egna förutsättningar att kommunicera och uttrycka sig. Varje barn har rätt till god undervisning, omsorg och uppmuntrande respons. Barnen har rätt att leka, lära sig genom lek, glädjas över sitt lärande och bilda sig en uppfattning om sig själva, sina identiteter och världen utifrån sina egna perspektiv. Barnen har rätt till social gemenskap och att vara en del av en grupp. Barnet har rätt att i småbarnspedagogiken få tillräckligt stöd och i rätt tid. Barnet har rätt att få mångsidig information, hantera känslor och konflikter samt pröva på och lära sig nya saker.

Likabehandling, jämlikhet och mångfald

Småbarnspedagogiken främjar det finländska samhällets demokratiska värderingar såsom likvärdighet, jämlikhet och mångfald. Barnen ska ges möjligheter att utveckla sina färdigheter och göra sina val oberoende av förväntningar baserade till exempel på kön, ursprung, kulturell bakgrund eller andra orsaker som gäller barnet som person. Personalen ska skapa en atmosfär som respekterar mångfald.

Småbarnspedagogiken bygger på ett mångskiftande kulturarv som fortsätter att formas genom samverkan mellan barnen, deras vårdnadshavare och personalen.

Mångfald av familjer

En professionell, öppen och respektfull inställning till mångfalden av familjer och familjers olika språk, kulturer, åskådningar och religioner, traditioner samt syn på fostran skapar förutsättningar för ett bra fostringssamarbete. Barnens familjeidentitet och familjerelationer stöds så att varje barn får känna att den egna familjen är värdefull.

Hälsosam och hållbar livsstil

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att vägleda barnen att tillägna sig hälsosamma levnadsvanor. Barnen ska ges möjligheter att utveckla sina emotionella färdigheter och sitt estetiska tänkande. I småbarnspedagogiken ska man följa principerna om hållbar livsstil och beakta dess olika dimensioner: den sociala, den kulturella, den ekonomiska och den ekologiska dimensionen. Småbarnspedagogiken ska lägga grunden för ekosocial bildning, så att människan förstår att den ekologiska hållbarheten är en förutsättning för social hållbarhet och mänskliga rättigheter.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Småbarnspedagogiken i Åbo grundar sig på stadens värderingar och strategi, värderingarna i grunderna för planen för småbarnspedagogik och lagen om småbarnspedagogik. Den centrala tanken i alla dessa är att se barnet som en deltagande och aktiv aktör i sitt eget liv. Denna idé eftersträvas aktivt inom småbarnspedagogiken i Åbo.

Åbo stads värderingar är invånar- och kundorientering, ansvar och likabehandling samt förnyelse och samarbete. Inom småbarnspedagogiken syns de på följande sätt:

Invånar- och kundorientering:

- Barnets bästa kommer i första hand och vi ser till att alla beslut främjar barnets välbefinnande.
- Vi tar hänsyn till barnens individuella behov vid planeringen av småbarnspedagogiken.
- Vi skapar en öppen och interaktiv relation med vårdnadshavarna.
- Vi säkerställer användarvänliga system och tillgänglig information.
- Vi följer och utvärderar regelbundet kvaliteten på småbarnspedagogiken.
- Vi stöder familjerna på ett mångprofessionellt sätt.

Ansvar och likabehandling inom småbarnspedagogiken:

- Vi säkerställer att de småbarnspedagogiska tjänsterna är tillgängliga på ett rättvist sätt i olika områden.
- Vi agerar på ett sensitivt sätt gällande språk och kultur.
- Vi garanterar en säker och inkluderande inlärningsmiljö som stöder barnets utveckling.
- Vi säkerställer genomförandet av jämlikhets- och likabehandlingsplanen i gruppernas dagliga verksamhet.
- Vi integrerar hållbarhetsprinciperna i den småbarnspedagogiska verksamheten.
- Vi bemöter barnen som individer och på ett sätt att varje barn känner sig som en viktig del av gruppen.

Förnyelse och samarbete:

- Vi främjar gemenskapen.
- Vi lyssnar på användarnas åsikter och behov då nya daghemsprojekt planeras.
- Vi genomför utvärdering och transparens vid beslutsfattande för att främja hållbar utveckling.
- Vi stärker småbarnspedagogikens kärnverksamhet med hjälp av att sätta upp tydliga mål.
- Vi uppmuntrar personalen att aktivt delta i pedagogiska diskussioner, att dela med sig av sina idéer och visioner samt att lära sig av varandra.

Småbarnspedagogiken utvecklas kontinuerligt i enlighet med stadens värderingar tillsammans med kunder och samarbetspartners. Vårdnadshavarna har haft möjlighet att framföra sina önskemål och värderingar till exempel genom kundnöjdhetsenkäter och Säg din åsikt-enkäten. I vårdnadshavarnas svar betonades bland annat jämställdhet och likabehandling, acceptans av olikheter och beaktande av dem. Principerna för hållbar utveckling anses vara viktiga i Åbo, och vårdnadshavarna har också lyft fram miljösäkerheten, förhållandet till naturen och ekologiska värden.

2.5. Synen på lärande

Grunderna för planen för småbarnspedagogik bygger på en syn på lärande, enligt vilken barnen växer, utvecklas och lär sig genom att kommunicera med andra människor och den närmaste omgivningen. Synen på lärande utgår från uppfattningen om barnet som en aktiv aktör. Barn är nyfikna till sin natur och de vill lära sig nytt, repetera och upprepa. Lärande är en helhetsbetonad process och sker överallt. Lärande inbegriper kunskaper, färdigheter, handlingar, känslor, sinnesförmågor, fysiska upplevelser, språk och tankar. Barnen lär sig bland annat genom att iaktta och observera sin omgivning och genom att ta efter andras beteende. Barnen lär sig också genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små uppgifter, uttrycka sig själv och genom skapande verksamhet.

Utgångspunkten för lärandet i småbarnspedagogiken är barnets tidigare erfarenheter, intressen och kunskaper. Det är viktigt att det som barnen ska lära sig har anknytning till barnens växande färdigheter, erfarenhetsvärld och kulturella bakgrund. Barn lär sig bäst då de mår bra och känner sig trygga. Positiva känsloupplevelser och kommunikation med andra främjar lärandet. Barngruppen och känslan av att ingå i en gemenskap är av central betydelse för barnets lärande och delaktighet. Barnen ska få handledning och stöd i sitt lärande. En målinriktad, lagom utmanande verksamhet som intresserar barnen inspirerar dem att lära sig mer. Varje barn ska få uppleva och känna glädje över att lyckas och lära sig och över sig själv som en lärande individ.

Leken är betydelsefull för lärandet hos barn i småbarnsåldern. Leken motiverar och ger barnet glädje samtidigt som den bidrar till att barnet lär sig många nya färdigheter och tillägnar sig kunskap. I småbarnspedagogiken ska lekens egenvärde för barnet och lekens pedagogiska betydelse för barnets lärande samt för barnets helhetsmässiga utveckling och välbefinnande uppmärksammas.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Inom småbarnspedagogiken i Åbo ses barnen som aktiva deltagare i sin vardag. Den möjliggör förutom inläring, barnets delaktighet och skapar en känsla av grupptillhörighet. Sammanhållning byggs upp genom delade erfarenheter och gemensamma aktiviteter i olika interaktionssituationer med både kamrater och personal. En viktig uppgift för pedagogerna är att stödja varje barns möjligheter till aktiv verksamhet och att se till att varje barn etablerar sig i gruppen. Särskild uppmärksamhet ägnas åt de barn som behöver stöd för att kunna delta i leken och i kamratgrupper. Personalens sensitiva växelverkan med barnet stöder barnets egna färdigheter i delaktighet. Det är viktigt för pedagoger att se till att varje barn får erfarenheter av att lyckas, samt positiva erfarenheter av sig själva som lärande individer, och på så sätt få bygga upp en positiv självbild. Vid planering och organisering av verksamheten beaktas att alla kan delta och lyckas. Läraren och den övriga personalen ser till att varje barn beaktas på ett positivt sätt varje dag.

Lekens betydelse är något som poängteras starkt inom småbarnspedagogiken i Åbo. Olika åldrars barn lär sig olika färdigheter och saker genom lek och medan de leker. Dessutom skapar leken välbefinnande för både ett enskilt barn och hela gruppen. Det är viktigt att personalen observerar barnet och ger tillräckligt stöd i leksituationer. Inläring sker bäst när barn är engagerade i verksamheten, upplever positiva känslor och interagerar med andra. Att säkerställa sådana leksituationer i varje barns vardag är en viktig uppgift för lärare och annan personal inom småbarnspedagogiken. Det är också viktigt att notera de barn för vilka det av någon anledning är svårt att delta aktivt i lek och andra aktiviteter. Personalen inom småbarnspedagogiken har en viktig roll när det gäller att stödja dessa barn i situationer där man övar aktiv, öppen och ömsesidig verksamhet tillsammans med andra barn.

Utgångspunkten för småbarnspedagogiken i Åbo är att varje vardagssituation är en stund av lärande. Av den anledningen bör till exempel lärarnas planeringstid användas för pedagogisk planering, utvärdering och utveckling av dagens alla situationer i stället för att planera enskilda stunder.

2.6. Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård

I grunderna för planen för småbarnspedagogik bygger pedagogiken på en bestämd värdegrund, syn på barnet, barndomen och lärande. Med pedagogik avses en planerad och målinriktad, professionellt ledd verksamhet, som grundar sig på tvärvetenskaplig kunskap, framför allt pedagogisk och småbarnspedagogisk kunskap, som genomförs av yrkesutbildad personal i syfte att säkerställa att barnen mår bra och lär sig. Pedagogiken synliggörs i verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt i den helhet som består av fostran, undervisning och vård. Betoningen på pedagogik inom hela den småbarnspedagogiska verksamheten förutsätter pedagogisk sakkunskap och att personalen har en

gemensam syn på hur barns lärande och välbefinnande kan främjas på bästa sätt.

Småbarnspedagogiken genomförs i samspel mellan personalen, barnen och omgivningen, där fostran, undervisning och vård bildar en enhetlig helhet. Dessa tre dimensioner kan granskas som separata begrepp men i den praktiska verksamheten hänger de ihop. Detta gör det möjligt att utgå från ett helhetsperspektiv för att främja barnets växande, utveckling och lärande. Fostran, undervisning och vård betonas på olika sätt i verksamheten för barn i olika åldrar och i de olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik.

Fostran är verksamhet genom vilken kulturella värderingar, seder och normer förmedlas, formas och förnyas. Målet med fostran är att föra kulturarvet, viktiga värderingar och traditioner vidare till nästa generation. Barnen ska handledas att forma sina egna åsikter och förhålla sig kritiskt till rådande tanke- och handlingsmönster samt att handla etiskt hållbart. Fostransuppdraget är att medvetet handleda barnen att forma sina individuella identiteter så att de lär sig förstå hur deras handlingar påverkar andra människor och sin omgivning. Barnens utveckling ska stödjas så att de lär sig agera och använda sina kunskaper även till förmån för andra.

Undervisningen grundar sig på synen på lärande som har definierats i grunderna för planen för småbarnspedagogik. Undervisningen ska främja barnens lärande och hjälpa dem att bilda sig en uppfattning om sig själva, andra människor och den omgivande världen. I småbarnspedagogiken ska barnen inspireras och motiveras att lära sig nytt samt handledas att använda olika sätt att lära sig. Undervisningen ska stödja och utnyttja barnens naturliga nyfikenhet och lust att upptäcka. Barnens ökande kunskaper, intressen, styrkor och individuella behov av stöd ska beaktas i undervisningen. Därutöver utgår undervisningen från målen för lärmiljöer (kapitel 3.2), mångsidig kompetens (kapitel 2.7), pedagogisk verksamhet (kapitel 4) och stöd för barnet (kapitel 5).

Vård innebär att tillgodose fysiska grundbehov och emotionell omsorg om barnet. Målet är att barnet får känna sig uppskattat, förstått och får känna gemenskap med andra människor. Ömsesidiga och respektfulla relationer och positiv beröring och närhet utgör grunden för god vård och omsorg. Dagligen återkommande situationer, till exempel måltider, att klä på och av sig, vila och att sköta sin hygien, utgör en viktig del av barnets dag och en del av den pedagogiska verksamheten. Vårdsituationer inom småbarnspedagogiken är alltid samtidigt också fostran och undervisning, där barnen till exempel lär sig att kommunicera med andra, ta hand om sig själva, gestalta tid och tillägna sig goda vanor.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Verksamhetslöften inom Åbo stads småbarnspedagogik

- Vi lovar att möta barnen individuellt och betonar varje barns styrkor. Varje barn inom småbarnspedagogiken har rätt till sensitiv personal som värdesätter barnet och hjälper barnet att lära sig utifrån barnets egna förutsättningar.
- Barnet är en aktiv lärande individ som en del av gruppen i en mångsidig lärmiljö. Barnen tas med i planeringen, genomförandet och utvärderingen av småbarnspedagogiken.
- Utvecklingen av de småbarnspedagogiska kompetenserna hos kunnig och engagerad personal baserar sig på kunskap. Vi utvecklar den yrkesmässiga kompetensen och utnyttjar bästa praktiska lösningar.

I Åbos småbarnspedagogik strävar man efter en ekosocial bildning, enligt vilken mänskligt välbefinnande bygger på en förståelse för de rättigheter och skyldigheter som är förknippade med att vara människa

och som grundar sig på beroendet av naturen och andra människor. En ekosocialt bildad människas förhållande till världen är ansvarsfullt på ett övergripande sätt. Det bygger på medkänsla, måttfullhet, interaktion och medvetenhet om konsekvenserna av det egna beteendet.

Bild 2. Ekosocial bildning som ett mål för småbarnspedagogiken i Åbo.

2.7. Mångsidig kompetens

Inom småbarnspedagogiken skapas en grund för barnens mångsidiga kompetens. Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter och att agera på det sätt som situationen kräver. Barnens värderingar, attityder och vilja att agera påverkar barnens sätt att

tillämpa sina kunskaper och färdigheter. Behovet av mångsidig kompetens uppstår ur de förändringar som sker i den omgivande världen. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden kompetenser som överskrider och förenar olika kunskaps- och färdighetsområden. Utvecklingen av mångsidig kompetens bidrar till att barnen växer som individer och som medlemmar i sin grupp. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Målen för mångsidig kompetens löper som en röd tråd genom grunderna för planen för småbarnspedagogik till läroplansgrunderna för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Målen för mångsidig kompetens har varit en utgångspunkt för beredningen av detta styrdokument och de ska beaktas i de lokala planerna för småbarnspedagogik.

En kvalitativ pedagogisk verksamhet stärker barnens mångsidiga kompetens. Utvecklingen av mångsidig kompetens påverkas av verksamhetskulturen, hur lärmiljöerna används och hur barnens välbefinnande och lärande stöds. Målen för mångsidig kompetens ska beaktas vid utvecklandet av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt inom fostran, undervisning och vård. Lärområdena som beskrivs i kapitel 4.5 ska främja barnens mångsidiga kompetens.

I grunderna för planen för småbarnspedagogik beskrivs sex delområden inom mångsidig kompetens som överlappar varandra:

- förmåga att tänka och lära sig
- kulturell och kommunikativ kompetens
- vardagskompetens
- multilitteracitet
- digital kompetens
- förmåga att delta och påverka.

Nedan ges en beskrivning av vad de olika delområdena inom mångsidig kompetens innebär. Därutöver definieras småbarnspedagogikens uppdrag för varje enskilt delområde.

2.7.1. Förmåga att tänka och lära sig

Förmågan att tänka och lära sig utvecklas i kommunikation med andra människor och omgivningen och skapar förutsättningar för utvecklingen av andra kompetenser och livslångt lärande. Den småbarnspedagogiska verksamheten ska lägga grunden för ett kreativt och kritiskt tänkande som är en förutsättning för att söka och strukturera information och skapa ny kunskap. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja barnens förmåga att tänka och lära sig.

Barnens förmåga att tänka och lära sig utvecklas med hjälp av mångsidiga och meningsfulla upplevelser. Det ska finnas utrymme för att förundras och göra upptäckter samt känna glädje i lärandet. I leken har barnen möjlighet att använda sin fantasi och sin kreativitet, tillsammans pröva sina idéer och utforska världen. Barnens förmåga att strukturera, benämna och beskriva omgivningen och dess fenomen ska stödjas enligt deras ålder och utveckling. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och ifrågasätta. Barnen och de vuxna gläder sig över framgångar tillsammans och barnen lär sig att uppmuntra varandra. Barnen uppmuntras att vara ihärdiga och att inte låta sig nedslås av misslyckanden och att hitta lösningar i olika situationer. Barnen ska handledas att vara uppmärksamma också under längre tider. En tillräcklig fysisk aktivitet dagligen stöder barnens förmåga att tänka och lära sig. Den pedagogiska dokumentationen av verksamheten (kapitel 4.2) och gemensamma reflektioner hjälper barnen att iaktta sitt lärande och känna igen sina styrkor. På så sätt stärks barnens tilltro till sina egna förmågor.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Att undra, utforska och upptäcka nya saker är en viktig del av den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken i Åbo. Genom gemensamma diskussioner och reflektioner fästs uppmärksamhet vid miljön och dess fenomen. Ämnen som intresserar barnen tas upp till gemensam diskussion och i vardagen ges barnen tid att ställa frågor. Barnen uppmuntras till att utforska och lösa problem i vardagen samt att lita på sina egna färdigheter. Barnen erbjuds mångsidiga upplevelser genom funktionella uppgifter och lekar.

2.7.2. Kulturell och kommunikativ kompetens

Barnen växer i en värld som kännetecknas av kulturell, språklig och åskådningmässig mångfald, vilket ger de sociala färdigheterna, kommunikationsfärdigheterna och den kulturella kompetensen ökad betydelse. Kulturell och kommunikativ kompetens kännetecknas av förmåga att lyssna, identifiera och förstå olika synsätt samt förmåga att reflektera över sina egna värderingar och attityder. Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för människans identitet, funktionsförmåga och välbefinnande. En fungerande kommunikation med människor som har en annan kulturell och åskådningmässig bakgrund förutsätter att man förstår och uppskattar sin egen och andras kulturella och åskådningmässiga bakgrund. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att främja barnens kulturella och kommunikativa kompetens.

Barnen ska uppmuntras att bekanta sig med andra människor, språk och kulturer. Personalens sätt att bemöta andra människor på ett positivt sätt och deras positiva inställning till en mångfald av språk, kulturer och åskådningar fungerar som modell för barnen. Personalen ska handleda barnen att vara vänliga och att uppföra sig väl mot andra. En verksamhet som baserar sig på samarbete skapar möjligheter att öva sig i att kommunicera och uttrycka sig i olika situationer och med olika människor. Personalen ska tillsammans med barnen öva att sätta sig in i andras situationer, lära sig att granska företeelser ur olika perspektiv samt att lösa konfliktsituationer på ett konstruktivt sätt. På så sätt stärks barnens sociala färdigheter. Barnen ska få stöd i att forma sina kulturella identiteter. De upplevelser av och kunskaper om kulturarvet som barnet får i småbarnspedagogiken stärker barnets förmåga att tillägna sig, använda och förändra kulturen. Till exempel lekar, måltider och fester ger goda möjligheter att dela erfarenheter om olika traditioner och vanor. Barnen ska stödjas i att utveckla en positiv inställning till mångfald.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Inom småbarnspedagogiken i Åbo fokuserar man på att öva sociala färdigheter i alla vardagliga interaktionssituationer. Barnens empatiska förmåga utvecklas när de bemöts på ett empatiskt sätt. Med barnen övas uttryckandet av egna åsikter och tankar med respekt för andra.

Barnet lär sig att respektera sin egen och andras kulturella och åskådningsmässiga bakgrund genom att lära känna olika språk, kulturer och åskådningar. Personalen fungerar som modell för barnen i att möta mångfald på ett positivt sätt. Personalen möter familjer och barn med respekt och uppskattning. Tillsammans skapas en trygg, jämställd och jämlik lärmiljö för alla.

2.7.3. Vardagskompetens

Alla behöver kunna ta hand om sig själva, värna om sin hälsa och trygghet. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande, säkerhet och trygghet samt att handleda dem att göra val som överensstämmer med en hållbar livsstil. Småbarnspedagogiken ska också stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden.

Barnen ska stödjas att gradvis bli mera självständiga. Barnen ska få hjälp och de ska uppmuntras att be om hjälp vid behov. Barnen ska få träna olika färdigheter, till exempel att klä på sig, äta och sköta sin personliga hygien och ta hand om sina egna saker. Barnen ska vägledas att handla ansvarsfullt och tryggt i lärmiljöerna såsom i naturen och i trafiken. Personalen ska tillsammans med barnen diskutera frågor som främjar deras välbefinnande, till exempel betydelsen av vila, kost, fysisk aktivitet och psykisk hälsa. Barnen ska få hjälp i att uttrycka och reglera sina känslor. Barnens emotionella färdigheter stärks när barnen får lära sig att upptäcka, förstå och sätta ord på känslor. Barnen ska också få handledning i att respektera sin egen och andras kroppsliga integritet.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Utgångspunkten för utvecklandet av barnens emotionella färdigheter är att barnet först lär sig att identifiera, namnge och hantera sina egna känslor. Utvecklingen av emotionella färdigheter hjälper barnet att uppfatta inte bara sina egna känslor utan också andras, vilket barnet kan dra nytta av i interaktionssituationer. Inom småbarnspedagogiken övar man dessa färdigheter på många olika sätt.

Barnens emotionella färdigheter och säkerhetsfärdigheter stöder varandra [1T]. Barnets säkerhetsfärdigheter bidrar till att bygga upp en sund självkänsla. Till säkerhetsfärdigheterna hör förmågan att försvara sina egna gränser och känna sin egen kropp, vilket också främjar respekten för andra. Färdigheterna ger förmåga att skydda sig själv i situationer av våld, trakasserier eller mobbning. Som en del av fostran i säkerhetsfärdigheter är det viktigt att handleda barnen i att kommunicera sin oro till en trygg vuxen. Enheterna inom småbarnspedagogiken bör ha gemensamt överenskomna verksamhetsmodeller för situationer där det uppstår oro för barnets säkerhet [2T].

Förebyggande av mobbning och undervisning i digitala säkerhetsfärdigheter är en del av fostran i säkerhetsfärdigheter. Barnen får lära sig att använda medieapparater och förhållningsregler på ett säkert sätt, vilket senare kommer att vara till nytta till exempel i samband med användandet av sociala medier. Personalens uppgift är att se till att den digitala miljön är trygg för barnen, liksom att styra och övervaka användningen av barnens medieapparater samt att visa intresse för barnens medieanvändning.

2.7.4. Multilitteracitet

Multilitteracitet behövs i barnens och familjernas vardag, för samverkan och för delaktighet i samhället. Multilitteracitet främjar en jämlik fostran och utbildning. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja dessa färdigheter.

Multilitteracitet är en central grundläggande färdighet som behövs för att förstå mångfalden av kulturella meddelanden och den omgivande världen samt för kommunikation. Med multilitteracitet avses förmåga att tolka och producera olika slag av meddelanden. Multilitteracitet bygger på det vidgade textbegreppet, enligt vilket texter kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. Multilitteracitet omfattar olika färdigheter, till exempel bildkunskap, numerisk läskunnighet, mediekunskap och grundläggande läsfärdighet. Multilitteracitet är nära kopplat till förmågan att tänka och lära sig. Personalen ska tillsammans med barnen namnge olika företeelser och föremål och lära sig olika begrepp. Barnen ska uppmuntras att undersöka, använda och producera meddelanden i olika miljöer, även digitala. För att utveckla multilitteracitet behöver barnen en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Åbo stad erbjuder mångsidiga kulturtjänster som stöder barnets utveckling av multilitteracitet. Utgångspunkten för multilitteracitet är en visuellt och språkligt rik lärmiljö, barnens erfarenhetsvärld och observationer. Meddelanden som utarbetats med kamrater, vårdnadshavare och personal och tolkningen av dessa meddelanden är en del av multilitteracitet. Barnen uppmuntras att reflektera, iakta och öva kommunikationssituationer med bilder och ord i olika lärmiljöer. Småbarnspedagogikens dagliga bildstöd för en strukturerad dagsordning med individuella bildserier för barn, mångsidiga böcker samt värnande av läs- och skrivefärdigheter stöder utvecklandet av multilitteracitet i barnets vardag.

Med beaktande av åldersnivåer uppmuntras barnen att uttrycka sig på olika sätt samt lyssna på andras åsikter. Därtill diskuterar man konstruktivt med dem dagligen, vilket stöder utvecklingen av språklig och icke-verbal kommunikation. Texter och innehåll som handlar om barnens intressen behandlas med mångsidiga metoder och redskap genom att utnyttja t.ex. litteratur, dagstidningar och veckotidningar, digitala apparater och tjänster samt andra medieredskap.

2.7.5. Digital kompetens

Digitalisering är en del av samhället som barnet växer upp i. Digital kompetens behövs för kommunikationen mellan människor, för delaktigheten i samhället och för lärandet. Att stärka den digitala kompetensen främjar en jämlik utbildning för barnen. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att i samarbete med hemmen stödja barnens förståelse för digitalisering.

Personalen ska tillsammans med barnen utforska och observera digitaliseringens roll i vardagslivet.

Digitala verktyg, applikationer och miljöer ska användas för dokumentation och i samband med att barnen leker, samverkar, spelar, undersöker, rör på sig samt upplever och producerar konst. Då barnen ges möjligheter att självständigt och tillsammans med andra barn öva och pröva på samt producera innehåll med hjälp av digitala verktyg främjas deras kreativa tänkande, samarbetsförmåga och multilitteracitet. Personalen ska handleda barnen i att fungera i digitala miljöer på ett mångsidigt, ansvarsfullt och tryggt sätt.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Inom småbarnspedagogiken i Åbo lär sig barnen att bygga upp digitalt innehåll till exempel genom att filma, videofilma, spela in och redigera. Färdigheter i digital säkerhet (t.ex. informationens tillförlitlighet, upphovsrätt och åldersgränser i samband med spel) behandlas med beaktande av barnens åldersnivå. Digitala säkerhetsfärdigheter och till exempel skärmtid diskuteras också med vårdnadshavarna. Personalen ser till att digitala miljöer och verktyg används på ett ändamålsenligt och aktiverande, pedagogiskt sätt.

Inom den kommunala småbarnspedagogiken i Åbo handleder digitutorer i användningen av digitala miljöer och verktyg för att stödja barnens funktionella och erfarenhetsbaserade lärande. Inom den kommunala småbarnspedagogiken utvecklas den digitala kompetensen i enlighet med Åbo stads plan för användning av informations- och kommunikationsteknologi i undervisningen [3T]. De kommunala daghemmens egna IKT-ansvariga stöder den digitala, pedagogiska användningen av personalens apparater.

2.7.6. Förmåga att delta och påverka

Förmåga att delta och påverka på ett aktivt och ansvarsfullt sätt lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka. Till barnens rättigheter hör att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv. Inom småbarnspedagogiken respekterar man dessa centrala demokratiska principer. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja barnens växande förmåga att delta och påverka samt att uppmuntra barnen att ta egna initiativ.

Att bemöta barnen med respekt, ta hänsyn till deras tankar och bemöta deras initiativ stärker barnens förmåga att delta och påverka. Barnen ska planera, genomföra och utvärdera verksamheten tillsammans med personalen. Barnen lär sig då samtidigt att kommunicera och att förstå betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och tillit. Personalen ska se till att varje barn har möjlighet att delta och påverka. Genom att delta och påverka utvecklas barnens uppfattning om sig själva, deras självförtroende ökar och deras sociala färdigheter utvecklas.

Inom småbarnspedagogiken i Åbo är det personalens uppgift att möjliggöra barnens deltagande i planeringen, genomförandet och utvärderingen av småbarnspedagogiken. Barnens delaktighet förverkligas dagligen genom att vi möter barnen och diskuterar med dem samt ger dem möjlighet att påverka. Barnets känsla av grupptillhörighet och delaktighet ökar när barnets arbete, handlingar och tankar värderas.

Barnens delaktighet inom småbarnspedagogiken i Åbo behandlas närmare i punkt 3.1.3.

I samband med beredningen av denna plan för småbarnspedagogik samlades visuell respons in från barn i åldern 2–6 år (n=60) om daghemsdagens olika aktiviteter. Barnet fick placera dagens händelser på en smiley och berätta vilka tankar aktiviteten väckte (bild 3).

Bild 3. Exempel på kartläggning av barnens åsikter med hjälp av bilder. (Bild: Haulisto 2023)

I genomsnitt tyckte barn mest om att leka (92 % av de svarande) samt om utomhusaktiviteter (86 % av de svarande), medan toalettstunder (45 % av de svarande) och vilostunder (52 % av de svarande) upplevdes som minst trevliga (bild 4). Den största spridningen mellan åldersgrupperna skedde vid ankomst till daghemmet och utflykter.

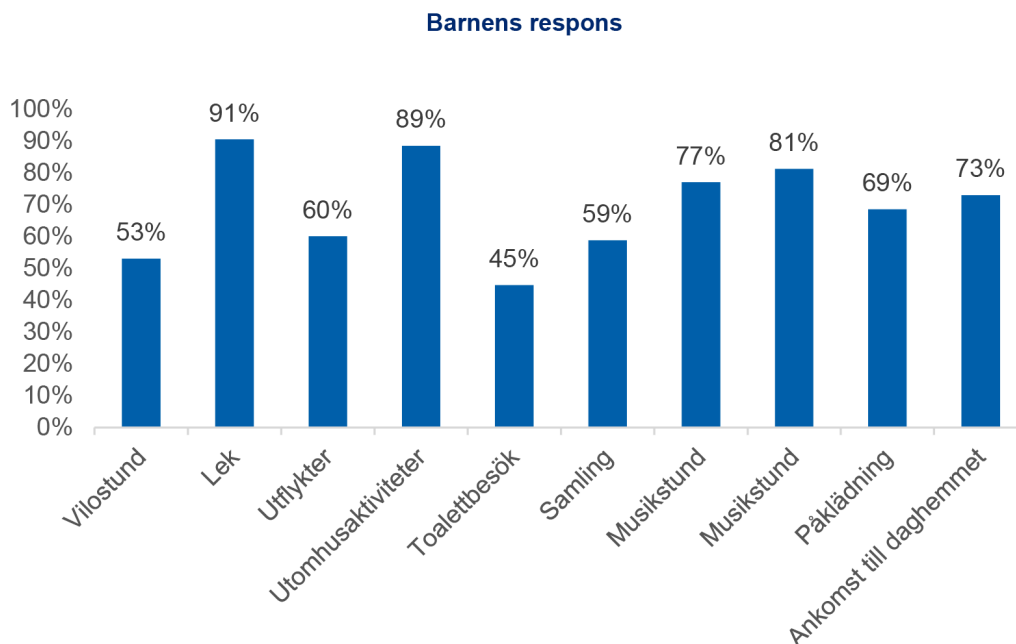

Bild 4. Andelen barn som placerade bilden på dagens händelse på en glad smiley.

3. Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken

En verksamhetskultur är ett historiskt och kulturellt format handlingsmönster som utvecklas genom socialt samspel. Anordnaren av småbarnspedagogik och de personer som leder småbarnspedagogiken ska skapa förutsättningar för att utveckla och utvärdera verksamhetskulturen inom de olika verksamhetsformerna och enheterna inom småbarnspedagogiken. Utgångspunkten för utvecklingen av verksamhetskulturen är en inkluderande småbarnspedagogik där varje barn kan agera, utvecklas och lära sig som en unik individ och som medlem i gemenskapen.

Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken är en helhet som omfattar bland annat:

- värderingar och principer
- tolkning av de normer och mål som styr arbetet
- lärmiljöer och arbetssätt
- olika former av samarbete
- kommunikationen och atmosfären
- personalens kompetens, professionalism och utvecklingsinriktat arbetssätt
- ledningsstrukturer och -praxis
- organisering, planering, genomförande och utvärdering av verksamheten.

Verksamhetskulturen formas av medvetna och omedvetna, och ibland även oavsiktliga, faktorer. Alla medlemmar i en gemenskap påverkar verksamhetskulturen och verksamhetskulturen påverkar i sin tur

alla medlemmar, oberoende av om de är medvetna om det eller inte.

Inom småbarnspedagogiken ska alla arbetssätt stödja barnets utveckling och lärande och kunna motiveras pedagogiskt. Det är viktigt att personalen är medveten om att deras sätt att agera och kommunicera överförs som en modell till barnen. På så sätt tillägnar sig barnen gemenskapens värderingar, attityder och vanor.

Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken ska utvecklas enligt inkluderande principer, och inklusionen anknyter på ett övergripande sätt till genomförandet av den pedagogiska verksamheten. En inkluderande verksamhetskultur främjar barnens delaktighet och lärandet och tillgodoser de olika behoven hos varje barn. Varje barn har rätt att vara en del av gruppen, delta i den gemensamma verksamheten och nå sin fulla potential med hjälp av sina egna styrkor och positiva lärupplevelser tillsammans med de övriga barnen i gruppen. Barnen ska erbjudas lämpliga utmaningar för lärandet, och de ska få det stöd de behöver (kapitel 5). Lärmiljöerna ska utvärderas och utvecklas tillsammans med barnen så att de lämpar sig för dem.

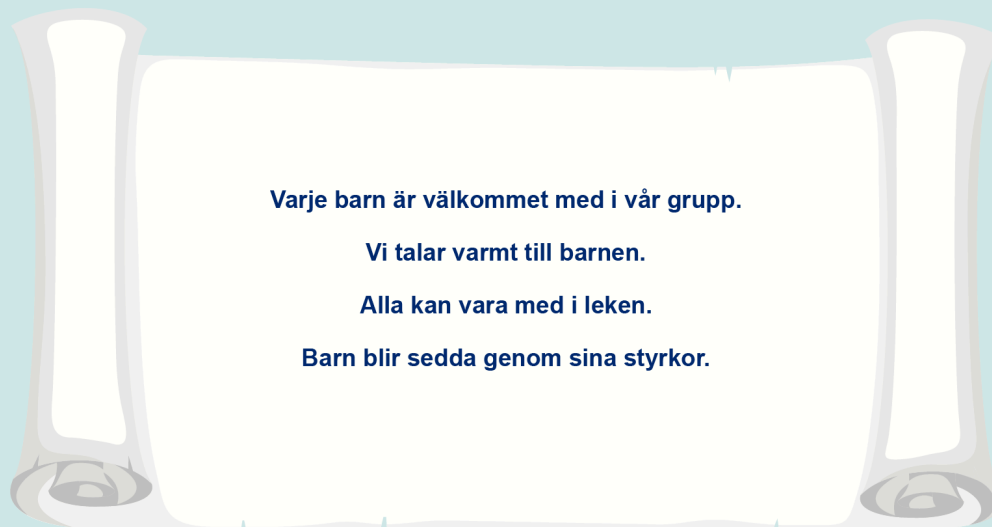
En förutsättning för att genomföra inkluderande småbarnspedagogik är högklassig pedagogisk och specialpedagogisk kompetens och verksamhet, omsorg för barnens välbefinnande och att personalen förbinder sig till de inkluderande principerna. För att genomföra en inkluderande verksamhetskultur krävs också ledning och utveckling av inkluderingen och utvärdering av hur inkluderingen genomförs.

Verksamhetskulturen påverkar kvaliteten i den småbarnspedagogiska verksamheten. Den har stor betydelse för hur småbarnspedagogiken genomförs och för hur målen uppnås. En verksamhetskultur som stöder målen för det småbarnspedagogiska arbetet skapar gynnsamma förhållanden för barnens utveckling, lärande, delaktighet, trygghet, välbefinnande och en hållbar livsstil.

Ledarskapet påverkar i hög grad verksamhetskulturen och dess utveckling och kvalitet. Utgångspunkten för ledarskapet inom småbarnspedagogiken är att främja varje barns välbefinnande och lärande. Pedagogiskt ledarskap är en förutsättning för att utveckla verksamhetskulturen och principerna för inkludering. Det pedagogiska ledarskapet innebär att leda, utvärdera och utveckla småbarnspedagogiken på ett målinriktat och systematiskt sätt. Det omfattar alla sådana åtgärder som ger personalen förutsättningar för goda arbetsförhållanden, förutsättningar att utveckla och utnyttja sin yrkeskompetens och sin utbildning och att genomföra pedagogisk verksamhet (kapitel 4.1).

Inklusion i Åbo:

Inom småbarnspedagogiken i Åbo innebär inklusion att varje barn kan handla, utvecklas och lära sig som en del av gemenskapen utifrån sina egna förutsättningar, samt få det stöd hen behöver. Varje barn har rätt att vara en del av gruppen och delta i den gemensamma verksamheten. Inom småbarnspedagogiken i Åbo ses inkluderande småbarnspedagogik som en pedagogisk verksamhet där alla barns möjligheter att delta ökas medvetet och systematiskt. Inklusion är en fortgående process som förs framåt och utvecklas vidare av personalen.

Pedagogiskt ledarskap ses inom småbarnspedagogiken i Åbo som en viktig del av den kvalitativa och inkluderande verksamhetskulturen. För att kunna leda den inkluderande pedagogiken krävs ett starkt engagemang för inkluderande värderingar samt en kontinuerlig gemensam diskussion. Inklusion är inte en fråga om val, utan har en rättslig grund vilket innebär att alla aktörer inom småbarnspedagogiken är skyldiga att agera i enlighet med inkluderande principer.

För att stöda den inkluderande småbarnspedagogiken betonas lösningsorienterade metoder och positiv pedagogik. Även barnens styrkor lyfts fram. I den pedagogiska verksamheten avspeglas en växelverkan som värdesätter och respekterar barnet. Varje barn får lära sig och utvecklas i sin egen takt. Personalen möter barnen på ett lugnt och respektfullt sätt och arbetar sensitivt med dem. Man talar till barnen och om barnen på ett varmt, accepterande och artigt sätt. Alla barn ses som viktiga medlemmar av gruppen och personalen stöder aktivt barnen i att bilda vänskapsrelationer. Särskild uppmärksamhet riktas mot att ingen ska känna sig utanför samt att alla ska kunna delta i lekar och aktiviteter. Att stöda barnens styrkor utgår från en verksamhetskultur och arbetsgemenskap där man medvetet ändrar det gemensamma talet i denna riktning likväl som i en mer lösningsorienterad riktning. Att se andra genom deras styrkor stöder också välbefinnandet i arbetsgemenskapen. Välbefinnandet byggs och utvecklas i allra högsta grad inom gemenskapen [4T].

Tips för att främja inklusion:

Inkludera barnen i planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten.

Se till att alla barn får erfarenheter av att lyckas.

Stärk gemenskapen genom till exempel lekar, gemensamma projekt och andra aktiviteter som stärker samarbetet.

Beröm och uppmuntra!

Lär barnen att stödja varandra och ge varandra positiv feedback.

Visa modellbeteenden som hjälper barnen att delta i gemensamma aktiviteter och ta hänsyn till varandra.

Säkerställ att varje barn känner sig inkluderad i gruppen och som en viktig del av den.

Småbarnspedagogiken i Åbo stöder barnens utveckling till ansvarsfulla aktörer som tar hänsyn till andra. Personalen handleder barnen att reflektera över sina rättigheter, ansvar och skyldigheter gentemot naturen och andra människor. Tillsammans med barnen övar man på interaktion och samarbete som tar hänsyn till andra. Personalen agerar medvetet som modell för barnen genom att förmedla värderingar, attityder och vanor.

Inom småbarnspedagogiken sker verksamheten flexibelt i grupper av olika storlekar där både gruppen och personal kan variera. Personalen bildar grupperna på pedagogiska grunder så att barnen får öva på att fungera både i smågrupper samt i större grupper. Genom smågruppsverksamhet möjliggörs en lugn lärmiljö, vuxennärvaro och mer individuellt stöd. I små grupper är verksamheten mer barnorienterad, det finns mer utrymme för barns initiativ och interaktion och de vuxna kan bättre stödja barnen i att öva på viktiga färdigheter.

3.1. Riktlinjer för att utveckla verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen förändras ständigt och den ska utvärderas och utvecklas så att den stöder förverkligandet av målen för småbarnspedagogiken. En förutsättning för att värdegrunden och synen på lärande ska förverkligas är att alla förbinder sig till gemensamma mål. För att utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att fundera över verksamhetskulturens inverkan samt identifiera icke-önskvärda drag och korrigera dem. En grundläggande förutsättning för kontinuerlig utveckling av verksamhetskulturen är att personalen förstår vilka värderingar, kunskaper och föreställningar som påverkar deras arbete och kan analysera dem. En förtroendeskapande dialog som präglas av delaktighet och respekt för varandra är viktig i utvecklingsarbetet. Då man planerar, anordnar och utvecklar småbarnspedagogik ska man i första hand se till barnets bästa. I fråga om ett enskilt barn, en barngrupp och barn i allmänhet ska barnets bästa beaktas separat i varje fall och situation.

Genom att skapa strukturer för professionella diskussioner främjar ledaren en verksamhetskultur som kännetecknas av delaktighet. Ledaren ska också engagera arbetsgemenskapen i att regelbundet

utveckla och förnya den gemensamma verksamhetskulturen. Ledaren ska stödja gemenskapen så, att den utvecklas till en lärande gemenskap där var och en utvecklar och delar med sig av sin kompetens. Målet är att den gemensamma verksamhetsidén och målen för verksamheten syns i det praktiska arbetet. Ledaren ska ansvara för att de gemensamma arbetssätten synliggörs och för att de regelbundet observeras och utvärderas. Barnen och vårdnadshavarna ska vara med och utveckla och utvärdera verksamhetskulturen.

Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken ska utvecklas enligt följande riktlinjer:

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Inom den kommunala småbarnspedagogiken i Åbo styrs utvecklingen av verksamhetskulturen på personalnivå av en pedagogisk verksamhetsplan, som sammanställer de ärenden som man kommer överens om i teamet, ärenden som diskuteras med vårdnadshavarna samt barnens mål som ska beaktas i planeringen av verksamheten. Verksamhetsplanen lyfter fram pedagogiska principer och praxis som diskuteras inom teamet. Det centrala är en kontinuerlig utvärdering av den pedagogiska verksamheten; reflektion kring hur vi agerar utifrån målen samt observationer som leder till gemensam diskussion och därmed till utveckling av verksamheten.

Verksamhetskulturen utvecklas kontinuerligt, på flera nivåer och baserar sig på utvärdering. Kompetensen inom arbetsgemenskapen främjas genom att reflektera över det egna sättet att tänka och agera, genom att dela med sig av tyst kunskap, genom respons från kunder och kollegor, genom utvecklingssamtal samt genom att utveckla arbetet tillsammans med andra. Alla medlemmar i arbetsgemenskapen ansvarar för att utveckla verksamhetskulturen i enlighet med gemensamt överenskomna värderingar och överenskommen praxis.

3.1.1. En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen

Småbarnspedagogiken bildar en gemenskap, där barnen och personalen lär sig med och av varandra. I en lärande gemenskap finns det rum för olika åsikter och känslor. Barnen och personalen ska uppmuntras att öppet dela sina tankar och att pröva nya tillvägagångssätt. En gemenskap som kontinuerligt utvärderar och utvecklar sin verksamhet utmanar sig själv och är medveten om och utnyttjar sina styrkor. I en lärande gemenskap uppskattas respektfullt och hänsynsfullt beteende. Inom gemenskapen ska man uppmuntras till att experimentera, försöka och anstränga sig men det ska även vara tillåtet att göra misstag. Att göra tillsammans och uppleva delaktighet stärker gemenskapen.

Personalen ska uppmuntras till självvärdering och till att dela kunskap och kompetens och samtidigt utvecklas professionellt. Reflektion över gemensamt överenskomna mål och uppgifter, regelbunden utvärdering av det egna arbetet samt respons av vårdnadshavarna och andra samarbetspartner främjar lärandet i gemenskapen. Resultat från utvecklingsarbete, utvärderingar och forskning bidrar till att främja lärande.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

I Åbo är ledandet av verksamhetskulturen målinriktat, systematiskt och baserar sig på regelbunden utvärdering och kontinuerlig utveckling. Utvecklingen av verksamhetskulturen kräver ett starkt pedagogiskt ledarskap, vilket Åbo investerar i genom att utveckla det delade ledarskapet.

Verktygen i NCU:s kvalitetsutvärderingssystem Valssi används inom den kommunala småbarnspedagogiken i Åbo för utvärdering och utveckling. Valssi synliggör uppfyllandet av de mål som satts upp för småbarnspedagogiken. Utöver information på aktörsnivå styr Valssi enheternas verksamhet genom en utvecklingsplan som utarbetas vid varje enhet. Även privata tjänsteleverantörer inom småbarnspedagogiken kan ta Valssi i bruk.

Den Utvecklande Responsmetoden som tagits fram av Reunamo education research ger utifrån observationer exakt information om den kommunala småbarnspedagogikens faktiska verksamhet. Den information som Den utvecklande responsen ger utnyttjas i planeringen av småbarnspedagogikens verksamhet samt i identifiering och bearbetning av utvecklingsmålen på stadsnivå.

3.1.2. En gemenskap som uppmuntrar till lek och kommunikation

En verksamhetskultur som uppmuntrar till lek bekräftar lekens betydelse för barnets välbefinnande och lärande. Personalen ska lägga märke till faktorer som begränsar leken och utveckla arbetssätt och lärmiljöer som främjar lek. Barnen och personalen ska ha möjlighet att uppleva glädjen i att göra och leka tillsammans. Alla i gemenskapen ska uppmuntras att använda sin uppfinningsrikedom, uttrycksförmåga, fantasi och kreativitet. Leken ska få synas och höras. Barnen ska ges tid, rum och ro att hitta på lekar, experimentera och uppleva. Lekande barn och vuxna ska ges lekro.

Till verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken hör personalens interna samarbete och kommunikationen med vårdnadshavarna och närmiljön. Medlemmarna i gemenskapen ska respektera varandra och uppskatta samarbete. Genom samarbete i gruppen ska man uppmuntra barnen till uppbyggande kommunikation och till att fungera som medlemmar i gruppen. Personalen ska stödja barnen att utveckla kamratrelationer och värna om vänskap. I en trygg gemenskap tar man itu med konflikter och man lär sig att lösa dem konstruktivt.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Inom småbarnspedagogiken i Åbo är lek en viktig verksamhetsform. Detta kräver personalens engagemang, uppskattning av lek och planering. I teamet är det viktigt att tillsammans fundera över hur personalen aktivt stöder och är närvarande för att berika leken. Det är också viktigt att diskutera hur man ska agera så att lekarna kan fortsätta så oavbrutet som möjligt. Personalen skapar strukturer för observation av lekar och använder observationerna som underlag för planering av verksamheten.

Lärmiljön utvecklas tillsammans med barnen så att den är inspirerande, attraktiv och inbjudande till lek. Barnen är också delaktiga i införskaffning av lekredskap. Personalen möjliggör flyttande och kombinerande av lekutrustning enligt barnens idéer. Leken får flytta sig från en plats till en annan, växa

och utvecklas. Lekgrupper av olika storlek och en kreativ användning av lekredskap gör leken mångsidigare. Personalen fäster särskild uppmärksamhet vid förverkligandet av jämställdhet och utvecklingen av den i leken. Barn styrs inte till lekar på grund av kön, och lekar delas inte heller in könsstereotypiskt av personalen. Lekro och en trygg lärmiljö stöder engagemanget i leken. Lekro innebär att man skapar rum för lek med så få störande faktorer som möjligt. Lekarna styrs så att alla barn hittar en meningsfull roll i leken och ingen lämnas utanför leken oavsiktligt.

För mer information om lek och dess betydelse för lärande, se kapitel 2.5 och kapitel 4.4.

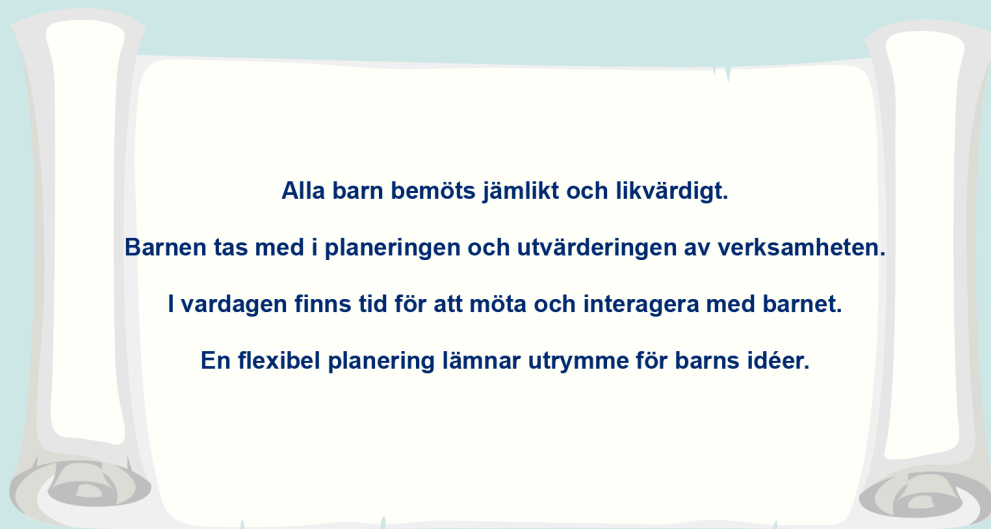
3.1.3. Delaktighet, likabehandling och jämställdhet

En inkluderande verksamhetskultur ska främja delaktighet, likabehandling och jämställdhet i all verksamhet. Barnens, personalens och vårdnadshavarnas initiativ, åsikter och synpunkter ska värdesättas. Det förutsätter att man medvetet utvecklar arbetssätt och strukturer som främjar delaktighet. Genom delaktighet utvecklar barnen förståelse för gemenskapen, rättigheter, ansvar och konsekvenser av val. Sensitivt bemötande och en känsla av att bli sedd och hörd på ett positivt sätt stärker barnens delaktighet. Delaktigheten stärks genom att barnen och vårdnadshavarna deltar i planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. Varje medlem i personalen är en viktig del av den fostrande gemenskapen.

Medlemmarna i gemenskapen ska bemötas och behandlas likvärdigt oberoende av omständigheter som gäller en enskild person. Det att alla är lika värda betyder inte att alla är likadana. För att kunna utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att attityder i anslutning till likabehandling och jämställdhet diskuteras i arbetsgemenskapen. Det är också viktigt att fundera över hur attityder i anslutning till exempelvis språk, etnicitet, åskådning, handikapp, kön och dess mångfald återspeglas i tal, gester, handlingar och tillvägagångssätt och att kommunikationssätt, språkbruk och handlingsmönster som utgår från stereotypa antaganden överförs till barnen. Småbarnspedagogiken ska vara genussensitiv. Personalen ska uppmuntra barnen att göra val oberoende av könsbundna eller andra personrelaterade stereotypa rollmönster och förväntningar. Personalen ska lägga märke till om det förekommer ojämnt bemötande bland barnen och ingripa på ett finkänsligt och konsekvent sätt. Positiv och uppmuntrande kommunikation stöder utvecklingen av barnets identitet och självkänsla.

Delaktighet i Åbo:

I bästa fall stöder inklusionen varje barns lärande och delaktighet. Delaktighet ur barnets perspektiv ses som en möjlighet att agera och påverka, liksom en förståelse och upplevelse av att tillhöra en gemenskap och vara värdefull som sig själv i den. Det centrala är barnets upplevelse av sin egen delaktighet; barnets upplevelse av att kunna påverka med sina egna åsikter och handlingar samt vara en del av gruppen. Ett av målen med delaktighet är att främja barnets självständighet och aktivitet så att barnet är väl förberett för framtiden och tror på sin egen förmåga. Genom att vara tillsammans med barnet stöder man barnets samarbetsförmåga och utveckling till en individ som respekterar andra.

Varje barns styrkor beaktas i planeringen och genomförandet av verksamheten. Personalen ser till att varje barn dagligen får erfarenheter av att lyckas samt uppmuntran och positiv feedback. Inom småbarnspedagogiken i Åbo tror personalen på barnens lärande och positiva utveckling. Verksamheten planeras så att alla kan delta i den och fungera som en del av gruppen. Utmaningar kan omvandlas till färdigheter och färdigheter kan övas.

Personalens tankar om delaktighet inom småbarnspedagogik

"Genuin och sensitiv interaktion med barn i alla vardagliga situationer. Vuxna får mycket information om barnens preferenser och önskemål i olika vardagssituationer när de hela tiden är genuint lyssnande och intresserade av vad som händer runt omkring dem. - - Önskemål registreras och genomförs där det är möjligt och används i planeringen av den framtida verksamheten. I utarbetandet av Planen för småbarnspedagogik har vi lekt en kvalitetslek med barnen och skrivit ner de saker som kom fram i leken. Det är viktigt med positiv pedagogik och pace-attityd när man arbetar med barn."

"Genom att visa modellbeteende och respektera barn och andra människor på ett jämlikt sätt. Jag ser till att varje barn är en del av gemenskapen, hjälper dem att engagera sig och stöttar dem. Det finns också en hel del små praktiska saker såsom drömmarnas dagisdag, att göra upp en veckoplan tillsammans osv. Men det viktigaste är att vara närvarande och lyssna och göra saker tillsammans."

I gruppen säkerställs att barnen blir hörda och får stöd i att uttrycka sina åsikter som också beaktas. Teman som baserar sig på barnens idéer förverkligas med beaktande av lärområdenas innehåll och delaktigheten synliggörs bland annat genom pedagogisk dokumentation. Personalen utvecklar praxis som främjar barnens delaktighet i beslutsfattandet.

Vårdnadshavarnas delaktighet syns i första hand i den dagliga interaktionen vid hämtning och lämning av barnet. Småbarnspedagogiken erbjuder också vårdnadshavarna olika möjligheter att delta till exempel i samband med diskussioner om barnet, föräldramöten och kundrespons. Förverkligandet av delaktighet bedöms bl.a. utifrån den kundrespons som kommit in, och utifrån den planeras åtgärder.

Jämställd och likvärdig småbarnspedagogik definieras utgående från barnets individuella behov och personlighet. En god småbarnspedagogik kombinerar gemenskap och individualitet och har barnets bästa i fokus. Barnen uppmuntras att utveckla sina förmågor och göra val. I Åbo handlar personalen på ett genussensitivt sätt och definierar inte traditionella könsroller för barnet. Etnicitet, åskådning, funktionshinder eller kön är inte faktorer som styr leken. Vid planeringen av lärmiljöer beaktas jämställdhetsfostran bland annat genom att anpassa lekredskap och lokaler så att de passar alla barn och genom att tillhandahålla mångsidig litteratur. Att identifiera sina egna attityder och normer är en förutsättning för professionell verksamhet hos personal inom småbarnspedagogik. I alla daghem utarbetas en plan för jämställdhet och likabehandling. Inom den kommunala småbarnspedagogiken i Åbo utarbetas planen på gruppnivå. Planen sammanför åtgärder och mål för att främja jämställdhet och likabehandling.

Tips för att öka barnens delaktighet:

Alla barn är intresserade av något. Din uppgift är att ta reda på vad det är för något. Barn kan uttrycka sitt intresse t.ex. genom ansiktsuttryck, gester, lek eller genom att upprepa gånger ge samma bok till en vuxen.

Se till att alla har möjlighet att uttrycka sin åsikt. Som hjälpmedel kan du använda till exempel gester, bilder, videor, teckningar.

Ge barnen möjlighet att delta i planeringen av verksamheten och i beslutsfattandet. Ni kan till exempel ordna möten och omröstningar för barn.

Var flexibel gällande planeringen och anpassa den till barnens behov och intressen.

Erbjud olika alternativ och möjligheter att delta. Du kan till exempel förkorta tiden för uppgiften eller dela upp uppgiften i mindre delar.

Samla in respons från barnen under och efter aktiviteten. Respons kan samlas in genom gester, foton, videor, emoji och teckningar.

3.1.4. Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Småbarnspedagogiken är en del av ett kulturellt föränderligt och pluralistiskt samhälle. Kulturell mångfald ska ses som en resurs. Rätten till det egna språket, den egna kulturen, religionen och åskådningen är grundläggande rättigheter. Det mångskiftande kulturarvet och nationalspråken samt den egna gemenskapens och omgivningens kulturella, språkliga och åskådningsmässiga mångfald ska tas till vara och värdesättas inom småbarnspedagogiken. Det förutsätter att personalen har kunskap om kulturer och åskådningar samt förmåga att förstå och se företeelser ur olika perspektiv och sätta sig in i andra människors situation. Man ska diskutera olika tanke- och handlingsmönster på ett konstruktivt sätt och även tillsammans skapa nya tillvägagångssätt. Samtidigt främjas en kulturellt hållbar utveckling.

I en språkmedveten småbarnspedagogik är man medveten om att språken är närvarande – hela tiden och överallt. Personalen förstår språkets centrala betydelse för barnens utveckling och lärande, för kommunikation och samarbete samt för identitetsskapande och delaktighet i samhället. Att synliggöra flerspråkigheten stöder barnens utveckling i en kulturellt mångskiftande värld. Alla i personalen ska vara medvetna om att de är språkliga modeller för barnen och de ska fästa uppmärksamhet vid sitt eget språkbruk. Personalen ska uppmuntra barnen att använda språk på ett mångsidigt sätt. Barnens språkliga färdigheter ska beaktas och de ska ges tid och möjligheter att uttrycka sig i språkligt varierande situationer.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

I Åbo ses språkinlärningen som en central del av barnens verksamhet och interaktion. Språkmedveten småbarnspedagogik synliggör flerspråkigheten i vardagen. För att stödja den kulturella mångfalden och språkmedvetenheten har man utarbetat en anvisning som heter "Språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik och förskoleundervisning i Åbo". Språkinlärningen stöds av dagliga samtalsmöjligheter, underlättandet av samtal mellan barn, stödjandet av läskunnigheten samt av värdesättandet av flerspråkigheten. Det språk som personalen använder skapar en modell för språket och språkbruket hos barn. Varje medlem i personalen ansvarar för genomförandet av verksamhet på svenska. SpråkPeda- verktyget innehåller också blanketter för att undersöka flerspråkiga barns språkvärld och för att följa upp deras kunskaper i svenska.

Personalens tankar om att öka barnens välbefinnande inom småbarnspedagogiken

"Småbarnspedagogiken lägger grunden för en stark självkänsla, en uppfattning om sig själv som aktör och handlingskraft. Vi ska skapa en positiv atmosfär."

Barnen uppmuntras att lära känna andra människor, språk och kulturer. Personalen fungerar som modell för barn att möta mångfald på ett positivt sätt. Personalen ska stärka och stödja uppbyggandet av identiteten hos varje barn. Det centrala är att skapa en öppen och respektfull atmosfär där alla barn kan känna sig accepterade. Personalen bör undvika att framhäva barnet som en representant för ett visst språk eller en viss kultur. Att prata om barnets hemland kan också vara problematiskt eftersom barnet kan uppleva att dess hemland är Finland oavsett födelseland. Det är viktigt att diskutera med vårdnadshavarna hur de vill att barnets modersmål, kultur, religion eller övertygelse ska beaktas i småbarnspedagogiken. Även hur åskådningsfostran genomförs inom småbarnspedagogiken i Åbo bör diskuteras med vårdnadshavarna.

Tips för att stödja den språkliga och den kulturella identiteten:

Lyssna på berättelser och på musik på olika språk, utforska konst och lekar från olika kulturer.

Bekanta er med alfabetet för barnens förstaspråk och placera böcker och bokstäver så att barnen ser dem.

Uppmuntra barnen att dela med sig av sina egna kulturella erfarenheter.

Kom ihåg kultursensitivitet! Var medveten om och respektera olika kulturella seder, värderingar och traditioner.

Ordna fester och evenemang där olika kulturer presenteras; man kan till exempel bekanta sig med olika matkulturer, användningen av traditionella dräkter och firandet av högtider. Använd vid behov den kulturella årsklockan som hjälpmedel.

Lär er hälsningsfraser och till exempel veckodagar på olika språk, t.ex. "Månadens språk".

3.1.5. Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil

En hälsosam, trygg och fysiskt aktiv livsstil värdesätts inom småbarnspedagogiken. Man ska röra på sig både inomhus och utomhus på många olika sätt samt undvika långvarigt stillasittande. Barnens välbefinnande främjas genom att de under dagen ges möjlighet att vila och ta det lugnt samt genom att de erbjuds en mångsidig, hälsosam och tillräcklig kost. Då man utvecklar verksamhetskulturen är det viktigt att se till att barnen och personalen har möjlighet att arbeta i en stressfri miljö som främjar koncentration. En tydlig och planerad, men flexibel dagsstruktur främjar välbefinnandet.

Inom småbarnspedagogiken ska man värna om hela gemenskapens fysiska, psykiska och sociala trygghet. Barnet ska skyddas från våld, mobbning och andra former av trakasserier. Barnet har rätt att få tröst då barnet behöver det. Mobbning, våld eller trakasserier tillåts inte. Personalen ska känna igen mobbning, ingripa vid mobbning och förebygga mobbning medvetet och systematiskt som en del av utvecklingen av verksamhetskulturen. Avgörande för att förebygga mobbning är att stödja barnens kamratrelationer och hela gemenskapens välbefinnande. Personalen har en central roll när det gäller att stödja barnen i att träna och utveckla sociala och emotionella färdigheter. Personalen ska tillsammans med barnen lära sig att upptäcka och lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. I fall av trakasserier, mobbning eller våld diskuterar personalen med barnens vårdnadshavare och söker lösningar tillsammans. Till främjandet av säkerhet hör också säkerhetsfostran samt att systematiskt förebygga och följa upp olyckor och ta hand om lokaler och redskap. För att främja säkerheten inom småbarnspedagogiken förutsätts ett fungerande och ansvarsfullt ledarskap samt att personalen behärskar säkerhetsaspekterna.

Vikten av en ekologiskt, socialt, kulturellt och ekonomiskt hållbar livsstil ska beaktas i all verksamhet. Vardagliga val och aktiviteter ska avspegla ett ansvarsfullt förhållningssätt till naturen och omgivningen. Gemensam användning av redskap och lokaler, måttlighet, sparsamhet samt att reparera och återvinna saker ska främjas inom småbarnspedagogiken.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Utgångspunkten för småbarnspedagogiken i Åbo är att förebygga alla former av mobbning, diskriminering och andra trakasserier. I det mobbningsförebyggande arbetet bör personalen vara medveten om mobbning som fenomen samt dess olika uttrycksformer. En plan för att förebygga mobbning, trakasserier och diskriminering har utarbetats för Åbo stads småbarnspedagogik och förskoleundervisning.

Att observera barnens aktiviteter, till exempel lek, hjälper personalen att upptäcka utvecklingen av relationer mellan barn samt eventuella konfliktsituationer. Personalens uppgift är att stödja barnens färdigheter i att lösa konflikter på ett konstruktivt sätt genom att vägleda dem till gemensam diskussion och medling. Barnen får lära sig att känna igen och namnge olika former av mobbning och att till exempel skilja på om det är fråga om trakasserier, kränkande beteende eller uteslutning ur en grupp. Även med vårdnadshavarna används samma terminologi.

I Åbo stads strategi betonas ansvarsfull verksamhet enligt principerna för hållbar utveckling. Att främja en hållbar livsstil stöder barnens välbefinnande långt in i framtiden. Barnen vägleds att respektera sin fysiska och sociala miljö och främja hållbar utveckling genom sina egna handlingar.

Det är varje anställds ansvar att implementera teman för hållbar utveckling i daghemmets vardag, till exempel genom att fästa uppmärksamhet vid sopsortering, varornas långa livslängd och genom att spara el och vatten.

3.2. Lärmiljöer inom småbarnspedagogiken

Inom småbarnspedagogiken är syftet att säkerställa en lärmiljö som är utvecklande, inkluderande, som främjar lärande och som är hälsosam och trygg samt tillgänglig. Med lärmiljöer avses lokaler, platser, gemenskaper, metoder, redskap och tillbehör som stöder barnens utveckling, lärande och kommunikation. Begreppet lärmiljö omfattar bland annat den fysiska, psykiska och sociala dimensionen. Lärmiljöerna ska utvecklas så att de mål som fastställs för småbarnspedagogiken kan uppnås och så att de stöder barnens sunda självkänsla och utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig. Lärmiljöerna ska utformas och utvecklas så att de är ergonomiska, ekologiska, trivsamma och tillgängliga. Belysningen, akustiken och inomhusluftens kvalitet ska också beaktas och utrymmena ska vara prydliga och rena.

Lärmiljöerna ska planeras och utformas tillsammans med barnen. De ska stödja barnens naturliga nyfikenhet och vilja att lära sig. De ska locka barnen till fysisk aktivitet, till att leka, undersöka samt uppleva och uttrycka konst. Barnen ska ha möjlighet att utforska världen med alla sina sinnen och med hela kroppen. Lärmiljöerna ska erbjuda barnen olika möjligheter till meningsfull sysselsättning, mångsidiga och fartfyllda fysiska aktiviteter, lekar och spel men också till vila samt lugn och ro. Barnens idéer, lekar samt deras alster och verk ska synas i lärmiljöerna.

I lärmiljöerna kan man genomföra pedagogisk verksamhet av många slag och lärmiljöerna ska formas enligt behov. Personalen ska beakta barnens intressen, individuella färdigheter och behov samt riktlinjerna för småbarnspedagogisk verksamhet (kapitel 4). I lärmiljöerna ska man arbeta flexibelt i grupper av olika storlek, så att alla har möjlighet att delta i aktiviteterna och kommunikationen. Arbeta i pedagogiskt ändamålsenliga grupper främjar barnens och personalens koncentration och en

barncentrerad verksamhet.

Gemensamt överenskomna regler och tillvägagångssätt bidrar till att skapa en trygg lärmiljö som präglas av inbördes respekt och gemensamt ansvar. I en trygg miljö är det tillåtet att visa olika känslor och personalen hjälper barnen att uttrycka sina känslor och att reglera dem. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och de ska få sina frågor besvarade.

Lärmiljöerna ska planeras och utvecklas så att de främjar likabehandling och jämställdhet mellan könen. Detta möjliggör att man kan bryta traditionella könsstereotypa mönster. Lärmiljöerna ska främja barnens språkliga utveckling och språkmedvetenhet samt synliggöra kulturell mångfald.

Även naturen, gården, lekparken och den övriga byggda miljön utgör lärmiljöer för den småbarnspedagogiska verksamheten. Dessa miljöer erbjuder upplevelser, material och mångsidiga möjligheter att leka och undersöka. De ska utnyttjas som platser för fysisk aktivitet, naturupplevelser och lärande.

Barnen ska i tillräcklig omfattning ha tillgång till och få använda mångsidiga, pedagogiska och säkra lek- och aktivitetsredskap som är lämpliga för deras ålder. Redskapen ska anpassas till barnens individuella behov av stöd och intresseområden. Teknologin är en del av en mångsidig och inkluderande lärmiljö för barnet. Digitala verktyg, applikationer och miljöer ska användas på ett ändamålsenligt sätt inom småbarnspedagogiken. Barnens egna digitala verktyg, leksaker och andra redskap kan användas i enlighet med anordnarens beslut. Personalen ska komma överens med vårdnadshavarna om användningen av barnens egna apparater, leksaker och redskap.

Samarbete med andra aktörer samt fysiska och virtuella besök på exempelvis bibliotek, museer, kulturarvsplatser, konserter, teatrar och vårdnadshavarnas arbetsplatser berikar barnens lärmiljöer. Planeringen av lärmiljöer erbjuder också en naturlig möjlighet till samarbete mellan personalen och vårdnadshavarna.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Pedagogiken spelar en nyckelroll i hur **den fysiska miljön** utnyttjas för att stödja tillväxt, utveckling och lärande. Med den fysiska miljön avses utrymmen både inomhus och utomhus. Lokal-, möbel- och utrustningslösningar såsom också undervisningsmaterial och metoder att använda dem är en del av den fysiska lärmiljön. Funktionalitet, tydlighet och lugn och ro stöder barnets helhetsmässiga utveckling. Lokalerna ska vara sådana att de berikar barnets fantasi. I enlighet med principerna för funktionell inlärning främjas barns fysiska aktivitet i den omgivande naturen och på gårdsområden. Även innehållet i de olika lärområdena genomförs. Funktionell inlärning är barnorienterad och leken spelar en central roll i den. Barnen är delaktiga i planeringen och skapandet av lärmiljöer på en ålderslämplig nivå.

Varje barn är unikt och värdefullt. En accepterande, förtrolig och trygg atmosfär inom småbarnspedagogiken stöder barnets positiva självkänsla och självbild samt främjar interaktion och acceptans av olikheter. Personalen inom småbarnspedagogiken har en viktig roll när det gäller att skapa en trygg **psykisk miljö**. Fostran i emotionella färdigheter och trygghetsfärdigheter stärker barnens psykiska välbefinnande genom att stödja emotionella färdigheter och självkänsla. Färdigheter övas i vardagliga situationer. Den vuxne är genuint närvarande och intresserad av barnet och det hen gör. Ett genuint möte med ett barn kräver en kontakt. Att stanna upp i interaktionsögonblicket skapar kontakt.

Det är viktigt att personalen inom småbarnspedagogiken kommer överens om gemensamma rutiner för att stödja emotionella färdigheter och säkerhetsfärdigheter även i situationer då oro uppstår.

Inom småbarnspedagogiken i Åbo handlar man enligt PACE-attityden (playfulness, acceptance, curiosity, empathy). PACE-attityden är en metod med vilken den vuxna kan skapa ett empatiskt och tryggt förhållande med barnet. Det handlar om att bemöta barn, vårdnadshavare och arbetstagare på ett accepterande och empatiskt sätt.

Den sociala miljön skapas genom interaktion mellan medlemmarna i gemenskapen. En socialt trygg och tillåtande lärmiljö gör det möjligt för barnet att kontinuerligt utveckla sina interaktionsfärdigheter och känna att hen kan ta initiativ till interaktion och delta i en grupp. Barnets sociala färdigheter utvecklas både i samspel med personalen och mellan barnen. Social interaktion och samarbete gör det möjligt att skapa kamratrelationer mellan barnen. God självkänsla, känsla av samhörighet och upplevelse av genuina möjligheter att påverka stärker barnens delaktighet. I bästa fall stöder lärmiljöerna den sociala tryggheten. Växelverkan mellan personalen fungerar som en modell för barnet, eftersom barnet följer den vuxnes exempel och tar modell av det.

Barnens och familjernas mångfald ska återspeglas i daghemmets leksaker, spel, bilder och böcker. Värdesättandet och beaktandet av mångfalden främjar inklusion och varje barns känsla av att vara värdefull som sig själv, oavsett hudfärg, kulturell bakgrund, funktionsnedsättning, sjukdom, familjens sociala status eller andra bakgrundsfaktorer.

3.3. Samarbete inom småbarnspedagogiken

Genom samarbete ska man främja målen för den småbarnspedagogiska verksamheten samt en pedagogisk verksamhet av hög kvalitet. Anordnarna av småbarnspedagogik bär ansvaret för att samarbetet genomförs och är systematiskt.

3.3.1. Samarbete med vårdnadshavarna

Samarbetet med vårdnadshavarna spelar en viktig roll inom småbarnspedagogiken. Målet med samarbetet är att vårdnadshavarna och personalen ska förbinda sig till att tillsammans främja att barnen växer, utvecklas och lär sig på ett sunt och tryggt sätt. Samarbetet när det gäller det fostrande arbetet ska bygga på förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt.

När det gäller det fostrande arbetet ska värderingar, mål och ansvar diskuteras såväl inom personalen som med vårdnadshavarna. Samarbetet ska vara ömsesidigt och av personalen förutsätts initiativtagande och aktivitet. I samarbetet ska familjernas mångfald, barnens individuella behov samt frågor som gäller vårdnad och föräldraskap beaktas. Vid behov ska en tolk användas under diskussionerna för att säkerställa att alla parter blir förstärkta.

Samarbetet kan ha olika syften och se olika ut under barnets tid inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Det är viktigt att personalen och vårdnadshavarna utbyter information om barnens dagliga upplevelser. Det är också viktigt med uppmuntrande meddelanden som beskriver barnets utveckling och lärande i positiva ordalag. Vårdnadshavarens och personalens iakttagelser av och diskussioner om barnets dag skapar förutsättningarna för att trygga barnets välbefinnande som helhet.

Samarbetet med vårdnadshavarna är särskilt viktigt vid övergångsskedena, till exempel då barnet börjar i småbarnspedagogiken, vid övergångar inom småbarnspedagogiken, då ett barn byter daghem eller då barnet börjar i förskoleundervisningen. Den gemensamma diskussionen är särskilt viktig då barnets plan

för småbarnspedagogik utarbetas (kapitel 1.3) och samarbetet med vårdnadshavaren betonas också då stödet för barnet planeras och genomförs (kapitel 5). En förtroendefull atmosfär skapar förutsättningar för samarbete mellan vårdnadshavaren och personalen också i utmanande situationer, till exempel då det finns anledning till oro om barnets välbefinnande.

Barnens vårdnadshavare ska ges möjligheter att delta i planeringen och utvecklingen av målen för den småbarnspedagogiska verksamheten och det fostrande arbetet tillsammans med personalen och barnen. Informations- och kommunikationsteknik används i samarbetet med vårdnadshavarna. Samarbetet kan också främja vårdnadshavarnas kontakt sinsemellan. Vårdnadshavarnas nätverkande och gemensamma aktiviteter vid olika evenemang stärker gemenskapen och stöder personalen i deras arbete.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Samarbetet med vårdnadshavarna är kontinuerligt och dagligt, och målet är en god växelverkan där lyssnande, respekt, konfidentialitet, öppenhet och dialog förverkligas. Samarbetet tryggar barnets övergripande välbefinnande och främjar förtroendet mellan personalen och vårdnadshavarna.

När barnet börjar inom småbarnspedagogiken förs ett inledande samtal, vilket skapar en grund för samarbete mellan vårdnadshavarna och personalen. Det inledande samtalet gör det lättare för barnet att börja inom småbarnspedagogiken. Tillsammans med vårdnadshavarna ingås ett avtal om barnets småbarnspedagogik där man bland annat kommer överens om vårdtider. Vårdnadshavaren kan tillsammans med barnet bekanta sig med den kommande gruppen för småbarnspedagogik innan vårdavtalet inleds. Vårdnadshavarna kommer överens om tidpunkten och längden på mjuklandningsperioden med personalen och reserverar tillräckligt med tid för den.

Ett pedagogiskt samtal förs med vårdnadshavarna där barnets personliga plan för småbarnspedagogik utarbetas. Planens genomförande följs upp och utvärderas tillsammans med vårdnadshavaren regelbundet minst en gång under verksamhetsåret.

Inom den kommunala småbarnspedagogiken registreras barnets plan för småbarnspedagogik i det elektroniska systemet eVaka. eVaka används även av vårdnadshavare och personal för kommunikation sinsemellan och för delandet av information. Personalen informerar vårdnadshavarna om användningen av eVaka, kommunikationssätten och personalens närhet.

När ett barn flyttar från en grupp eller enhet till en annan kan man vid behov ordna ett överföringsmöte. Det är viktigt att man har med sig tidigare pedagogiska dokument så att den blivande gruppen för småbarnspedagogik vet hur man tidigare har arbetat med barnet.

Samarbetet med vårdnadshavarna omfattar föräldrakvällar, temakvällar eller evenemang och fester med barn. Vårdnadshavarna kan utvärdera samlingsformerna och småbarnspedagogiken med hjälp av en elektronisk kundenkät eller i samband med ett pedagogiskt samtal. Daghemmet kan ha verksamhet som ordnas av vårdnadshavarna till förmån för alla barn i daghemmet.

Områdessocionomerna inom småbarnspedagogiken samarbetar med familjerna genom att erbjuda stöd och handledning med låg tröskel. Samarbetet med områdessocionomerna är frivilligt för familjerna. Personalen i en barngrupp kan använda sig av speciallärarens och områdessocionomens expertis för att hänvisa familjen till ändamålsenliga tjänster. En positiv attityd, en omtänksam atmosfär och beredskap att inleda samtal är viktiga faktorer inom samarbetet.

3.3.2. Samarbete med olika aktörer

Syftet med samarbetet är att försäkra sig om att genomföra och utveckla småbarnspedagogisk verksamhet av hög kvalitet. Enligt lagen om småbarnspedagogik ska kommuner som anordnar småbarnspedagogik bedriva sektorsövergripande samarbete samt skapa de samarbetsstrukturer som behövs. En privat serviceproducent ska efter behov bedriva sektorsövergripande samarbete.

Med samarbetspartner menas alla de regionala och lokala aktörer som det är naturligt att samarbeta med inom småbarnspedagogiken. Samarbete till exempel med instanser som ansvarar för övrig undervisning, idrott, bibliotek och kultur och med andra aktörer i närmiljön gör lärmiljöerna mångsidigare och stöder verksamhetens mål. Andra samarbetspartner inom småbarnspedagogiken är till exempel organisationer, livsåskådningssamfund såsom församlingar, polisen samt kost- och städservice.

Det är viktigt att samarbeta och att utveckla samarbetet mellan kommunens småbarnspedagogiska verksamhet och de privata serviceproducenterna som erbjuder småbarnspedagogik inom kommunen samt mellan kommunerna. Anordnarna av småbarnspedagogik kan utveckla sin verksamhet i samarbete med högskolor, läroanstalter, forskningsinstitut och myndigheter.

Inom den småbarnspedagogiska verksamheten ska man också samarbeta med barnrådgivningspersonalen, barnskyddet samt med andra aktörer inom hälsovården och socialvården. Vikten av samarbetet ökar om någon av dessa aktörer känner oro för barnets utveckling eller välbefinnande samt när barnets stöd planeras och ordnas. I den omfattande hälsoundersökningen ingår, med vårdnadshavarens skriftliga samtycke, personalens bedömning av hur ett barn under skolåldern klarar sig i den småbarnspedagogiska verksamheten. Personalens bedömning är en viktig del av bedömningen av barnets helhetsmässiga växande, utveckling och välbefinnande och vid tidig identifiering av barnets behov av stöd i ett sektorsövergripande samarbete.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Småbarnspedagogiken i Åbo samarbetar med olika föreningar och organisationer såsom församlingar, läroanstalter, måltidstjänster, hälsovård samt kultur- och idrottstjänster.

Ett nära samarbete sker med rehabiliterings- och utredningsinstanser för att säkerställa barnets övergripande utveckling, lärande och välbefinnande. Terapitjänster, såsom tal- eller ergoterapi, kan ordnas i lokalerna för småbarnspedagogiken under barnets vardag.

Samarbetet med rådgivningsbyrån sker enligt barnets behov. Vid behov kan man med vårdnadshavarnas samtycke även diskutera ärenden som stöder barnets utveckling i rådgivningsbyråns arbetsgrupp. Familjerådgivningen stöder föräldraskapet och familjens välbefinnande. Familjerådgivningen kan kontaktas till exempel om det uppstår beteendemässiga eller känslomässiga utmaningar hos barnet. Socialarbetet för barnfamiljer stöder familjen till exempel i frågor som gäller barnets utveckling och välbefinnande. I ärenden som gäller barnskyddet kontaktar småbarnspedagogiken barnskyddets jour.

4. Planering och genomförande av den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken

4.1. Referensram för den pedagogiska verksamheten

Den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken ska präglas av ett helhetsskapande angreppssätt. Målet är att främja barnens lärande och välbefinnande samt mångsidiga kompetens (figur 1). Den pedagogiska verksamheten förverkligas i samverkan mellan barnen och personalen och i den gemensamma verksamheten. Barnens spontana verksamhet, personalens och barnens gemensamma idéer till verksamhet och verksamhet som planerats av personalen ska komplettera varandra. Den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken ska genomsyra den helhet som består av fostran, undervisning och vård.

Figur 1. Referensram för den pedagogiska verksamheten

En målinriktad och inkluderande verksamhet utgår från värdegrunden (kapitel 2.4), synen på lärande (kapitel 2.5), en verksamhetskultur som stöder värdegrunden och synen på lärande (kapitel 3) samt

mångsidiga lärmiljöer (kapitel 3.2), samarbete (kapitel 3.3), arbetssätt (kapitel 4.3) och stöd för barnet (kapitel 5). Barnens intressen och behov samt viktiga aspekter som anknyter till barnens uppväxtmiljö ska utgöra utgångspunkter för planeringen av verksamheten. En annan utgångspunkt är lärområdena som beskrivs i kapitel 4.5. En förutsättning för kvalitativ pedagogisk verksamhet är systematisk dokumentation, utvärdering och utveckling (kapitel 4.2 och 7). Planeringen av verksamheten ska även styras av målen för mångsidig kompetens (kapitel 2.7).

Mål och riktlinjer för den pedagogiska verksamheten ska preciseras i de lokala planerna för småbarnspedagogik. Vid preciseringen av målen ska man ta hänsyn till de olika verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken, personalstrukturen och andra särdrag. Den lokala planen för småbarnspedagogik och barnens planer för småbarnspedagogik (kapitel 1.3) ska utgöra utgångspunkter för planeringen av verksamheten i barngruppen. Den småbarnspedagogiska verksamheten och förskoleundervisningen ska bilda en kontinuerlig helhet som är meningsfull för barnet och ger barnet möjlighet till framsteg i sitt lärande.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

I Åbo utgår planeringen av den småbarnspedagogiska verksamheten från heldagspedagogik. Alla situationer och all verksamhet under dagen ses som pedagogiskt värdefulla lärsituationer och de utnyttjas planenligt för att stöda barnens utveckling och lärande. Till exempel övergångssituationer, måltider och vilostunder är pedagogiskt planerade så att de är lugna, och barnen har en möjlighet att lära sig bl.a. samspel och styrande av sin egen aktivitet. Planeringen och genomförandet av verksamheten utgår från barnet. Planerna anpassas enligt barnens behov och intressen och man utnyttjar möjligheter att ta vara på den pedagogiska stunden, så att säga. Personalen observerar sin egen verksamhet i förhållande till barnens behov. Verksamhetskulturen och lärmiljön utvecklas utgående från observationerna.

4.2. Pedagogisk dokumentation

Pedagogisk dokumentation är en central arbetsmetod för att planera, genomföra, utvärdera och utveckla den småbarnspedagogiska verksamheten. Det är en kontinuerlig process där observationer, dokument och en gemensam tolkning av dessa skapar förståelse för den pedagogiska verksamheten. Den pedagogiska dokumentationen möjliggör att barnen och vårdnadshavarna kan delta i utvärderingen, planeringen och utvecklingen av verksamheten.

Den pedagogiska dokumentationen ger information om barnens liv, utveckling, intressen, tankar, lärande och behov samt om barngruppens verksamhet, på ett konkret och mångsidigt sätt. Med hjälp av enskilda dokument, till exempel fotografier, teckningar eller personalens observationer, kan man tillsammans med barnen iaktta barnens utveckling och lärande. Barnens kunskaper och färdigheter, intressen och behov blir synliga genom den pedagogiska dokumentationen och ska utgöra grunden för planeringen av verksamheten.

Målet med en systematisk dokumentation är att personalen ska lära känna det enskilda barnet och förstå relationerna barnen emellan samt förstå på vilket sätt personalen och barnen i gruppen

kommunicerar med varandra. Syftet med pedagogisk dokumentation är att förverkliga småbarnspedagogisk verksamhet utgående från barnen. Den information och förståelse som dokumentationen bidrar till ska användas till exempel för att arbetssätten, lärmiljöerna, verksamhetens mål, metoderna och innehållet kontinuerligt ska kunna anpassas enligt barnens intressen och behov. Barnets plan för småbarnspedagogik är en del av den pedagogiska dokumentationsprocessen (kapitel 1.3). Systematisk dokumentation behövs också då man bedömer barnets behov av stöd (kapitel 5).

Dokumentation som har samlats in under en längre tid är en viktig del av utvärderingen av den pedagogiska verksamheten, personalens självvärdering av verksamheten (kapitel 7.1) samt utvecklingen av verksamhetskulturen.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Den pedagogiska dokumentationen är en central del av att planera, genomföra, utvärdera och utveckla småbarnspedagogiken i Åbo. Dokumentationen genomförs på ett mångsidigt sätt genom att utnyttja olika metoder. Metoderna väljs enligt den typ av information man vill samla in, t.ex. information om relationerna barnen emellan, de pedagogiska metodernas effekt, hur de uppställda målen uppnåtts samt information om barnens motivation och hur de knyter an till verksamheten. Genom pedagogisk dokumentation jämförs genomförd verksamhet med målsättningarna. Dokumentationen används också som ett verktyg för att stöda personalens yrkesinriktade lärande samt som ett verktyg för att utveckla verksamhetskulturen. Dokumentation innebär med andra ord inte att man "sparar minnen", utan den är planerad och uttänkt på förhand: vilken information ska samlas in och varför, hur kan den information som dokumenten ger användas för att utvärdera och utveckla verksamheten på både individ- och gruppnivå, och hur görs både barnen och vårdnadshavarna delaktiga i denna process. Genom att t.ex. intervjua barnet kan man få information om barnets upplevelser av lärsituationer, intressen och saker som hen vill lära sig i fortsättningen.

4.3. Mångsidiga arbetssätt

Småbarnspedagogikens uppdrag och mål samt barnens ålder, behov, förutsättningar och intressen ska styra valet av arbetssätt. Barn lär sig naturligt genom aktiverande arbetssätt som främjar kreativitet och delaktighet. Exempel på detta är spontan och ledd lek, utforskande, fysisk aktivitet och att uppleva och uttrycka konst. Digitala verktyg, applikationer och miljöer ska utnyttjas i verksamheten. Arbetssätten ska vara mångsidiga och de ska vara både verktyg och föremål för lärandet. Därför är det viktigt att personalen handleder barnen att pröva och använda olika arbetssätt både i mindre och större grupper och självständigt. Barnen ska uppmuntras att fråga och fundera samt att dra slutsatser och lösa problem tillsammans.

Personalen förutsätts ha yrkeskompetens och sensitivitet att uppfatta pedagogiska möjligheter i olika situationer. Det innebär bland annat förmåga att lägga märke till barnens initiativ och känslotillstånd samt att förändra och anpassa sitt agerande enligt det. Barns initiativ kan vara kroppsliga och non-verbala, vilket förutsätter sensitiv närvaro av personalen och en god kännedom om barnen för att personalen ska kunna förstå och bemöta barnens initiativ.

Barnen ska delta i planeringen och valet av arbetssätt enligt sina förutsättningar. De ska ha möjlighet att utforska världen med alla sina sinnen och hela kroppen och att pröva olika arbetssätt. En variation av arbetssätt ger barn i olika åldrar och barn som lär sig på olika sätt möjlighet att uppleva att de lyckas. Mångsidiga arbetssätt förutsätter mångsidiga lärmiljöer. Personalens och barnens kompetens ska tas till vara då man använder sig av olika arbetssätt och då man tillsammans prövar och utvecklar nya arbetssätt.

4.4. Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande

Leken är central inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att erbjuda alla barn möjligheter till olika slags lekar. Leken främjar barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Även om barnet självt inte upplever leken som ett verktyg för lärande, utan ett sätt att vara och leva samt gestalta världen, så lär sig barnet genom leken. Upplevelser som väcker barnens känslor, nyfikenhet och intresse stimulerar till lek.

För barnet är det leken i sig som är viktig. Leken ger barnen glädje och välbehag. I leken är barnen aktiva aktörer. De strukturerar och utforskar världen omkring sig, utvecklar sociala relationer och skapar mening utifrån sina erfarenheter. I leken bildar barnen sig en uppfattning om sig själva och andra människor. I leken härmar barnen, skapar nytt och modifierar vad de ser. Samtidigt gestaltar och testar de sina drömmar och önskingar. Med fantasins hjälp kan barnen pröva olika roller och idéer som annars inte skulle gå att förverkliga. I leken kan barnen bearbeta svåra upplevelser och tryggt pröva, försöka och göra misstag.

I leken förenas centrala element som främjar lärandet: entusiasm, att göra tillsammans och att utmana de egna färdigheterna. Leken utvecklas och tar sig olika former i takt med ökad erfarenhet av lek. Kommunikationen mellan personalen och barnen samt barnen emellan lägger grunden för barnens tanke- och språkutveckling och deras växande förmåga att leka. I leken iakttar, prövar och lär sig barnen gruppens regler. Då barnen leker i grupp lär de sig att reglera sina känslor och sin vilja samt att ta andra människors perspektiv i beaktande. Genom leken stärks gemenskapen och den positiva atmosfären.

Leken är ett centralt arbetssätt inom småbarnspedagogiken. I den pedagogiska verksamheten kan man kombinera till exempel drama, improvisation eller sagor för att utveckla lekens gång och bygga upp lekvärldar. Personalen ska inse vilken betydelse det har för barnens välbefinnande och lärande att de får koncentrera sig på att undersöka, uttrycka sig spontant och kreativt samt leka fartfyllda och aktiva rörelselekar. Olika situationer kan berikas genom lek. Ramsor, ordlekar, sånger och lekfull samvaro stärker en positiv atmosfär, vilket stöder barnens lärande och välbefinnande.

Personalen ska utgående från inkluderande principer trygga förutsättningarna för lek, handleda leken på ett lämpligt sätt och se till att alla barn har möjlighet att delta i gemensamma lekar utifrån sina förutsättningar och sin förmåga. Personalen ska systematiskt och målinriktat stödja barnens lek och handleda den antingen utanför leken eller genom att själv vara med i leken. Personalens fysiska och psykiska närvaro stöder kommunikationen mellan barnen och förebygger konfliktsituationer.

Personalen ska även iaktta och dokumentera barnens lek. Genom att observera leken får personalen insikt i barnens tänkande och intressen, deras känslor och upplevelser. Observationerna ska användas för att planera och handleda leken och den övriga verksamheten. Personalen ska vara lyhörd, ha yrkeskompetens och ett genussensitivt förhållningssätt för att upptäcka barnens initiativ till lek och kunna bemöta dem på ett lämpligt sätt.

Långvarig lek kräver tid, utrymme, lugn och ro samt lämpliga lekredskap och material som är tillgängliga för barnen. Lärmiljöerna ska anpassas efter leken, eftersom leken inte nödvändigtvis håller sig inom det anvisade området.

Kännedom om barnkultur och medier riktade till barn hjälper personalen att förstå barnens lekar. Även olika spel samt digitala verktyg och applikationer erbjuder många slags möjligheter för barnens lek. I en lärmiljö som uppmuntrar till lek lär sig även den vuxna. Med vårdnadshavarna ska personalen diskutera lekens betydelse och iakttagelser i anknytning till barnens lekar. På detta sätt kan man främja att leken fortsätter hemma eller i den småbarnspedagogiska verksamheten.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

I småbarnspedagogiken i Åbo är leken det mest centrala pedagogiska verksamhets sättet. Personalen har som uppgift att trygga varje barns rätt att leka och agera samt vara en del av kamratgruppen. Då personalen deltar i leken stöder de lekens pedagogiska innehåll och säkerställer alla barns delaktighet. Personalens närvaro och varma interaktion i leken är av yttersta vikt för att barnen ska vara engagerade och aktiva i den småbarnspedagogiska verksamheten. Allt lärande kan ske via leken då målen, innehållet och metoderna för lärandet har planerats noggrant på förhand.

Leken ska betraktas som en mångformig aktivitet och den ska ges utrymme att utvecklas och ändras också vad gäller den fysiska miljön. Lekmiljön byggs upp tillsammans med barnen så att den blir lockande och estetisk. Den bör också kunna anpassas på olika sätt som stöder barnens intressen och verksamhetens innehåll. Lokaler både inomhus och utomhus används som lekmiljöer på ett mångsidigt sätt. Barnen ska ha möjlighet att också inomhus leka lekar som består av fysisk aktivitet och rörelse. Personalen är medveten om att alla former av lek är lika värdefulla. Varje barn ska ha möjlighet att leka på ett sätt som hen inspireras av.

Personalen ska vara medveten om långvariga lekars betydelse för barnets utvecklande av fantasi och tänkande. Med långvarig lek menas inte nödvändigtvis en lek som tidsmässigt pågår länge, utan att leken lever och utvecklas i barnets psyke och kan fortsätta under olika dagar och i olika situationer. I långvariga lekar trivs barnet och koncentrerar sig på det hen gör. Långvariga lekar kan t.ex. börja med att barnet planerar och bygger lekmiljön och sedan fortsätter processen i själva leken.

Personalens tankar om lek

“Leken är en del av den planerade verksamheten - inte en aktivitet som valts enbart för att fylla dagens stunder.”

“I vår grupp är leken inte en prestation, utan en upplevelse som skapar en erfarenhet. Erfarenheter lämnar spår. Den vuxnas roll i leken är att vara en ledare och en deltagare, inte att ge instruktioner från sidan. Lekarna i vår grupp kategoriseras inte enligt kön, nationalitet eller religion, utan alla lekar är tillgängliga för alla och alla former av lek är tillåten för alla. -- I våra grupplokaler finns färdigt framlagda lekar för att locka barnet att fortsätta och utveckla den lek som redan skapats. För barnet är leken alltid verklighet och vår personal är alltid en modell för barnet i leken.”

“Vår grupp har satsat på lekutrymmen och delat in lekutrymmen med tanke på smågruppsverksamheten. Vi reserverar en del av tiden under veckan enbart för stödd lek och den vuxnas roll som lekens berikare. Vi stöder nya vänskapsförhållanden och övning av gemensamma lekar. Genom att utnyttja leken lär vi oss nya saker -> Under leken lär vi oss.”

4.5. Lärområden

Lärområdena beskriver den pedagogiska verksamhetens centrala mål och innehåll. Lärområdena styr hur personalen tillsammans med barnen ska planera och genomföra en mångsidig och helhetsskapande pedagogisk verksamhet. Barnen har rätt att få mångsidiga upplevelser inom de olika lärområdena. Lärområdena ska inte genomföras som separata helheter, utan deras teman ska kombineras och anpassas utgående från barnens intressen och kompetens.

Lärområdena är indelade i fem helheter i enlighet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan nämligen:

- Språkens rika värld
- Mina många uttrycksformer
- Jag och vår gemenskap
- Jag utforskar min omgivning
- Jag växer, rör på mig och utvecklas.

En pedagogisk verksamhet som kombinerar och tillämpar lärområden gör det möjligt att granska och undersöka olika företeelser och fenomen i ett brett perspektiv. Den centrala utgångspunkten för verksamheten är barnens frågor och intressen. Teman kan till exempel växa fram i samband med lekar, sagor, utflykter eller i spontana kommunikationssituationer mellan barnen och personalen samt i kommunikationen barnen emellan. Det sätt på vilket målen för lärområdena förverkligas varierar beroende på temat, situationen och hur barnen lär sig. Personalen ska se till att den pedagogiska verksamheten främjar utvecklingen och lärandet hos barn i olika åldrar.

4.5.1. Språkens rika värld

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja utvecklingen av barnens **språkliga kunskaper och färdigheter** samt deras **språkliga identiteter**. Barnens intresse och nyfikenhet för språk, texter och kulturer ska stärkas. Då man stöder språkutvecklingen utvecklas även barnets multilitteracitet (kapitel 2.7). Språkutvecklingen har också samband med andra delområden inom mångsidig kompetens, bland annat kulturell och kommunikativ kompetens. När barnens språkliga färdigheter utvecklas ger det barnen nya möjligheter att påverka, delta och vara aktiva aktörer.

För barnen är språket både ett föremål och ett verktyg för lärandet. Med hjälp av språket kan barnet hantera olika situationer och företeelser, kommunicera med andra, uttrycka sig och skaffa information. En mångsidig språkmiljö och samarbete med vårdnadshavarna stöder barnens språkliga utveckling. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen regelbundet få uppmuntrande respons på sin förmåga att använda språket och på sin förmåga att kommunicera.

I småbarnspedagogiken ska varje barn få stöd för att utveckla sina färdigheter i undervisningsspråket. I fostran och undervisningen ska man ta hänsyn till att barnen lever i olika språkliga miljöer och att de kan tillägna sig flera olika språk samtidigt. Språkbruket och sättet att kommunicera varierar mellan hemmen och i vissa hem talas det flera språk. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska språklig och kulturell mångfald synliggöras i samarbete med vårdnadshavarna, vilket stöder utvecklingen av barnens språkliga identiteter. Preciseringar gällande språk och kultur behandlas i kapitel 4.6.

Med tanke på språkinläringen är det viktigt att vara medveten om att barn i samma ålder kan befinna sig i olika skeden av språkutvecklingen inom olika delområden. **De språkliga identiteterna utvecklas** när barnen får stöd och handledning inom de centrala delområdena för språkliga kunskaper och färdigheter.

Figur 2. Språkutvecklingens centrala delområden inom småbarnspedagogiken

Med tanke på utvecklingen av **förmågan att kommunicera** är det viktigt att barnen upplever att de blir hörda och att deras initiativ blir bemötta. Det är centralt att personalen är sensitiv för och reagerar även på barnens non-verbala budskap. Utvecklingen av förmågan att kommunicera stöds genom att barnen uppmuntras att kommunicera med personalen och med varandra.

Genom en mångfald av språkliga modeller stöder man barnens **förmåga att förstå språk**. Genom att systematiskt verbalisera och diskutera med barnen stöds utvecklingen av barnens ordförråd. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska språkbruket vara beskrivande och exakt. Barnets förmåga att förstå språk ska vid behov stödjas med hjälp av bilder, föremål och tecken.

Utvecklingen av barnens **förmåga att producera tal** ska följas upp och handledas. Barnen ska uppmuntras att tala i olika situationer både med vuxna och med varandra, vilket främjar förmågan att använda och förstå talat språk. Tillsammans med barnen ska man också iaktta tonfall och betoningar.

Förmågan att använda språket ska stimuleras och barnen och personalen ska tillsammans fundera över användningen av språk i olika situationer. Syftet är att stärka förmågan att anpassa språket enligt situationen. Barnen ska få öva sig i att berätta, förklara och diskutera. När barnen får leva sig in i olika situationer, använda humor och lära sig goda vanor stärks deras förmåga att använda språket. Genom att barnen bekantar sig med olika typer av texter utvecklas förmågan att använda språket och förmågan att skilja på talat och skrivet språk.

Barnens språkliga uttryck berikas då deras **språkliga minne och ordförråd** utökas. Till personalens uppgift hör att medvetet stödja denna utveckling. För att stödja utvecklingen av det språkliga minnet kan till exempel ramsor och sånglekar användas. Att leka med språket, benämna och att använda beskrivande ord främjar utvecklingen av barnens språkliga minne och ordförråd. En rofylld tid för diskussioner, läsning och berättelser ger barnen möjlighet att fundera över ords och texters betydelser och att lära sig nya begrepp i olika kontexter.

Att iaktta olika språk i närmiljön stöder utvecklingen av barnens **språkliga medvetenhet**. Personalen ska väcka och öka barnens intresse för talat och skrivet språk och småningom också för att läsa och skriva. Genom att iaktta och undersöka språk styrs barnens uppmärksamhet från ordens betydelse till språkets former och strukturer, bland annat till ord, stavelser och ljud. Barnen ska uppmuntras att lekskriva och lekläsa.

I småbarnspedagogiken ska rika och varierande texter användas. Personalen ska tillsammans med barnen bekanta sig med barnlitteratur på ett mångsidigt sätt. Barnen ska få höra berättelser och de ska uppmuntras att hitta på egna berättelser. Barnens berättelser, ramsor och verbala budskap ska dokumenteras. För att stödja multilitteraciteten inom den småbarnspedagogiska verksamheten ska vid sidan om talat språk också bland annat visuella, auditiva och audiovisuella meddelanden och texter användas.

Småbarnspedagogiken och hemmet har en stor betydelse för utvecklandet av barnets läskunnighet. Det är viktigt att man i småbarnspedagogiken inspirerar barnet och väcker barnets intresse för böcker och läsning. I småbarnspedagogiken läser man dagligen för barnen. Lek med ord och bokstäver samt diskussioner är en del av varje dag i småbarnspedagogiken. Personalen ansvarar för att upprätthålla diskussioner i de olika situationerna under dagens lopp, t.ex. vid måltider, övergångar och lekar. Småbarnspedagogiken samarbetar med vårdnadshavarna för att stöda språkutvecklingen, och uppmuntrar familjerna att läsa för barnet, eftersom all aktivitet i anknytning till läsning i ett tidigt skede kan ha en betydande inverkan på barnets framtida framgång i skolan [5T].

I småbarnspedagogiken i Åbo görs språklig och kulturell mångfald synlig i samarbete med vårdnadshavarna, vilket också stöder utvecklingen av barnets språkliga identitet. Genom att stöda de språkliga färdigheterna främjas barnets delaktighet i gruppen. Även metoderna för att påverka samt samspelet barnen emellan utvecklas.

Åbo stads plan för språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik har utarbetats för att stöda Åbo stads plan för småbarnspedagogik och plan för förskoleundervisning vid planeringen och genomförandet av småbarnspedagogik för tvåspråkiga och flerspråkiga barn. Genomförandet av språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik utvärderas med hjälp av verktyget SpråkPeda, som beskrivs närmare i kapitel 3.1.4.

4.5.2. Mina många uttrycksformer

*Småbarnspedagogiken har som uppdrag att på ett målinriktat sätt stödja utvecklingen av barnens **förmåga att uttrycka sig musikaliskt, visuellt, verbalt och kroppsligt samt genom slöjd**, och att låta barnen bekanta sig med kulturarvet och olika konstarter. Barn uttrycker sig ofta på ett helhetsbetonat sätt och kombinerar olika uttrycksformer på ett kreativt sätt. Att uppleva och uttrycka konst främjar barnens förutsättningar för lärande, deras sociala färdigheter, positiva självbild och förmåga att förstå och strukturera sin omvärld. Förmågan att tänka och lära sig utvecklas då barnen undersöker, tolkar och skapar mening genom att öva att uttrycka sig på olika sätt. Förmågan att fantisera och föreställa sig olika saker är central också då barnets etiska tänkande utvecklas. Att bekanta sig med kulturarvet, konst och olika uttrycksformer stärker barnens mångsidiga kompetenser också när det gäller delområdena multilitteracitet och förmåga att delta och påverka (kapitel 2.7).*

Kulturen är en viktig del av barnets identitet. Småbarnspedagogiken ska ge barnen möjligheter att se och uppleva konst och annan kultur på ett mångsidigt sätt. Upplevelser av konst och kultur stärker barnens förmåga att ta till sig, ta del av och skapa kultur. Samtidigt lär sig barnen att förstå konstens och kulturarvets betydelse och värde.

Genom att uttrycka sig på olika sätt upplever och gestaltar barnen världen på ett sätt som tilltalar och inspirerar dem. Konstnärliga uttrycksformer uppmuntrar barnen att synliggöra sina iakttagelser, känslor och kreativa tankar. Olika uttrycksformer ska utforskas med hjälp av olika sinnen, arbetssätt, lärmiljöer och genom att ta vara på kulturutbudet i närmiljön. Estetiska och inspirerande lärmiljöer, tillgång till mångsidiga redskap och material samt tillräcklig handledning har stor betydelse då barnen bekantar sig med olika uttrycksformer.

Konstfostran omfattar både spontan och på förhand planerad verksamhet. I skapande och lärande

processer betonas att barnen ska få möjligheter att försöka och undersöka samt öva olika arbetsfaser och dokumentera dem. Varje barns individuella sätt att uttrycka sig ska stödjas och barnens gemensamma kreativa processer ska ges tillräckligt med tid och utrymme. Att utnyttja personalens, barnens och samarbetspartnernas specialkompetens berikar konstfostran.

Inom småbarnspedagogiken är målet att utveckla barnens förmåga att **uttrycka sig musikaliskt** genom att ge barnen musikaliska upplevelser och stärka deras intresse och förhållande till musiken. Barnen ska uppmuntras att lyssna till och uppleva musik och att iaktta ljudmiljön. Barnens förmåga att uppfatta musik, långa och korta ljud, tonhöjder, dynamik och klangfärger utvecklas genom lekfull musikalisk verksamhet. Man sjunger och säger ramsor tillsammans, prövar olika instrument, lyssnar till musik och rör sig till musik. Barnen ska få erfarenheter av musikens puls, ordrytm och av att använda kroppen som instrument. Barnen ska uppmuntras att använda sin fantasi och att uttrycka tankar och känslor som musiken väcker, till exempel i bilder eller genom att berätta och dansa. Barnen ska också få erfarenheter av att skapa musik tillsammans och öva inför mindre musikframföranden samt uppleva glädjen över att lyckas i ett framförande.

När det gäller den **visuella uttrycksförmågan** är målet att utveckla barnens förhållande till bildkonst, annan visuell kultur och kulturarvet. Barnen ska ges möjligheter att njuta av att skapa bilder och få estetiska upplevelser och erfarenheter av konst. Barnen ska träna sitt visuella tänkande och sin förmåga att iaktta och tolka bilder genom att uttrycka sig visuellt på flera olika sätt. Förmågan att skapa bilder utvecklas med hjälp av olika sinnen och genom att skapa samband med andra uttrycksformer. Barnen ska få pröva att skapa bilder på olika sätt och med olika verktyg och material, till exempel genom att måla, rita, bygga och skapa mediepresentationer. Tillsammans med barnen ska man iaktta och analysera bilder, konstverk, medieinnehåll och föremål som barnen själva producerat och olika objekt i naturen och den byggda miljön. Barnen ska handledas att tolka och beskriva sina tankar om budskapet i bilderna. Bilder ska studeras med avseende på till exempel färg, form, material, upphovsman, i vilket sammanhang bilderna visas och vilka känslor de framkallar.

Barnen ska med hjälp av arbetssätten som hör till tekniskt arbete och textilarbete inom slöjd och som anpassats till barnen få träna sin förmåga att planera och lösa problem på ett kreativt sätt, sina finmotoriska färdigheter, sin kunskap om konstruktioner, material och tekniker samt formgivning. Dessa arbetssätt kan vara till exempel att modellera, klippa, spika, såga och sy. Målet med att **uttrycka sig genom slöjd** är att barnen ges möjligheter att glädjas över att försöka, utforska, skapa tillsammans, uppleva och upptäcka samt att njuta av att vara kreativa och sätta sin egen prägel på arbetet. Barnen ska ges möjligheter att experimentera med, undersöka och kombinera olika material samt att lära sig de tekniker inom slöjd som behövs i arbetet. Barnen ska få planera och skapa olika verk och föremål. Tillsammans med barnen kan man undersöka och ta vara på såväl hantverkstraditioner som anknyter till barnens bakgrund som lokala hantverkstraditioner.

Barnen ska uppmuntras att **uttrycka sig verbalt och kroppsligt** till exempel med hjälp av drama, dans och lek. Målet är att övningarna och lekarna ska ge barnen möjlighet att uppleva, uttrycka sig och kommunicera verbalt och kroppsligt på ett mångsidigt sätt. Barnens fantasier, upplevelser och iakttagelser bearbetas gemensamt. Barnen ska få erfarenheter både av att uttrycka sig spontant och av kreativa processer som planeras, genomförs och utvärderas gemensamt. I verksamheten ska man på ett mångsidigt sätt använda till exempel barnlitteratur, ordkonst, olika former av teater, dans och cirkus.

I Åbo är småbarnspedagogikens personal engagerad och inspirerar barnen med sin egen aktivitet genom att uttrycka sig mångsidigt. I småbarnspedagogiken sjunger, dansar och musicerar man. Rollspel och drama används som ett verktyg för lärande. Man läser böcker och sagor för barnen. Man diskuterar berättelserna med barnen och barnen uppmuntras att hitta på sina egna berättelser. Personalen ger barnen många olika möjligheter att uttrycka sig, uppmuntrar barnen till att göra det och ger barnen positiv respons då de gör det. T.ex. i biblioteken ordnas regelbundet föreställningar, sagostunder och workshoppar för småbarnspedagogikens grupper. I Åbo finns ett brett utbud av museer som man kan besöka tillsammans med barnen. Filharmoniska orkestern ordnar möjligheter för barnen att delta i konserter och övningar. Även Äventyrsparken erbjuder ett brett innehåll för småbarnspedagogikens målgrupp.

4.5.3. Jag och vår gemenskap

*Då barnen börjar i den småbarnspedagogiska verksamheten blir deras livsmiljö utanför hemmet större. Utöver det egna hemmets traditioner, vanor, värderingar och åskådningar möter barnen också andra sätt att tänka och handla. Småbarnspedagogikens uppdrag är att utveckla barnens förmåga att förstå mångfalden i närmiljön och att öva sig att fungera i den. Uppdraget betraktas ur olika perspektiv: **etiskt tänkande, åskådning, närmiljöns förflutna, nutid och framtid samt media**. I verksamheten kan man på ett mångsidigt sätt använda till exempel sagor, musik, bildkonst, lek, drama, olika medieinnehåll samt gäster, besök och evenemang i den närmaste omgivningen. Lärområdet stöder barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig (kapitel 2.7).*

*Personalen ska stödja barnens förmåga till **etiskt tänkande** genom att tillsammans med barnen fundera på etiska frågor som förekommer i olika sammanhang eller som barnen funderar över. Det kan handla om teman som vänskap, skillnaden mellan rätt och fel eller rättvisa. Det kan också handla om rädsla, sorg och glädje. Etiska frågor ska behandlas så att barnen kan känna sig trygga och accepterade. Tillsammans med barnen ska man också fundera över gruppens regler och varför de behövs.*

*Inom **åskådningsfostran** ska man tillsammans bekanta sig med de religioner och övriga åskådningar som finns i barngruppen. Med barnen kan man också ur ett bredare perspektiv granska religioner och åskådningar. På motsvarande sätt ska man granska religionslöshet. Målet är att främja ömsesidig respekt och förståelse gentemot olika åskådningar samt stödja barnens kulturella och åskådningsrelaterade identiteter. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med olika åskådningar och traditioner som hänger ihop med dem. Åskådningarna kan undersökas på ett naturligt sätt i samband med till exempel årstidsfester och evenemang samt i olika situationer i vardagen såsom vid påklädning eller vid måltider. Det ska finnas utrymme för barnen att förundras och de vuxna ska tillsammans med dem fundera på frågor om livet.*

När det gäller åskådningsfostran ska personalen samarbeta med vårdnadshavarna samt ta hänsyn till och respektera varje familjs bakgrund, åskådningar och värderingar. Åskådningsfostran stöder barnens mångsidiga kompetens bland annat inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig (kapitel 2.7).

*Genom att fundera över **närmiljöns förflutna, nutid och framtid** riktas barnens intresse mot historiska frågor och byggandet av en hållbar framtid. Mångfalden i barnens uppväxtmiljöer granskas också.*

Barnen ska ges möjligheter att leva sig in i historiska händelser och situationer. Viktiga

informationskällor är barnen själva och deras personliga historia samt personer, föremål och platser i den närmaste omgivningen. Också vårdnadshavarnas sakkunskap om sitt eget kulturarv kan utnyttjas. Det förflutna kan utforskas till exempel med hjälp av lekar och musik som var aktuella när barnens mor- och farföräldrar var barn.

Nutiden iakttas genom att personalen tillsammans med barnen diskuterar aktuella frågor som barnen funderar över eller är intresserade av. Mångfalden i närmiljön ska undersökas och respekteras. Personalen undersöker tillsammans med barnen till exempel människors, könets och familjernas mångfald. Målet är att barnen ska lära sig förstå att människor är olika men ändå lika värda.

Utöver det förflutna och nutiden är det viktigt att fundera över framtiden och hur vi kan påverka och bidra till en hållbar framtid. Det kan man göra till exempel i samband med att man planerar lekar till den kommande årstiden eller då man planerar den egna lärmiljön. Tillsammans med barnen kan man till exempel bygga framtida fantasivärldar eller reflektera kring framtiden utgående från yrken som intresserar barnen.

Inom småbarnspedagogiken har **mediefostran** som uppdrag att stödja barnens förutsättningar att vara aktiva och uttrycka sig i gruppen. Personalen ska tillsammans med barnen bekanta sig med olika medier och pröva att producera medieinnehåll på ett lekfullt sätt i trygga miljöer. Man ska tillsammans fundera över medieinnehåll som anknyter till barnens liv och innehållets sanningsenlighet. Samtidigt utvecklar barnen sina färdigheter i käll- och mediekritik. Barnen ska få handledning i att använda medier på ett ansvarsfullt sätt med hänsyn till sitt eget och andras välbefinnande. Teman som förekommer i medierna kan tas upp till exempel i rörelselekar, genom att rita eller med hjälp av drama.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Åbos rika kulturhistoria erbjuder en god utgångspunkt för att reflektera över närmiljöns historia. I småbarnspedagogiken utnyttjas mångsidiga kulturhistoriska besöksmål och utbud av kulturtjänster. Den finländska kulturens traditioner och sätt, såsom helg- och bemärkelsedagar i anknytning till årets faser samt traditioner i anknytning till firandet av dessa beaktas i småbarnspedagogiken. I barngruppen ökar man därutöver förståelsen för människornas likvärdighet och kulturernas mångfald genom att bekanta sig med olika språk, åskådningar, kulturer och högtider. Barngruppens kulturella mångfald beaktas i planeringen av verksamheten och i planeringsarbetet samarbetar man med vårdnadshavarna.

4.5.4. Jag utforskar min omgivning

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att ge barnen färdigheter att iakttä, strukturera och förstå sin omgivning. Barnen ska handledas att utforska och röra sig i naturen och den byggda miljön. Småbarnspedagogiken ska stödja utvecklingen av barnens **matematiska tänkande** och stärka en positiv inställning till matematiken. Småbarnspedagogiken ska även omfatta **miljöfostran och teknologifostran**. Egna iakttagelser, upplevelser och erfarenheter i anslutning till lärmiljöerna hjälper barnen att förstå orsakssammanhang och att utvecklas som tänkande och lärande individer. Utveckling av förmågan att benämna saker och använda olika begrepp främjar barnens multilitteracitet (kapitel 2.7).

Målet med småbarnspedagogiken är att erbjuda barnen, oberoende av på vilket stadium av sitt **matematiska tänkande** de befinner sig, glädje över insikt och lärande. Barnen ska stifta bekantskap med matematiken och dess delområden på ett åskådligt och lekfullt sätt. Barnen ska handledas att

upptäcka former, antal och förändringar i vardagliga situationer och i näromgivningen. Barnen ska uppmuntras att fundera över och beskriva sina matematiska iakttagelser genom att presentera och utforska dem till exempel med kroppen eller med hjälp av olika redskap och bilder. Barnen ska ges möjligheter att klassificera, jämföra och rangordna saker och ting och att hitta och skapa lagbundenheter och förändringar. Barnen ska också uppmuntras att hitta problem som anknyter till lärmiljön, fundera över dem, dra slutsatser och söka lösningar på dem.

Utvecklingen av barnens taluppfattning ska stödjas mångsidigt i interaktiva situationer, till exempel genom lek och med hjälp av material som intresserar barnen. Barnen ska uppmuntras att iaktta antal i miljön och, i takt med att färdigheterna ökar, att kombinera dem med motsvarande räkneord och siffersymboler. Förmågan att se och räkna upp talföljder kan utvecklas till exempel med hjälp av rim och ramsor. Tillsammans med barnen prövar man att mäta och övar plats- och jämförelsebegrepp till exempel i rörelselekar, genom att rita eller med hjälp av olika redskap.

Barnens förmåga att uppfatta rum och plan ska stödjas genom olika övningar. Barnen ska uppmuntras att undersöka kroppar och former och att leka med dem. För att stärka barnens geometriska tänkande ska barnen ges möjligheter att bygga, pyssla och modellera. Tidsbegreppet utforskas till exempel genom att iaktta årstiderna och dygnets olika tider.

Syftet med **miljöfostran** är att stärka barnens förhållande till naturen, lära dem att bete sig ansvarsfullt i miljön och handleda dem att stegvis tillägna sig en hållbar livsstil. Miljöfostran omfattar tre dimensioner: att lära sig i miljön, att lära sig om miljön och att agera till förmån för miljön. Den närbelägna naturen och den byggda miljön är både föremål för lärande och lärmiljöer.

Att göra utflykter i naturen och i den byggda miljön samt att undersöka omgivningen är en viktig del av den småbarnspedagogiska verksamheten. Genom positiva upplevelser lär sig barnet att njuta av naturen och närmiljön och det stärker barnets förhållande till sin omgivning. Olika naturfenomen iaktas med flera sinnen och under olika årstider och man diskuterar och undersöker dem. Samtidigt lär sig barnen att använda begrepp som hör ihop med omgivningen. Genom att öva sig att känna igen olika växt- och djurarter stärks kunskapen om naturen. Tillsammans med barnen övar man att söka information om frågor som intresserar dem. Naturen kan också vara en plats för estetiska upplevelser och avkoppling.

Barnen ska handledas att värna om naturen och dess växter och djur. Tanken med miljöfostran är att barnen ska tillägna sig en hållbar livsstil och öva färdigheter som den förutsätter. Sådana färdigheter är bland annat att inte skräpa ned i samband med utflykter, att lära sig måttlighet och sparsamhet, att förhålla sig ansvarsfullt i samband med måltider, att spara energi och att minska avfallet genom till exempel återvinning, reparation av föremål och återanvändning. Samtidigt ska barnen handledas att fästa uppmärksamhet vid konsekvenserna av olika handlingar. Det är viktigt att se till att barnen upplever att de genom sina egna handlingar kan påverka en hållbar livsstil utan att de som barn behöver ta ett för stort ansvar för att upprätthålla en hållbar livsstil.

Syftet med **teknologifostran** är att uppmuntra barnen att bekanta sig med undersökande och experimenterande arbetssätt. Barnen ska handledas att upptäcka teknik i omgivningen och att hitta på egna kreativa lösningar. Barnen ska även uppmuntras att ställa frågor, att gemensamt söka svar på dem och att dra slutsatser.

Personalen ska tillsammans med barnen iaktta tekniska lösningar i vardagen och bekanta sig med digitala verktyg och applikationer och hur de fungerar. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid en trygg användning av maskiner och apparater. Barnen ska ges möjligheter att förverkliga sina egna idéer till exempel genom att bygga med olika material och testa hur olika apparater fungerar. De ska också uppmuntras att beskriva sina lösningar. Tillsammans ska man lösa problem och glädjas över att lyckas. Målet är att barnen genom egna erfarenheter ska komma till insikt om att tekniken är ett resultat av mänsklig aktivitet. I verksamheten kan man använda tekniska lösningar som finns i närmiljön, till

exempel i leksaker och andra tekniska lösningar i vardagen, och undersöka hur de fungerar.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Vetenskaps- och teknologifostran samt matematik inom småbarnspedagogiken i Åbo grundar sig på att barnet leker, bygger, spelar, utforskar och löser problem i vardagen. Personalen och barnen är nyfikna och utforskar tillsammans den teknologiska värld som människan byggt upp.

Personalens aktivitet och sätt att tala förmedlar inspiration och en positiv attityd till matematik. Det är viktigt att matematiken inte separeras från barnens värld, utan är en del av barnens vardag och är betydelsefull för dem. Personalen hjälper barnet att lägga märke till allt runt omkring som är matematiskt och kan räknas. Personalen tar på sig "matteglasögonen" både för sig själva och hela gruppen i vardagen. Personalen stärker barnets upplevelser av sig själv som en lärande individ och erbjuder barnet positiva lärupplevelser.

Miljöfostran förverkligas på utfärder i den närmaste naturen och i byggd miljö genom att utforska och uppleva. Samtidigt lär vi oss att röra oss på ett tryggt sätt och agera på ett ansvarsfullt sätt i närmiljön. Personalen uppmuntrar barnen att skapa ett positivt förhållande till naturen och närmiljön och förstå en god naturrelations betydelse för välbefinnandet. I Åbo är det centralt att fostringsarbetet sker med hjälp av konkreta exempel och uppgifter som uppmuntrar till en hållbar och ansvarsfull livsstil som beaktar miljön.

I småbarnspedagogiken fäster man uppmärksamhet vid åtgärder som påverkar naturen och miljöfrågor kan diskuteras med barnen på ett sätt som är lämpligt för barnens ålder. Barnen erbjuds metoder och sätt med vilka de själva kan påverka närmiljön. Barnen lär sig återvinning tillsammans med personalen som en del av den vardagliga verksamheten. De olika delområden som hållbar utveckling består av kan därtill behandlas t.ex. genom att barnen bekantar sig med konsumtionsvanor, cirkulär ekonomi samt metoder för att spara på energi och naturresurser. I processen att växa till en ansvarstagande miljömedborgare är matfostran och måltider även en viktig del [6T]. Man kan bekanta sig med matens ursprung tillsammans genom att t.ex. odla grönsaker.

Åbo har en stark struktur för utveckling av teknologifostran. Personalen utvecklar sina informations- och kommunikationsfärdigheter med hjälp av stadens digitutorer och daghemmens IKT-ansvariga. Från Åbos DIU-central/TOP-keskus kan man låna t.ex. kodningsutrustning som stöd för undervisningen. Man bekantar sig med daghemmens teknologiska utrustning och dess användningssyften och reflekterar över utrustningens betydelse i vardagen. Tillsammans med barnen bekantar man sig därtill med digitala applikationer och de möjligheter som teknologin erbjuder.

Till teknologifostran hör också programmeringskompetens som man kan öva med hjälp av t.ex. robotik. Genom att använda mångsidiga apparater som stöd för undervisningen får barnen praktisk erfarenhet av basprogrammering och samtidigt stöder man barnens färdigheter att tänka ur ett programmeringsperspektiv. Då man bekantar sig med teknologi krävs inte alltid separata apparater utan barnen kan själva komma på idéer och bygga redskap för sin lek. Närmiljön bjuder också på mångsidiga, intressanta objekt såsom bibliotekets utlåningsautomat eller butikens flaskreturautomat.

I Åbos småbarnspedagogik är vetenskapsfostran ett viktigt verktyg för att ta reda på och ta fasta på barnens intressen samt för att undersöka olika fenomen. I vetenskapsfostran skapas kunskap tillsammans med barnen och barnens tänkande utvecklas. Detta stärker barnets jaguppfattning. Tidig vetenskapsfostran stödjer färdigheter och mål för livslångt lärande samt skapar en grund för senare

förståelse av naturvetenskaper. Småbarnspedagogikens personal ger barnen tid att utforska och förundras över sin omgivning. Då barnet bekantar sig med vetenskapens värld är det centralt att man kopplar barnets upplevelser till fenomen i anknytning till vardagliga observationer [7T]. Personalen behöver inte ha djupgående kompetens om objektet som observeras utan man kan utforska tillsammans med barnen [8T].

4.5.5. Jag växer, rör på mig och utvecklas

*Detta lärområde omfattar mål som anknyter till **fysisk aktivitet, matfostran, hälsa, trygghet och säkerhet**. Ett uppdrag inom småbarnspedagogiken är att tillsammans med vårdnadshavarna lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa och välbefinnande och som främjar fysisk aktivitet. Lärområdet stöder barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdet vardagskompetens (kapitel 2.7).*

*Syftet med småbarnspedagogiken är att inspirera barnen att **röra på sig** på många olika sätt och känna glädje över att röra på sig. Barnen ska uppmuntras att vara ute, leka och röra på sig under alla årstider. Utöver handledd fysisk aktivitet ska barnen också varje dag ges tillräckliga möjligheter att fritt röra på sig både inomhus och utomhus. Den fysiska fostran ska vara regelbunden, barncentrerad, mångsidig och målinriktad. Tillräcklig fysisk aktivitet är viktig för barnets sunda uppväxt, utveckling, lärande och välbefinnande. Fysisk aktivitet innebär olika typer av rörelseaktiviteter och olika ansträngande sätt att röra på sig, till exempel att leka inomhus och utomhus, samt att göra utflykter och delta i handledd fysisk aktivitet. Att röra på sig tillsammans utvecklar barnens sociala färdigheter, såsom kommunikationsfärdigheter och självregleringsförmåga. Den fysiska aktiviteten ska vara en naturlig del av barnets dag. I samarbete med vårdnadshavarna ska barnen uppmuntras till fysisk aktivitet också på fritiden i olika utrymmen och i olika terränger och förhållanden utomhus.*

Småbarnspedagogiken har även som uppdrag att utveckla barnens kroppskännedom och -kontroll samt grundläggande motoriska färdigheter, till exempel balans- och rörelseförmåga och förmåga att hantera redskap. Man ska använda sig av olika sinnen och använda redskap av olika material som inspirerar barnen att röra på sig. Den fysiska aktiviteten ska varieras på ett naturligt sätt med avseende på längd, intensitet och tempo. Barnen ska få erfarenheter av att röra på sig individuellt, parvis och i grupp. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen få erfarenheter av olika rörelselekar, till exempel traditionella gårdslekar, sago- eller musikgymnastik. Man ska utnyttja de olika årstiderna så att barnen har möjligheter att lära sig för årstiderna typiska sätt att röra på sig utomhus.

Regelbunden och ledd fysisk aktivitet spelar en stor roll för barnens helhetsmässiga utveckling och motoriska lärande. Därför är det viktigt att systematiskt observera hur barnens motoriska färdigheter utvecklas. Personalen ska planera dagsstrukturen, inomhus- och utomhusmiljön samt verksamhetens innehåll så att barnen kan njuta av att röra på sig i olika sammanhang på flera olika sätt. Redskapen ska vara tillgängliga för barnen så att de kan använda dem också för spontana aktiviteter och lekar. Inom småbarnspedagogiken är det viktigt att se till att redskapen är trygga.

*Syftet med **matfostran** är att främja ett positivt förhållningssätt till mat och ätande samt stödja mångsidiga och hälsosamma matvanor. Barnen ska handledas att äta självständigt, mångsidigt och tillräckligt. De dagliga måltiderna ska avnjutas i en lugn atmosfär och barnen ska få lära sig gott bordsskick, att ge mat och att äta tillsammans. Med hjälp av olika sinnen och genom att noga studera maten bekantar man sig med maträtter, deras ursprung, utseende, sammansättning och smak. Samtal, sagor och sånger om mat utvecklar barnens ordförråd angående mat.*

*I småbarnspedagogiken ska man tillsammans med barnen fundera över faktorer som är förknippade med **hälsa, trygghet och säkerhet**. Barnens förmåga att sköta sin hälsa och personliga hygien ska stödjas. Tillsammans med barnen ska man diskutera betydelsen av att röra på sig, vila och ha goda*

mänskliga relationer för välbefinnandet och hälsan. Barnen ska få lära sig om säkerhet i dagliga situationer. Det kan till exempel vara påklädnings-, måltids-, lek- eller utomhussituationer. Barnens nyfikenhet gentemot sexualitet och kroppen ska handledas på ett respektfullt och för barnets ålder lämpligt sätt. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen bekanta sig med regler för hur man rör sig tryggt och de ska öva sig att röra sig tryggt i trafiken. Målet är att stödja barnens känsla av trygghet och säkerhet, lära dem att be om och söka hjälp och att handla tryggt i olika situationer och miljöer.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

I Åbos småbarnspedagogik betonas rörelsens betydelse för barnets välbefinnande. Daglig rörelse och fysisk aktivitet är varje barns rätt. Barnets dag i småbarnspedagogiken ska innehålla minst två timmar mångsidig rörelse (raska friluftaktiviteter, fartfylld fysisk aktivitet och lätt motion). Långvarigt stillasittande och orörlighet minimeras och pauser innehållandes olika aktiviteter hålls.

Personalen inspirerar och uppmuntrar barnen till en aktiv vardag. Motionsglädje och upplevelser av att lyckas skapar grund för en positiv självbild och möjliggör lärande genom aktivitet. Planerad utomhuspedagogik möjliggör mångsidig rörelse, fartfyllda fysiska aktiviteter och användning av fantasi, med förutsättningen att personalen aktivt deltar för att trygga barnens säkerhet. Det centrala är att utflykterna är pedagogiskt planerade på förhand, så att personalen är medveten om sina roller under utflykterna. En del av de vuxna koncentrerar sig på att delta i barnens lekar och styrd verksamhet medan andra ser efter säkerheten.

I småbarnspedagogiken övas barnens motoriska basfärdigheter (bild 5) dagligen på ett välplanerat och styrt sätt som en del av vardagen både inomhus och utomhus. Personalens uppgift är att observera och utvärdera hur barnens motoriska färdigheter utvecklas. Personalen stöder i synnerhet de barn som inte rör på sig mycket.

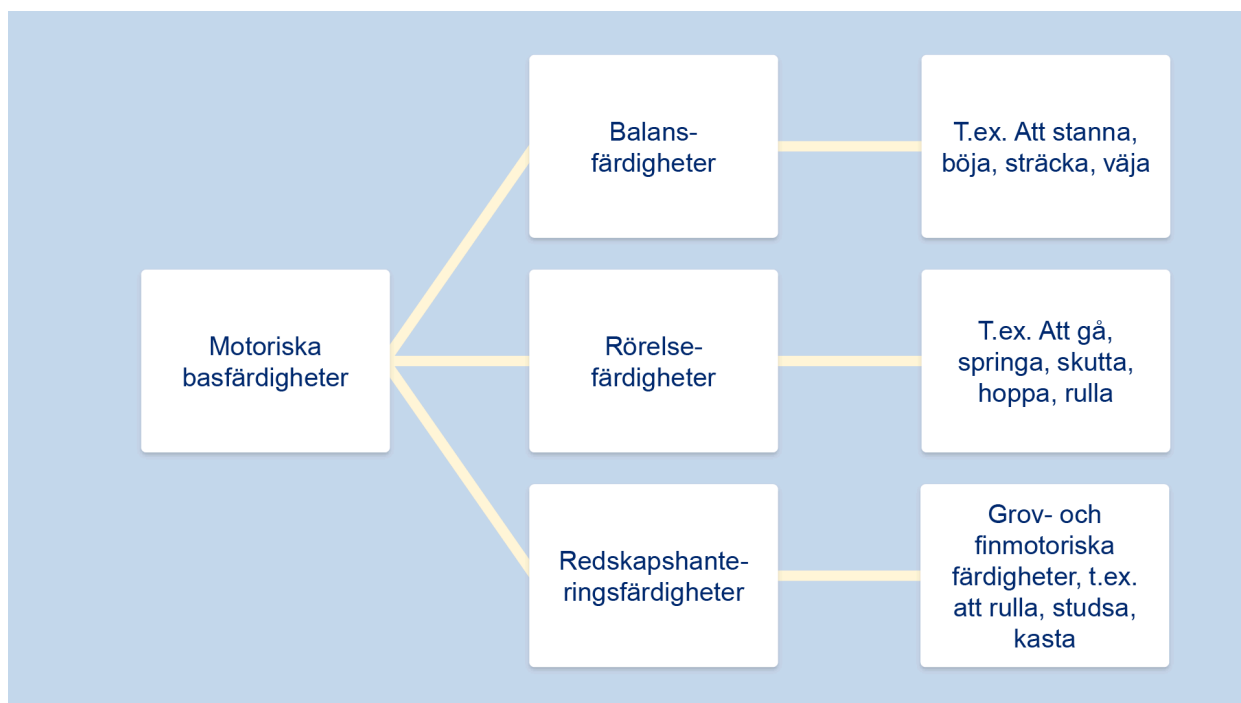

Bild 5. Delområden inom de motoriska basfärdigheterna.

I Åbo stöder det nationella programmet Liikkuva varhaiskasvatus-ohjelma och den lokala modellen för motionskoordinatorer en systematisk och ändamålsenlig verksamhet då det gäller motion och fysisk aktivitet. På varje område i småbarnspedagogiken finns en person som koordinerar motionsinriktad verksamhet och i daghemmen arbetar en motionskoordinator. Daghemmets motionskoordinator fungerar som stöd för chefen i att främja och utveckla en rörelsepositiv verksamhetskultur. Småbarnspedagogiken i Åbo samarbetar tätt med idrottscentralen. Via idrottscentralen kan man t.ex. låna redskap och göra bokningar till olika idrottsplatser.

Småbarnspedagogiken samarbetar tätt med kostservicen för att stöda måltidsfostran. Personalen fungerar som modell för barnen då det gäller att äta mångsidigt. Personalen ser till att måltidssituationerna är lugna, att man hinner prata och äta och att stämningen är god. Personalen ger positiv feedback till barnen om deras måltider och bedömer kritiskt den makt som de själva som vuxna har vid måltiderna. Tillsammans reflekterar man över och motiverar olika regler och praxis i anknytning till måltider [9T]. Den pedagogiska delen av måltiderna har planerats och vid måltiderna kan barnen lära sig t.ex. vokabulär i anknytning till måltider (smaker, dofter, namn på födoämnen) och god etikett. Personalen stöder barnen att äta på egen hand och bekanta sig med nya smaker. Personalen uppskattar barnens åsikter om mat eller t.ex. barnets upplevelse av mättnadskänsla. Utöver måltiderna bekantar sig barnen med måltidssystemet, främjandet av en hållbar livsstil samt egna och andras matkulturer och mattraditioner också på andra sätt: t.ex. genom att leka, utforska, förnimma, göra själv och ta del av berättelser. Statens näringsdelegations rekommendationer om måltider och matfostran stöder matfostran i småbarnspedagogiken i Åbo.

Personalen säkerställer att barnen känner sig trygga i alla situationer under dagen i småbarnspedagogiken, t.ex. på toaletten, under vilostunden, vid övergångarna och i påklädningssituationer. Barnen lär sig att respektera andras integritet. Personalen planerar påklädnings- och övergångssituationer så att de är lugna, så att väntetiden minimeras, samt så att barnens färdigheter och förmåga att göra själv utvecklas med stöd av t.ex. bilder, ramsor och sånger. Det centrala under dagens alla situationer är att barnen får positiv respons av den vuxna och att den vuxnas växelverkan med barnet är sensitiv.

4.6. Preciseringar gällande språk och kultur

Utgångspunkten i grunderna för planen för småbarnspedagogik är att de språkliga och kulturella aspekterna ska beaktas för varje barn som deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten. I småbarnspedagogiken ska barnens varierande språkliga och kulturella bakgrund ses som något positivt som berikar gruppen. En språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik innebär att olika språk, kulturer och åskådningar knyts samman till en del av den småbarnspedagogiska helheten.

Enligt lagen om småbarnspedagogik ska kommunen se till att varje barn kan få småbarnspedagogik på sitt modersmål, svenska, finska eller samiska. För ett barn som använder teckenspråk kan småbarnspedagogik ges på teckenspråk. Småbarnspedagogik kan också ges på romani. Även andra språk kan användas i småbarnspedagogiken ifall det inte äventyrar förverkligandet av målen i grunderna för planen för småbarnspedagogik. Om andra språk används ska barnet också få stöd för sin modersmålsutveckling i svenska eller finska. Ett samarbete mellan personal, vårdnadshavare och olika kultursamfund främjar kontinuiteten i barnens och familjernas kulturarv och stöder barnens möjligheter att ge uttryck för sin egen kulturella bakgrund. I två- och flerspråkiga miljöer ska barnen uppmuntras att kommunicera med varandra.

Det finns barn i den småbarnspedagogiska verksamheten som pratar både **svenska och finska** som modersmål. Det är av stor betydelse för dessa tvåspråkiga barns språkliga utveckling och identitetsutveckling att båda språken får stöd och att barnen uppmuntras att använda dem.

Småbarnspedagogisk verksamhet för **samiska barn** har som särskilt mål att stärka barnens samiska identitet och kunskap om sin kultur och ge barnen möjlighet att tillägna sig samiska traditioner och färdigheter. Samerna är ett urfolk som i enlighet med grundlagen har rätt till sitt eget språk och sin egen kultur. Närmiljön och samarbetet med vårdnadshavarna och den samiska gemenskapen ska tas till vara i verksamheten. När småbarnspedagogisk verksamhet ordnas på något av de tre samiska språken, är verksamhetens särskilda mål att stärka barnens språkutveckling och förmåga att förstå och använda språket. Målet är att förbättra barnens förmåga att komma till rätta i samisk miljö, att lära sig samiska och att lära sig på samiska. Personalen ska i samarbete med vårdnadshavarna främja bevarandet av det samiska språk- och kulturarvet.

Småbarnspedagogisk verksamhet för **romska barn** har som särskilt mål att stärka barnens positiva identitetsutveckling och kännedom om sin historia och kultur samt öka barnens delaktighet i samhället. Utöver det ska barnens språkliga utveckling stödjas i samarbete med barnens vårdnadshavare och den romska gemenskapen. I mån av möjlighet ska man ge barnen möjlighet att använda och tillägna sig romani. Personalen ska i samarbete med vårdnadshavarna främja bevarandet av det romska språk- och kulturarvet.

Småbarnspedagogisk verksamhet för **teckenspråkiga barn** kan genomföras antingen i en separat grupp för teckenspråkiga eller i en blandad grupp, som består av teckenspråkiga barn och barn som använder talat språk. Teckenspråket kan vara barnets modersmål, första språk eller andra språk. Barnen som använder teckenspråk kan vara döva, hörselskadade eller hörande. Målet för småbarnspedagogiken för teckenspråkiga barn är att stödja och stärka barnens språkliga och kulturella identiteter genom att ge dem möjlighet att använda och tillägna sig det finlandssvenska eller finska teckenspråket i samarbete med vårdnadshavarna. Målet är också att förbättra barnens förmåga att komma till rätta i olika språkmiljöer samt stärka teckenförrådet och kunskaperna i det finlandssvenska eller finska teckenspråket.

I den småbarnspedagogiska verksamheten ska **barn med ett främmande språk som modersmål och flerspråkiga barn** få stöd för att utveckla sina språkkunskaper, sina språkliga och kulturella identiteter och sin självkänsla. Utvecklingen av barnens kunskaper i svenska eller finska ska främjas målinriktat och pedagogiskt och utgående från barnens behov och förutsättningar på alla områden som barnets språkliga kunskaper och färdigheter omfattar. Med hjälp av mångsidiga kommunikationssituationer och lärmiljöer ska barnen ges möjlighet att använda och tillägna sig svenska eller finska som andraspråk i olika fostrings- och undervisningssituationer. Ett konkret språk och ett uttrycksförråd som används i vardagen ska vara utgångspunkten för att tillägna sig svenska eller finska. Förmågan att förstå och förmågan att producera språk ska knytas samman. På detta sätt lär sig barnet att göra iakttagelser och uttrycka sina tankar, känslor och åsikter på ett eget och för situationen lämpligt sätt. En del av barnen blir bekanta med den finländska kulturen och det svenska eller finska språket först då barnet börjar i småbarnspedagogiken. Att ett barn bekantar sig med och försöker lära sig det svenska eller finska

språket ska inte jämföras med stödet som ges i småbarnspedagogiken (kapitel 5). Vårdnadshavarna ska få höra om den finländska småbarnspedagogikens mål, innehåll och metoder. Personalen ska diskutera familjens språkmiljö, språkval, flerspråkiga och kulturella identiteter samt utvecklingen och betydelsen av barnets modersmål – ett eller flera – med vårdnadshavarna. Småbarnspedagogiken stöder barnets integrering i det finländska samhället.

I mån av möjlighet skapas även tillfällen där barnen kan använda och lära sig sitt eget eller sina egna modersmål. Det egna modersmålet och att lära sig svenska eller finska som andraspråk ligger till grund för barnets funktionella två- och flerspråkighet. Ansvaret för att upprätthålla och utveckla barnets modersmål – ett eller flera – och kultur ligger i första hand hos barnets familj. Vid behov används tolk i diskussion med vårdnadshavare för att garantera ömsesidig förståelse.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

I Åbos småbarnspedagogik beaktas att barnen växer upp i olika språkliga miljöer och att de kan tillägna sig flera olika språk på en gång. Alla språk är lika värdefulla och barnet får använda vilket som helst språk i småbarnspedagogiken. Tillsammans kan man diskutera i vilka situationer det är artigt att tala på ett språk som alla förstår och på det viset också väcka barnets språkmedvetenhet.

Olika metoder som stöder språkförståelse och talproduktion används mångsidigt i vardagliga situationer (till exempel bilder, stödtecken, bildkommunikation, snabbtecknande, modellering, lätt språk, kommunikation med föremål). Lär miljön utvecklas så att barnen hittar kulturella och språkliga objekt som de kan relatera till (t.ex. böcker, leksaker, visor, lekar). Personalens språk- och kulturmedvetenhet är viktig för att barnet ska känna sig värdefullt och viktigt. Intresset för barnets modersmål, kultur och familjens sätt samt accepterandet av varje barns olikhet skapar trygghet för barnet i en ny miljö. Varje fostrare är också en språkfostrare. Varje situation i vardagen är en situation där barnet kan lära sig språk. Språkundervisningen ska vara planmässig och systematisk. Språkundervisningen ska grunda sig på pedagogens utvärdering och barnets observationer. Observationer ska göras kontinuerligt så att pedagogerna har en uppdaterad uppfattning om barnets verkliga språkkunskaper. Om man upptäcker att barnets språk inte utvecklas, ska man fundera på olika metoder att undervisa språk och vid behov konsultera en speciallärare inom småbarnspedagogik. Det är viktigt att personalen förstår hur barnets modersmål påverkar uttal och grammatikinläring. Barnets modersmål och det språk som barnet lär sig kan vara mycket olika då det gäller uttal och grammatik och detta gör språkinläringen mer utmanande.

För mångkulturella barns vårdnadshavare framhäver man vikten av det egna modersmålet och man kan ge tips för hur vårdnadshavarna kan stöda barnets modersmål hemma. Specialläraren inom småbarnspedagogik kan också ge råd om hur man kan stöda familjerna.

Mer om språkmedveten småbarnspedagogik i kapitel 3.1.4.

Tips för språkinläring:

läsning med
inlevelse

utforskning,
vetenskap,
konst

drama-
fostran

ramsor, rim
och visor
med stöd av
bilder

böcker,
bilder,
berättande

Materialet
Familjen
Kippin

språkhäfte
som följer
med hem

illustrerad vardagsstruktur,
bilder på dagens aktiviteter, il-
lustrerade övergångssituationer

4.6.1. Småbarnspedagogik på två språk

Småbarnspedagogik på två språk ska baseras på ett beslut fattat av kommunen eller en privat aktör. Syftet med småbarnspedagogisk verksamhet på två språk är att ta till vara barnens sensitiva period för tidig språkinläring genom att erbjuda barnen en mångsidigare språkpedagogik än i vanliga fall. Barnen ska erbjudas tillfällen att tillägna sig språken och använda dem på ett aktivt och lekfullt sätt. Samtidigt läggs grunden för livslångt språklärande. Målet är att verksamheten i en flerspråkig miljö ska väcka barnens språkliga nyfikenhet och lust att experimentera. Olika kulturer möts också på ett naturligt sätt i den småbarnspedagogiska verksamheten som ordnas på detta sätt.

Småbarnspedagogik på två språk indelas i omfattande och mindre omfattande. I omfattande småbarnspedagogik på två språk är strävan att ge barnen färdigheter att komma till rätta i en två- eller flerspråkig miljö. I mindre omfattande småbarnspedagogik på två språk är målet att väcka barnens intresse och skapa en positiv attityd till språken.

Omfattande småbarnspedagogik på två språk

Tidigt fullständigt språkbåd i de inhemska språken i småbarnspedagogiken Språkbåd på finska kan ordnas inom den svenskspråkiga småbarnspedagogiken och språkbåd på svenska kan ordnas inom den finskspråkiga småbarnspedagogiken. Utöver det kan språkbåd på samiska ordnas inom såväl den svensk- som den finskspråkiga småbarnspedagogiken. Tidigt fullständigt språkbåd i de inhemska språken är ett program som börjar i småbarnspedagogiken och fortsätter genom hela den grundläggande utbildningen. Språket i småbarnspedagogiken, undervisningsspråket i förskolan och skolan och det andra inhemska språket eller samiska ska bilda en helhet. Småbarnspedagogiken ska huvudsakligen ske på språkbådsspråket. Utvecklingen av barnens modersmål – ett eller flera – ska stödjas i samarbete med hemmen och vårdnadshavarna. Målet för verksamheten är att var och en i personalen konsekvent använder endast ett språk: antingen språkbådsspråket eller det språk som småbarnspedagogiken ordnas på. Barnen ska uppmuntras att använda språkbådsspråket, men de ska

ha möjlighet att bli förstådda också på sitt modersmål. Målet är att barnen kan övergå till förskoleundervisning och vidare till grundläggande utbildning i form av språkbud.

Annan omfattande småbarnspedagogik på två språk

I annan omfattande småbarnspedagogik på två språk genomförs en del (minst 25 %) av verksamheten på något annat språk än de språk som fastställs i lagen om småbarnspedagogik. Språket i fråga kan vara modersmål för en del av barnen. Verksamheten ska planeras så att de olika språkgrupperna får tillräckligt stöd för sin språkutveckling. Det kan också finnas barn i gruppen, vars modersmål är något annat än de språk som används i småbarnspedagogiken. Anordnaren av småbarnspedagogik ska från fall till fall i samråd med vårdnadshavarna överväga när ett sådant arrangemang stöder barnets utveckling.

I småbarnspedagogik på två språk ska verksamheten planeras så att småbarnspedagogiken bildar en helhet, där bägge språken är närvarande och utvecklas gradvis som en följd av personalens språkbruk och barnens aktiviteter. I mån av möjlighet ska var och en i personalen använda endast ett av språken aktivt. Barnen ska ha möjlighet att bli förstådda även på sitt modersmål, då det är svenska eller finska. Barnen ska uppmuntras att använda de två språken inom verksamheten. Målet är att barnen kan övergå till förskoleundervisning och grundläggande utbildning antingen på två språk eller på svenska eller finska.

Mindre omfattande småbarnspedagogik på två språk

Språkberikad småbarnspedagogik

Med språkberikad småbarnspedagogik avses här sådan småbarnspedagogik, där mindre än 25 % av verksamheten regelbundet och systematiskt ordnas på ett annat språk än de språk som fastställs i lagen om småbarnspedagogik. Målet är att stödja språkutvecklingen, motivera barnen och möjliggöra ett mångsidigare språkval. Målet kan också vara att övergå till språkberikad undervisning eller annan förskoleundervisning eller grundläggande utbildning på två språk eller till på annat sätt tidigare lagd språkundervisning.

Språkboverksamhet

Med språkboverksamhet avses inom småbarnspedagogiken sådan verksamhet som stärker barnens kunskap om deras egen kultur och erbjuder dem möjlighet att lära sig ett utrotningshotat minoritetsspråk eller urfolksspråk som talas i familjen eller släkten. Principerna i språkboverksamheten kan påminna om språkbudprinciperna.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

I Åbo vill vi stöda barnens positiva attityd till och intresse för språk och språkinläring. Vi stöder tidig språkinläring och strävar efter att öka utbudet av språkbetonad småbarnspedagogik. Stärkandet av de språk som används i gruppen är systematiskt och målinriktat. I tvåspråkig småbarnspedagogik användes språk på ett mångsidigt sätt i olika situationer. Barnen uppmuntras att uttrycka sig själva på båda språken. Vid sidan av inläringen av det andra språket bekantar vi oss med dess bakgrund och kultur.

5. Stöd för barnet

Ett barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet har rätt att få allmänt, intensifierat eller särskilt stöd i enlighet med lagen om småbarnspedagogik. Genom att stödet ges i rätt tid, individuellt och i enlighet med barnets behov främjar man barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Samtidigt förebygger man att problemen växer och blir allt mer komplexa samt motarbetar risken för marginalisering.

Stödet ska ordnas utgående från barnets styrkor samt behov som anknyter till barnets lärande, utveckling och välbefinnande. Barnet ska höras med beaktande av hens ålder och utveckling. I småbarnspedagogiken omfattar stödet såväl lösningar som möter barnets individuella behov som lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska personalen se till att alla barn känner sig accepterade som individer och som medlemmar i gruppen. Genom att uppmuntra barnet och ge barnet möjligheter att lyckas stöds utvecklingen av barnets positiva självbild. Barnets behov av stöd och stödåtgärderna ska antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik i daghemmet eller familjedagvården.

5.1. Principer och ansvar för att ordna stöd

Anordnaren av småbarnspedagogik har skyldighet att ge barnet det stöd hen behöver i daghemmet eller familjedagvården. Behovet av stöd för barnet ska bedömas och stödet ska ordnas utan dröjsmål. Stödet i småbarnspedagogiken ska ordnas som allmänt, intensifierat och särskilt stöd i enlighet med inkluderande principer. Utgångspunkten är att varje barn har rätt att få stöd i den egna barngruppen med hjälp av olika flexibla arrangemang. Om barnets behov av stöd förutsätter det har barnet rätt att delta i småbarnspedagogisk verksamhet i en mindre grupp eller i en specialgrupp.

För barnet är det viktigt att stödet ges kontinuerligt och konsekvent under tiden i småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen samt när barnet övergår till den grundläggande utbildningen.

Ansvar för att ordna och genomföra stödet

Anordnaren av småbarnspedagogik ska besluta om rutinerna, genomförandet och verksamhetssätten för att ordna stödet och om utvärderingen av stödet i daghemmet och familjedagvården. Anordnaren av småbarnspedagogik ska följa upp och utvärdera hur stödet som ges räcker till och vilken effekt det har.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska besluta om samarbetsstrukturerna, ansvarsfördelningen och verksamhetssätten för samarbetet med vårdnadshavarna samt för det sektorsövergripande samarbetet. Anordnaren av småbarnspedagogik ska också besluta om arbetsfördelningen med olika aktörer när det gäller att ordna stödet i sektorsövergripande samarbete. Sakkunniga inom social- och hälsovården ska på begäran av anordnaren av småbarnspedagogiken delta i bedömningen, om bedömningen av stödbehovet kräver det.

Anordnaren av småbarnspedagogik ansvarar för att barnets rätt till tjänster av en speciallärare inom småbarnspedagogik samt till sådana tolknings- och assistenttjänster och hjälpmedel som behövs för att delta i småbarnspedagogiken förverkligas.

Beslutet om intensifierat och särskilt stöd samt stödtjänster ska fattas av kommunen som har ansvar för anordnandet av småbarnspedagogik. Om det är frågan om småbarnspedagogik som ordnas av en privat serviceproducent ska beslutet på förslag av serviceproducenten fattas av kommunen där

verksamhetsstället inom småbarnspedagogik finns.

Om ett barn som behöver stöd deltar i småbarnspedagogisk verksamhet som ordnas av flera än en anordnare av småbarnspedagogik ska stödet planeras, genomföras och utvärderas i samarbete.

Hela personalen ska i enlighet med sin utbildning, sin arbetsbeskrivning och sitt ansvarsområde delta i bedömningen av behovet av stöd och ge det stöd som behövs samt utveckla verksamhetskulturen och verksamhetssätten.

Föreståndaren för verksamhetsstället ansvarar för att stödet som ges inom småbarnspedagogiken håller hög kvalitet, för genomförandet av stödet och för att personalen har uppdaterad kompetens som motsvarar barnens stödbehov. Föreståndaren ska se till att personalen som en del av barnets plan för småbarnspedagogik planerar stödet för barnet. Det planerade stödet ska utvärderas utgående från barnets behov, minst en gång per år.

Barnet har rätt att få tjänster och undervisning av en speciallärare inom småbarnspedagogik om hans behov av stöd förutsätter det. En speciallärare ska vid behov delta i bedömningen av barnets behov av stöd och stödåtgärder samt i planeringen och utvärderingen av hur de genomförs. Stödet som ges av en speciallärare kan vara individuellt stöd för barnet och/ eller undervisning som genomförs i grupp. Stödet kan vara regelbundet, på deltid eller heltid. Det kan genomföras som samordnad undervisning eller kompanjonundervisning tillsammans med läraren för gruppen. Sakkunskapen hos speciallärare används även för att konsultera personalen och vårdnadshavarna. En person som är behörig som lärare och/eller speciallärare inom småbarnspedagogik har ansvar för att planera stödet som ska antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik och för att utvärdera hur stödet har genomförts.

Familjedagvårdaren ansvarar för att genomföra stödet för barnen i gruppen. Planeringen och utvärderingen av stödet kan göras i samarbete med en lärare och/eller speciallärare inom småbarnspedagogik. Om barnets bästa förutsätter det är det möjligt att i samarbete med vårdnadshavaren föra diskussioner om att barnet får en plats vid ett daghem för att få det stöd hen behöver.

Inom småbarnspedagogik kan det finnas assistenter som är specifika för en grupp eller ett barn och som har i uppgift att stödja barnet eller barnen i gruppen och göra det möjligt för dem att delta i verksamheten. Det här kan även till exempel innebära att assistenten hjälper de övriga barnen i situationer då läraren inom småbarnspedagogik kommunicerar med barnet som behöver stöd och bidrar med pedagogiska innehåll som anknyter till barnets individuella mål.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Inom småbarnspedagogiken i Åbo får alla barn allmänt stöd. Enhetschefen ansvarar för att varje barn har en giltig plan för småbarnspedagogik som utvärderas regelbundet. Läraren inom småbarnspedagogik ansvarar för den egna barngruppens övergripande pedagogik och för genomförandet av den, samt för utarbetandet av barnens planer för småbarnspedagogik. Läraren inom småbarnspedagogik identifierar stödbehoven hos barnen i sin grupp och kan bedöma när det behövs ett intensivare samarbete med specialläraren inom småbarnspedagogik. Läraren inom småbarnspedagogik deltar vid behov i mångprofessionellt samarbete i frågor som gäller barnets stöd. När barnets behov av stöd uppstår bedömer barngruppens personal i samarbete med specialläraren inom småbarnspedagogik

de allmänna stödåtgärder som används i gruppen och deras tillräcklighet. Stödåtgärder inleds så snart stödbehov har identifierats. Om det allmänna stödet inte räcker till för att trygga barnets utveckling och lärande, uppdateras barnets plan för småbarnspedagogik i samarbete med vårdnadshavarna och ett förvaltningsbeslut söks för barnet. Personalen ansvarar för genomförandet och utvärderingen av de planerade stödåtgärderna.

Specialläraren inom småbarnspedagogik ansvarar för planeringen av daghemmets stödåtgärder som en naturlig del av barnets småbarnspedagogik. Specialläraren inom småbarnspedagogik fungerar som parallel- eller kompanjonlärare tillsammans med gruppens lärare och planerar, genomför och utvärderar gruppens pedagogiska verksamhet. Specialläraren inom småbarnspedagogik genomför individuell undervisning eller smågruppsundervisning samt deltar i daghemmets småbarnspedagogiska situationer genom att observera stödbehov och genom att handleda och konsultera personalen.

Med assistenter inom den kommunala småbarnspedagogiken i Åbo görs ett individuellt avtal upp. Enhetschefen ansvarar för uppgörandet av avtalet. Assistentens viktigaste uppgift är att möjliggöra barnets delaktighet i barngruppen. Assistenten stöder barnets självständiga verksamhet och sociala interaktion. Assistenten har till uppgift att fördjupa sig i barnens stödbehov, metoder och vårdåtgärder. Assistenten arbetar med barn som har stödbehov enligt den överenskomna planen. Assistenten gör det möjligt för den övriga personalen i barngruppen att få tid att vägleda barn i behov av stöd.

I Åbo planerar, utvecklar och utvärderar daghemmets ledningsgrupp användningen av daghemmets stödresurser. Specialläraren inom småbarnspedagogik fungerar som sakkunnig inom stöd för växande och lärande samt som utvecklare av den pedagogiska verksamheten.

I den kommunala familjedagvården ansvarar familjedagvårdens närmaste chef för att varje barn har en giltig plan för småbarnspedagogik som utvärderas regelbundet. Den närmaste chefen för familjedagvården konsulterar vid behov specialläraren inom småbarnspedagogik. Familjedagvårdaren planerar vid behov barnets stöd i samarbete med specialläraren inom småbarnspedagogik och den närmaste chefen inom familjedagvården. För genomförandet av stödet ansvarar familjedagvårdaren. Om det inte är möjligt att ge barnet det stöd hen behöver i familjedagvården, diskuteras flytten av barnet till daghemmet med vårdnadshavarna. Privata familjedagvårdare och gruppfamiljedaghem ansvarar för att barnets plan för småbarnspedagogik registreras och att det stöd som behövs förverkligas.

5.2. Samarbete i samband med stöd

Småbarnspedagogiken ska ordnas i samarbete med barnet och vårdnadshavaren så att varje barn, enligt sin utveckling och sina behov, får ta del av fostran, undervisning och vård samt det stöd som barnet behöver. Stödet för barnet förutsätter fungerande samarbetsstrukturer på lokal nivå och att man utvecklar gemenskapsfrämjande verksamhetssätt.

5.2.1. Samarbete med barnet och vårdnadshavaren

En utgångspunkt för att kunna ge tidigt och tillräckligt stöd är att vårdnadshavaren och personalen inom småbarnspedagogik har delad information om barnet och barnets behov. Barnets rätt att få stöd och de centrala principerna för att ordna stödet samt stödet och stödformerna som ges till barnet ska diskuteras med vårdnadshavaren. Barnet ska delta i samarbetet på det sätt som är ändamålsenligt och lämpligt för hens ålder och utvecklingsnivå. Barnet ska höras och hens åsikter ska tas i beaktande.

Vårdnadshavaren ska kontaktas genast om det framgår att ett barn har utmaningar i anslutning till sin utveckling eller sitt lärande eller om personalen känner oro för barnets välbefinnande. Vårdnadshavaren

ska ges information om hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor. Om det behövs ska man använda tolk vid diskussionerna. Målen med att genomföra stödet nås bäst när alla parter deltar i samarbetet.

Ett barn kan även få stöd genom andra tjänster för barn och familjer. Det är viktigt att de lokala tjänsterna för barn och familjer utgör en ändamålsenlig helhet då stödet för barnet ordnas.

5.2.2. Sektorsövergripande samarbete

Det sektorsövergripande samarbetet ska utgå från barnets bästa. Med barnrådgivningen, barnskyddet, rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor och annan socialservice ska man komma överens om samarbetsrutinerna och principerna när ett barns ärende behandlas eller i situationer som kräver myndigheters ingripande. Sektorsövergripande samarbete ska i första hand ordnas med vårdnadshavarens samtycke. Bestämmelserna om sekretess och utbyte av uppgifter ska följas i samarbetet.

Småbarnspedagogisk verksamhet ordnas också inom den specialiserade sjukvården. Genom samarbete mellan småbarnspedagogiska tjänster och sjukhuset eller instansen i fråga ska kontinuiteten i småbarnspedagogiken säkerställas med hänsyn till barnets hälsa och ork. Det är särskilt viktigt att barnet kan bibehålla trygga mänskliga relationer.

Ett barn kan på grund av en svår funktionsnedsättning eller sjukdom behöva förlängd läroplikt. Beslut om förlängd läroplikt fattas i allmänhet innan läroplikten börjar. Barnets vårdnadshavare ska i god tid få information om hur den förlängda läroplikten ordnas i praktiken. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan föreskrivs om beslut i anknytning till förlängd läroplikt och olika alternativ att ordna förlängd läroplikt.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Vid kartläggningen av barnets stödbehov och ordnandet av stödformer görs sektorsövergripande samarbete tillsammans med yrkesutbildade personer inom hälsovården samt andra nödvändiga expert- och undersökningsinstanser. Syftet med det sektorsövergripande samarbetet är att identifiera barnets stödbehov i ett så tidigt skede som möjligt och att ordna det stöd som behövs för barnet och familjen.

I Åbo genomförs samarbetet mellan småbarnspedagogiken och rådgivningstjänsterna huvudsakligen via rådgivningsteamet. Rådgivningsteamet utgör ett redskap för tidigt ingripande och ingripande med låg tröskel för bedömning av stödbehovet och inledandet av stödet.

Ett barn inom småbarnspedagogiken i Åbo kan också få stöd genom familjerådgivningen, barnskyddet, barnneurologiska polikliniken, Åbo universitetscentralsjukhus samt via handikappomsorgen och olika terapi-tjänster. Till de tjänster som välfärdsområdet ansvarar för hänvisas i huvudsak via rådgivningsbyråerna.

5.3. Genomförandet av stödet i småbarnspedagogiken

Deltagandet i den småbarnspedagogiska verksamheten lägger en god grund för barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Svårigheter ska förebyggas genom olika pedagogiska arrangemang och arbetssätt. Sådana är till exempel systematisk differentiering av verksamheten, flexibel gruppindelning och anpassning av lärmiljöerna. En tydlig dagordning och rytm i de dagliga aktiviteterna stöder alla barn. Den lämpligaste nivån av stöd för barnet och stödformerna ska fastställas i enlighet med principerna för stöd, om en högklassig pedagogik inte svarar mot barnets individuella behov. Stödformerna inom småbarnspedagogiken innebär sådana pedagogiska, strukturella och vårdinriktade stödåtgärder som barnet behöver. Initiativet till att stärka stödet för barnet kan komma från personalen i gruppen, från vårdnadshavaren eller från andra sakkunniga.

Barnet har rätt att få stöd på en lämplig nivå genast då behovet av stöd har upptäckts. Barnets möjligheter att få stöd förutsätter ingen medicinsk diagnos eller andra utlåtanden av sakkunniga inom hälsovården eller socialvården. Barnet har också rätt till stöd tjänster och hjälpmedel enligt sitt behov av stöd. Anordnaren av småbarnspedagogik ansvarar för de stödåtgärder och hjälpmedel som barnet behöver för att delta i småbarnspedagogiken. Sådana är till exempel

- arrangemang som hänför sig till rörlighet och andra fysiska funktioner, såsom rullstolsramper och räcken eller*
- hjälpmedel som tillgodoser behov i anknytning till barnets kommunikation, syn, hörsel eller rörlighet, eller något annat fysiskt behov hos barnet, såsom leksaker som stöder kommunikation och interaktion, digitala applikationer, spel eller ljudböcker.*

Nivåerna av stöd som används i småbarnspedagogiken är allmänt stöd, intensifierat stöd och särskilt stöd. Övergången från en stödnivå till en annan ska genomföras flexibelt och nivån av stöd ska alltid bedömas från fall till fall. För att få intensifierat eller särskilt stöd förutsätts inte att barnet först har fått stöd på någon annan stödnivå. Ett barn som får intensifierat eller särskilt stöd ska beaktas i dimensioneringen av daghemmets eller familjedagvårdens personal.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Grunden för stödet inom småbarnspedagogiken i Åbo är kvalitativ pedagogik som alla barn har rätt till. Barnet stöds genom pedagogiska arrangemang och mångsidiga arbetssätt. Därtill skapas en grund för lärande och välbefinnande. Den positiva pedagogiken och PACE-attityden stöder varje barns utveckling och lärande. Barnets stöd ska genomföras i gruppen omedelbart efter att stödbehovet har identifierats. Bilden nedan (bild 6) visar hur stödåtgärdernas antal och intensitet ökar ju högre stödnivån är.

Stödnivåerna inom småbarnspedagogiken

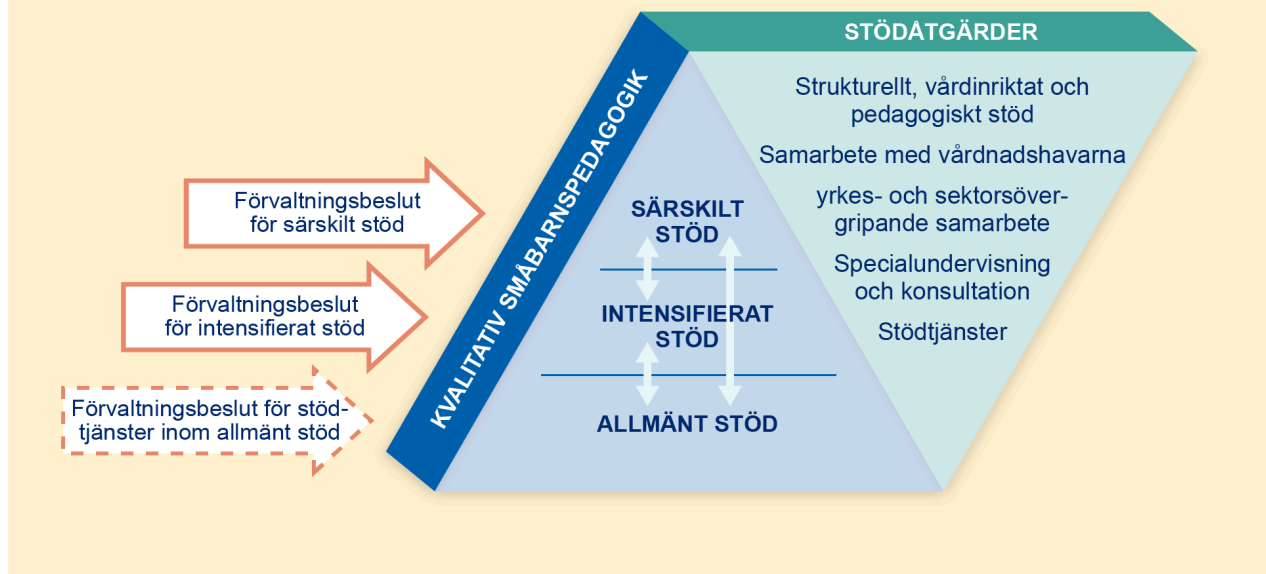

Bild 6. Stödnivåer inom småbarnspedagogiken (fritt efter Alila, UKM 2022).

5.3.1. Allmänt stöd

Ett barn som deltar i småbarnspedagogik har rätt att som en del av den grundläggande verksamheten inom småbarnspedagogiken få sådant allmänt stöd som barnets individuella utveckling, lärande eller välbefinnande förutsätter genast när behovet av stöd framkommit. Det allmänna stödet genomförs i den egna barngruppen.

Allmänt stöd är den första åtgärden för att svara på barnets behov av stöd. Allmänt stöd består av enskilda stödformer, till exempel enskilda pedagogiska lösningar och stödåtgärder med vilka man påverkar situationen i ett så tidigt skede som möjligt. Stödet för barnet är kortvarigt och/eller till sin intensitet lägre i jämförelse med det intensifierade och särskilda stödet. Man ska tillgodose barnets individuella behov av stöd till exempel genom att använda lämpliga material, redskap, undervisningsprogram eller stöd som ges på deltid av en speciallärare.

Allmänt stöd förutsätter inte ett förvaltningsbeslut, utan stödet ska alltid ges när behovet av stöd framkommit. Det allmänna stödet ordnas i samarbete mellan läraren inom småbarnspedagogik och den övriga personalen. Ett förvaltningsbeslut ska fattas om användningen av eventuella stödtjänster såsom tolknings- och assistenttjänster samt hjälpmedel.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Inom småbarnspedagogiken i Åbo hör det allmänna stödet till alla barn och det förutsätter inget förvaltningsbeslut. Allmänt stöd ges i den egna gruppen med pedagogiska, vårdinriktade eller strukturella metoder. För de eventuella stödtjänsterna, såsom tolk- och assistenttjänster och hjälpmedel, fattas dock ett förvaltningsbeslut. Det allmänna stöd som barnet får antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik.

Inom småbarnspedagogiken i Åbo används en kartläggningsblankett för stödåtgärder som finns i Dotku och Extranet. Blanketten används för att identifiera, följa upp och utvärdera stödåtgärder för en hel grupp barn och/eller enskilda barn. Blanketten stöder utarbetandet av barnets plan för småbarnspedagogik. Det rekommenderas att stödåtgärderna används i minst en månad för att deras effektivitet ska kunna bedömas.

5.3.2. Intensifierat stöd

Ett barn ska inom småbarnspedagogiken få intensifierat stöd som är individuellt planerat och som utgår från hela gruppen om det allmänna stödet inte räcker till. Stödet är till sin intensitet starkare och mer individuellt än det allmänna stödet. Stödet ges under en kortare period eller för en längre tid enligt barnets individuella behov, och det ska inledas genast när behovet av stöd framkommit. Intensifierat stöd ska ges så länge barnet behöver det.

Stödet för barnet intensifieras genom att man planerar stödet och ökar eller stärker sätten med vilka man genomför stödet. Intensifierat stöd består av flera stödformer som tillämpas regelbundet och samtidigt. Intensifierat stöd som ges i rätt tid förebygger att barnets stödbehov blir mer komplexa i ett senare skede.

En eventuell diagnos i ett senare skede eller inledning av habilitering får inte ställas som villkor för att barnet ska få stöd. För att ge intensifierat stöd förutsätts ett förvaltningsbeslut.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Inom småbarnspedagogiken i Åbo kan strukturellt stöd för intensifierat stöd genomföras genom gruppförminskning, genom en resurs för gruppsspecifik assistent eller gruppsspecifik barnskötare, genom stöd av speciallärare eller genom att öka den pedagogiska personalens kompetens. Dessutom planeras pedagogiskt stöd för barnet vid behov.

Läraren inom småbarnspedagogik gör upp och utvärderar barnets plan för småbarnspedagogik tillsammans med vårdnadshavaren. Vid behov kan sakkunniga inom social- och hälsovården bjudas in till diskussionen. Intensifierat stöd planeras, genomförs och utvärderas i samarbete med specialläraren inom småbarnspedagogik.

5.3.3. Särskilt stöd

Ett barn ska inom småbarnspedagogiken få individuellt planerat särskilt stöd om det allmänna eller intensifierade stödet inte räcker till. Barnet kan få särskilt stöd på grund av funktionsnedsättning, sjukdom, försenad utveckling eller något annat sådant behov av stöd för lärande eller utveckling som avsevärt sänker barnets funktionsförmåga. Särskilt stöd är den starkaste nivån av stöd som ges inom småbarnspedagogiken. Ett barn kan få stöd direkt i form av särskilt stöd om barnets stödbehov förutsätter det.

Ett barn har rätt att få särskilt stöd genast när behovet av stöd framkommer. Särskilt stöd består av flera stödformer och stödtjänster som tillämpas kontinuerligt och på heltid. För att ge särskilt stöd förutsätts ett förvaltningsbeslut.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Inom småbarnspedagogiken i Åbo är målet att genomföra barnets särskilda stöd i närdaghemmet genom förminskning av gruppstorleken eller med extra personalresurser och pedagogiskt stöd. I Åbo kan särskilt stöd genomföras också i en specialgrupp. I Åbo betonas speciallärarens delaktighet i organiseringen, handledningen och genomförandet av barnets särskilda stöd. För att få särskilt stöd krävs inget utlåtande av en utredande expert om barnets situation. Barn har rätt till särskilt stöd genast när behovet av stöd upptäcks. Läraren inom småbarnspedagogik gör upp och utvärderar barnets plan för småbarnspedagogik tillsammans med vårdnadshavaren. Vid behov kan sakkunniga inom social- och hälsovården bjudas in till diskussionen. Särskilt stöd planeras, genomförs och utvärderas i samarbete med specialläraren inom småbarnspedagogik.

Förskoleundervisningen för barn som omfattas av den förlängda läroplikten beskrivs närmare i Åbo stads läroplan för förskoleundervisning. Om småbarnspedagogiken i första hand anknyter till barnets rehabiliteringsbehov och handikappservicen fattar ett beslut om specialomsorg gällande barnet, betraktas småbarnspedagogiken som avgiftsfri socialservice enligt lagen om klientavgifter.

5.3.4. Stödformer

*Olika stödformer ska användas på alla stödnivåer i enlighet med barnets stödbehov. Olika stödformer kan genomföras samtidigt, genast när behovet av stöd framkommit, som en del av den grundläggande verksamheten inom småbarnspedagogiken. Arbetsätten och lärmiljöerna ska anpassas efter barnets individuella behov. Stödåtgärderna ska planeras pedagogiskt så att barnets delaktighet och rätt att lära sig och vara en del av barngruppen förverkligas utifrån barnets bästa. Stödet för barnet kan omfatta **pedagogiska, strukturella och vårdinriktade stödformer.***

Stödet för barnet ska ordnas som en del av den dagliga verksamheten inom småbarnspedagogiken. När barngruppens storlek bestäms ska man beakta barnen som behöver stöd och deras bästa, deras behov av stöd och nivån av stöd samt att det är möjligt för gruppen att uppnå målen som fastställts för småbarnspedagogiken.

Pedagogiska stödformer innefattar återkommande aktiviteter och en tydlig struktur i barnets dagliga rutiner inom småbarnspedagogiken. Stödet för barnet innefattar bland annat växelverkan och kommunikation på ett sätt som är sensitivt och tillgängligt. Det kan vara frågan om kommunikationsmetoder som ersätter tal, såsom tecken, bilder eller olika teknologiska lösningar. För att tillgodose barnets behov av stöd krävs att personalen inom småbarnspedagogik använder gemensamma och ändamålsenliga pedagogiska och specialpedagogiska arbetssätt och metoder. Till de pedagogiska stödformerna hör också planering, observation, dokumentation och utvärdering av den småbarnspedagogiska verksamheten.

Specialpedagogiska metoder som grundar sig på ett barns individuella behov kan planeras, tillämpas och genomföras som verksamhet för det enskilda barnet, för en mindre grupp eller för hela barngruppen gemensamt. I enlighet med en inkluderande värdegrund inom småbarnspedagogiken ska man i planeringen och genomförandet av det pedagogiska stödet i första hand använda verksamhetssätt där stödet som barnet behöver genomförs som en del av barngruppen.

Strukturella stödformer innefattar att stärka personalens kunskaper i fråga om att upptäcka barnets stödbehov och genomföra stödet samt deras specialpedagogiska kompetens. Till strukturella stödformer hör också att minska antalet barn i gruppen, se över personaldimensioneringen och/eller personalstrukturen samt därtill hörande lösningar och att ändra stödformerna enligt barnets stödbehov. Personalstrukturen i gruppen kan stärkas till exempel med en speciallärare inom småbarnspedagogik. Genom att minska antalet barn i gruppen förändrar man relationstalet mellan personalen och barnen så att stödet för barnet kan genomföras som planerat och gruppen kan uppnå målen som fastställts för småbarnspedagogiken. Strukturella stödformer är även sådana tolknings- och assistenttjänster och användning av hjälpmedel som behövs för att barnet ska kunna delta i småbarnspedagogiken. Beaktande av hinderfrihet och små- och specialgrupper kan även vara sådana strukturella stödformer som behövs.

Vårdinriktade stödformer innebär metoder och verksamhetssätt som tillgodoser vården, omsorgen och assistansen för barnet. Barnets behov av hälso- och sjukvård tillgodoses som en del av de vårdinriktade stödformerna. Dessa kan till exempel vara hjälpmedel och behov av assistans som hänför sig till vård av barnets långtidssjukdomar eller till barnets medicinering, kost och rörlighet. Man ska samarbeta med sakkunniga inom social- och hälsovården till exempel gällande handledning och rådgivning för personalen inom småbarnspedagogiken.

Vid verksamhetsställena inom småbarnspedagogik ska man alltid från fall till fall bedöma om läkemedelsbehandling eller sjukvård kan genomföras som en del av den grundläggande verksamheten. För varje barn ska man göra en helhetsbedömning av barnets situation. Läkemedelsbehandlingen eller sjukvården av barnet ska inte vara beroende av stödnivån enligt lagen om småbarnspedagogik, utan vården ska ges oberoende av stödnivå enligt barnets behov.

De pedagogiska, strukturella och vårdinriktade stödformerna ska tillgodose barnets bästa och behov av stöd och de ska bedömas lokalt och från fall till fall. Till exempel när man planerar användningen av hjälpmedel eller assistansen för barnet ska dessa stödåtgärder i första hand ordnas så att barnet är en del av kamratgruppen och deltar i samma utrymmen och situationer som den övriga barngruppen.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Inom småbarnspedagogiken i Åbo byggs stödet upp för barnet i den intensitet och form som hen behöver. Att stärka kompetensen hos personalen ses som centralt i genomförandet av stödet. Inom småbarnspedagogiken i Åbo har man inrättat ett sektorsövergripande Helppi-team som inom den kommunala småbarnspedagogiken stöder daghemspersonalen i utmanande situationer och erbjuder verktyg för personalen inom småbarnspedagogiken.

Då ett barn som deltar i småbarnspedagogik på ett daghem eller hos en familjedagvårdare får en sjukdom som kräver läkemedelsbehandling, ser enhetschefen till att en plan för läkemedelsbehandling uppgörs. Planen för läkemedelsbehandling som gjorts upp för barnet ska nämnas i barnets plan för småbarnspedagogik.

5.4. Bedömning av stödet för barnet

Stödet för barnet ska utvärderas på alla stödnivåer inom småbarnspedagogiken. Barnets behov av stöd, hur väl stödet räcker till och hur det genomförs ska bedömas efter behov, men ändå minst en gång om året, till exempel i samband med att barnets plan för småbarnspedagogik ses över, när stödbehovet förändras eller när det sker ändringar i lärmiljön. Processen med bedömningen av barnets behov av stöd kan påbörjas utifrån iakttagelser som gjorts av personalen inom småbarnspedagogiken. Initiativet kan också komma från vårdnadshavaren, barnrådgivningen eller personalen inom social- och hälsovården.

När man granskar stödet för barnet som helhet ska man bedöma från fall till fall vilka lösningar som bäst tillgodoser barnets bästa. Vid bedömningen av stödbehovet, stödåtgärderna och när stödet genomförs ska man beakta barnets åsikter och önskemål och samarbeta med vårdnadshavaren.

En speciallärare inom småbarnspedagogik deltar i den utsträckning det behövs i bedömningen av barnets behov av stöd. Social- och hälsovårdsmyndigheterna ska delta i bedömningen på begäran av anordnaren av småbarnspedagogik, om bedömningen av stödbehovet och motiveringen av stödlösningarna förutsätter även annan sakkunskap än sådan pedagogisk sakkunskap som personalen inom småbarnspedagogiken innehar.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Bedömningen av stödbehovet hos ett barn är en fortlöpande process. Personalen observerar dagligen barnets styrkor och intressen samt stödbehov. Målen och stödåtgärderna som antecknats i barnets plan för småbarnspedagogik uppdateras utifrån observationerna. Barnets behov av stöd samt stödets tillräcklighet och genomförande bedöms vid behov, dock minst en gång under verksamhetsåret eller när

behovet av stöd eller lärmiljön förändras. Om stödet inte är tillräckligt diskuteras situationen med specialläraren inom småbarnspedagogik. Under diskussionen genomgås en kartläggning av pedagogiska stödåtgärder samt bedöms hur stödåtgärderna har genomförts i barnets lärmiljö.

5.5. Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd

Barnets behov av stöd det vill säga stödnivån, stödformerna och hur de ska genomföras samt ansvars- och arbetsfördelningen när det gäller stödet ska antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. En person som har behörighet som lärare inom småbarnspedagogik och/ eller speciallärare inom småbarnspedagogik ansvarar för att göra upp och utvärdera planen i samarbete med den övriga personalen och barnets vårdnadshavare. Personalen har i uppgift att stödja vårdnadshavarens och barnets delaktighet när planen görs upp och utvärderas. Målet är att fungera i samförstånd med barnet och vårdnadshavaren. Barnets åsikt ska klargöras och beaktas då planen görs upp och utvärderas (kapitel 1.3).

Stödbehovet och hur stödet genomförs ska bedömas och planen ska granskas efter behov minst en gång om året eller när stödbehovet förändras. Hur målen för verksamheten har uppnåtts ska antecknas i planen och målen ska ändras så att de motsvarar barnets förändrade stödbehov. Om behovet av stöd och stödåtgärderna har upphört ska detta antecknas i planen. En bedömning av barnets behov av stöd görs också alltid då barnet börjar i förskoleundervisningen. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan föreskrivs om stöd för barnets växande och lärande för barn i förskoleundervisningen. När det gäller småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen ska eventuellt stöd samordnas med det stöd som ges i förskoleundervisningen och antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik.

Före intensifierat eller särskilt stöd påbörjas ska en utvärdering av eventuella tidigare stödåtgärder och deras effekt antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Utvärderingen ska innehålla en beskrivning av stödåtgärderna och av utvärderingen och utvecklingen av deras effekt. Utvärderingen ska också innehålla en motivering för vilka stödåtgärder barnet skulle ha nytta av och vilka som på bästa sätt individuellt tillgodoser barnets bästa.

Barnets plan för småbarnspedagogik används när man fattar ett förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd eller om stödtjänster. Om en bedömning av barnets behov av stöd har gjorts i barnets plan för småbarnspedagogiken, ska denna bedömning beaktas när ett förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd eller ett beslut om stödtjänster fattas. Barnets plan för småbarnspedagogik ska uppdateras så att den motsvarar innehållet i förvaltningsbeslutet.

Då ett barn får stöd i småbarnspedagogiken ska det i barnets plan för småbarnspedagogik, förutom det som står beskrivet i kapitel 1.3, antecknas följande:

Pedagogiska stödformer

- lösningar som berör strukturer och dagliga rutiner inom småbarnspedagogiken*
- lösningar som gäller lärmiljöerna*
- behövliga specialpedagogiska metoder*
- metoder för växelverkan och kommunikation, till exempel användning av tecken och bilder*
- verksamhetssätt för att barnet ska kunna vara del av barngruppens verksamhet, till exempel beaktande av hinderfrihet.*

Strukturella stödformer

- att stärka kunnandet och den specialpedagogiska kompetensen som berör genomförandet av stödet
- lösningar angående personaldimensioneringen och personalstrukturen
- lösningar angående barngruppens storlek och gruppstrukturen
- tolknings- och assistenttjänster samt användning av hjälpmedel
- små- eller specialgrupp eller annan behövlig grupp sammansättning
- konsultation eller undervisning som ges på deltid eller heltid av en speciallärare inom småbarnspedagogik.

Vårdinriktade stödformer

- metoder som berör vård, omsorg och assistans
- verksamhet som tillgodoser behov av hälso- och sjukvård, till exempel hjälpmedel och assistans som hänför sig till vård av barnets långtidssjukdomar, medicinering, kost och rörlighet.

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- samarbete med barnet och vårdnadshavaren
- ansvarsfördelning när det gäller hur stödet för barnet genomförs
- tjänster som tillhandahålls av specialister
- handledning och rådgivning av sakkunniga inom social- och hälsovården och andra sakkunniga
- eventuella transportarrangemang och vem som ansvarar för dem.

Utvärdering av effekten av stödet

- uppföljning av stödbehovet, hur väl det räcker till och hur det genomförs
- utvärdering av stödåtgärdernas effekt, slutsatser som dras och åtgärder som vidtas utifrån utvärderingen samt tidpunkter för utvärderingen.

I barnets plan för småbarnspedagogik ska även antecknas eventuella social- och hälsovårdstjänster, till exempel habilitering för barnet, om det är relevant med tanke på anordnandet av småbarnspedagogiken för barnet.

5.6. Beslut om intensifierat och särskilt stöd samt stödtjänster

Anordnaren av småbarnspedagogik ska utan dröjsmål fatta ett förvaltningsbeslut där man beslutar om intensifierat eller särskilt stöd eller om stödtjänster för barnet utifrån en bedömning av behovet av stöd. I förfaringssättet för förvaltningsbeslutet ska förvaltningslagen tillämpas. Innan beslutet fattas ska anordnaren av småbarnspedagogik höra barnets vårdnadshavare eller en annan laglig företrädare. Även barnets vårdnadshavare kan ansöka om intensifierat eller särskilt stöd för barnet. Förvaltningsbeslutet fattas av kommunen som ansvarar för anordnandet av småbarnspedagogiken och beslutet är i kraft tills vidare. En besväransvisning ska fogas till beslutet, eftersom vårdnadshavaren kan söka ändring i beslutet genom besvär. Ett beslut ska alltid motiveras. Förvaltningsbeslutet ska ändras eller upphävas om behovet av stöd förändras.

I beslutet om intensifierat och särskilt stöd ska man ange och besluta om följande:

- stödformer
- verksamhetsstället inom småbarnspedagogik
- stödtjänster.

Om det inte fattas ett beslut om intensifierat eller särskilt stöd för barnet, ska ett separat förvaltningsbeslut om stödtjänster fattas. I beslutet ska man ange och besluta om följande:

- stödtjänster.

För ett barn som deltar i privat småbarnspedagogik som omfattas av lagen om småbarnspedagogik ska förvaltningsbeslutet fattas på serviceproducentens förslag i kommunen där verksamhetsstället finns. Om småbarnspedagogiken för barnet ordnas som köpt tjänst ska förvaltningsbeslutet fattas av kommunen som har ansvar för anordnandet av småbarnspedagogiken. Även kommunen som har beviljat servicesedel ska fatta förvaltningsbeslut om stöd.

Barnets småbarnspedagogik kan ordnas av flera än en anordnare av småbarnspedagogik. Om barnet deltar i småbarnspedagogik som ordnas av två olika kommuner, till exempel på grund av växelvist boende, ska ett förvaltningsbeslut fattas separat av båda kommunerna. Anordnarna av småbarnspedagogik har i en sådan situation skyldighet att utifrån barnets bästa planera, genomföra och utvärdera stödet i samarbete. Varje aktör ska fatta ett eget förvaltningsbeslut.

Förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd eller om stödtjänster ska verkställas omedelbart. Beslutet kan verkställas även om det inte har vunnit laga kraft. Verkställigheten innan beslutet har vunnit laga kraft är av central betydelse med tanke på rättsskyddet. Genom ett beslut kan man inte besluta om social- och hälsojourer för barnet, såsom hjälpmedel för medicinsk rehabilitering eller service och stödåtgärder enligt handikappservicelagen.

Barnets behov av stöd, hur väl stödet räcker till och hur det genomförs ska bedömas efter behov (se kapitel 5.4). Förvaltningsbeslutet ska ändras eller upphävas om behovet av stöd förändras i samband med att barnets plan för småbarnspedagogik ses över eller i samband med övrig utvärdering.

ÅBO

Åbo fostran och undervisning

Inom småbarnspedagogiken i Åbo kallas vårdnadshavarna till ett hörande innan ett förvaltningsbeslut fattas för barnet i enlighet med förvaltningslagen. Vårdnadshavarna får minst två veckor på sig att bekanta sig med det pedagogiska dokumentet före hörandet. Vid hörandet har vårdnadshavarna möjlighet att framföra sin åsikt om ordnandet av allmänt, intensifierat eller särskilt stöd. Vårdnadshavarnas åsikt antecknas på en separat hörandebblankett. Vårdnadshavarna kan också, om de så önskar, lämna in en skriftlig åsikt om ordnandet av stödet, till exempel som ett meddelande via eVaka eller via e-post. När barnets behov av stöd förändras ordnas ett nytt hörande och fattas ett nytt beslut. För personalen inom småbarnspedagogiken har man utarbetat anvisningar för hörandeprocessen. Anvisningarna har sparats i Dotku och Extranet.

Barnets plan för småbarnspedagogik som ligger till grund för beslutsfattandet ska innehålla metoder och motiveringar för att ordna det stöd som planeras för barnet. I Åbo bereder de områdesvisa arbetsgrupperna för Barnets stöd (=BAST) ett beslut som fattas av chefen för specialservice inom småbarnspedagogiken. För ett barn som deltar i både förskoleundervisning och den kompletterande småbarnspedagogiken fattas separata beslut om förskoleundervisning och småbarnspedagogik.

Processen för trestegsstödet beskrivs i den s.k. simbanemodellen. I modellen med simbanorna hittas information om de dokument som ska uppgöras då barnets stödnivå ändras samt de centrala datumen och beslutsfattandets processer. Simbanemodellen har sparats i Dotku och Extranet för personalen.

Då ett barn med stödbehov övergår från en enhet till en annan, eller från en serviceproducent till en annan, ska den skickande enheten ordna ett eventuellt möte gällande övergången och se till att handlingarna som gäller barnet överförs med beaktande av sekretessbestämmelserna. Praxis med anknytning till informationsöverföringen beskrivs närmare i kapitel 1.3.

6. Småbarnspedagogik som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning

All småbarnspedagogisk verksamhet ska följa de allmänna mål och riktlinjer som fastställs i lagen, i överenskommelser och i dessa grunder för planen för småbarnspedagogik. Dessa mål och riktlinjer gäller även småbarnspedagogisk verksamhet som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning.

Anordnaren av småbarnspedagogik kan erbjuda småbarnspedagogiska tjänster som baserar sig på en alternativ pedagogik eller särskild åskådning. Sådana är till exempel Steiner-, Montessori-, Freinet- och Reggio Emilia pedagogiken, eller småbarnspedagogiska tjänster som baserar sig på en viss åskådning.

Då vårdnadshavaren väljer en småbarnspedagogisk tjänst som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning ska vårdnadshavaren få tillräckligt med information om verksamhetens särskilda mål och värderingar.

7. Utvärdering och utveckling av verksamheten inom småbarnspedagogiken

Syftet med utvärderingen av verksamheten är att stödja genomförandet av lagen om småbarnspedagogik och planerna för småbarnspedagogik samt att utveckla småbarnspedagogiken. Anordnaren av småbarnspedagogik ska enligt lagen om småbarnspedagogik utvärdera sin verksamhet samt delta i utomstående utvärdering av sin verksamhet. Utvärderingen av verksamheten ska genomföras systematiskt och regelbundet. Systematisk utvärdering förutsätter att anordnaren har ett fungerande system för utvärdering. Med hjälp av utvärderingen ska kvaliteten på småbarnspedagogiken främjas, verksamhetens styrkor och utvecklingsbehov synliggöras och verksamheten utvecklas.

7.1. Utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten

Syftet med utvärderingen av den pedagogiska verksamheten är att utveckla småbarnspedagogiken och förbättra förutsättningarna för barnens utveckling och lärande. Uppföljning, regelbunden utvärdering och utveckling av den lokala planen för småbarnspedagogik och barnets plan för småbarnspedagogik är en del av detta uppdrag. Verksamheten inom småbarnspedagogiken ska utvärderas och utvecklas på nationell nivå samt ur anordnar-, enhets- och individperspektiv.

Utvärderingen på nationell nivå har som uppdrag att stödja anordnarna av småbarnspedagogik i frågor som rör utvärdering och kvalitetshantering. De nationella utvärderingarna främjar utvecklingen av småbarnspedagogiken på lokal, regional och nationell nivå. Resultaten från utvärderingarna kan även användas i internationella jämförelser.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska regelbundet följa upp och utvärdera planerna för småbarnspedagogik och hur de har genomförts inom de olika verksamhetsformerna. Anordnaren av småbarnspedagogik bestämmer själv vilka metoder som ska användas vid utvärderingen på anordnar- och enhetsnivå. Det är viktigt att de lokala beslutsfattarna, vårdnadshavarna och personalen inom småbarnspedagogiken har aktuell information om hur småbarnspedagogiken genomförs och om dess kvalitet. De centrala resultaten av utvärderingarna ska publiceras. Utvärderingen på anordnar- och enhetsnivå är en central del av ledarskapet och av utvecklingen inom den småbarnspedagogiska verksamheten på lokal nivå. Barnen och deras vårdnadshavare ska regelbundet ges möjlighet att delta i utvärderingen av småbarnspedagogiken.

Personalens målinriktade och systematiska självvärdering har en central roll i att upprätthålla och utveckla kvaliteten inom småbarnspedagogiken. Utvärderingen kan fokusera på bland annat personalens kommunikation med barnen, stämningen i gruppen, pedagogiska arbetssätt, verksamhetens innehåll eller lärmiljöerna. Hur stödet för barnet (kapitel 5) genomförs ska vara ett centralt föremål för utvärderingen.

Utvärderingen på individnivå innebär utvärdering av hur barnens planer för småbarnspedagogik genomförs. Det är alltid viktigt att utvärdera genomförandet av barnets plan för småbarnspedagogik innan den uppdateras eller en ny plan utarbetas. I samband med utvärderingen ska barnet, vårdnadshavaren och personalen fundera över hur verksamhetens mål och de överenskommelser som man gemensamt skrivit in i planen har beaktats och uppnåtts i verksamheten inom småbarnspedagogiken. Utvärderingen av stödet för barnet ska ingå i barnets plan för småbarnspedagogik. Denna del av utvärderingsuppdraget beskrivs närmare i kapitel 5.

De frågor som ska avgöras på lokal nivå och som beskrivs i slutet av varje kapitel i grunderna för planen för småbarnspedagogik, ska styra utarbetandet av den lokala planen för småbarnspedagogik samt utvärderingen och genomförandet av den. Anordnaren av småbarnspedagogik ska granska sin plan för småbarnspedagogik och förbättra dess kvalitet och ändamålsenlighet. Även de lokala behoven och resultaten från utvecklingsarbetet styr utvärderingen.

Utvärdering och utveckling av småbarnspedagogiken i Åbo

Ett av målen i Åbos stadsstrategi "Åbo på 2030-talet" är att erbjuda en kvalitativ fostrings- och lärtig från småbarnspedagogiken till högskolorna. I utvecklandet av fostran och undervisning ligger fokus på att stöda barns, ungas och personalens välbefinnande. Lärmiljöerna utvecklas med beaktande av de förändringar som digitaliseringen av undervisningen och småbarnspedagogiken medför. Även förändringar och utvecklingsbehov gällande verksamhetskulturen som lyfts fram i läroplanen tas i beaktande. Alla serviceområden inom fostran och undervisning fokuserar på att minska ensamhet, förebygga mobbning och öka barnens och de ungas delaktighet.

Småbarnspedagogikens helhet

Planen för småbarnspedagogik och utvecklingen av lednings- och verksamhetskulturen är centrala innehåll och faktorer som styr kvaliteten. Utvecklingen grundar sig på långsiktigt, tillförlitligt samarbete och kontinuerlig växelverkan mellan aktörerna.

Information som samlats in via kundrespons och kundenkäter används i utvecklingen och utvärderingen av verksamheten. Utifrån resultaten lyfts utvecklingsbehov fram som mål för verksamheten. Resultaten från kundenkäter och feedback som gäller den kommunala småbarnspedagogiken finns publicerade på Åbo stads webbplats.

Den utvecklande responsmetoden är en central metod för utvärderingen av den kommunala småbarnspedagogiken i Åbo. Med hjälp av utvärderingen kartläggs småbarnspedagogikens nuläge. Information samlas in om barnens vardag, upplevelser, lärmiljöer och ledarskap. Utvecklande respons-utvärderingen skapar en grund för kvalitativ småbarnspedagogik samt för genomförandet av den i lagen bestämda utvärderingen av småbarnspedagogiken. Som observerare fungerar småbarnspedagogikens personal som deltagit i en utbildning för att kunna genomföra observationsarbetet.

Områdescheferna och enhetscheferna samarbetar tätt för att bestämma utvecklingsobjekt för sina egna områden och daghem. Utvecklingsmålen utformas i samarbete utifrån resultaten från utvecklande respons, vilket säkerställer att behoven både på regional nivå och daghemsnivå beaktas. Denna gemensamma process främjar effektiv verksamhet och skapar en stark grund för kontinuerligt upprätthållande och förbättrande av småbarnspedagogikens kvalitet. I familjedagvården bestäms utvecklingsobjekten tillsammans med familjedagvårdarteamet och den närmaste chefen.

Kvalitetsbedömningssystemet Valssi används i den kommunala småbarnspedagogiken i Åbo. Mer om Valssi i kapitel 3.1.1.

Pedagogisk planering, utvärdering och utveckling i enheterna

Den pedagogiska planeringen, utvärderingen och utvecklingen är en kontinuerlig process, som fortsätter under hela verksamhetsåret. Enhetschefen ansvarar för den pedagogiska planeringen, utvärderingen och utvecklingen. Daghemmets ledningsgrupp fungerar som stöd för de kommunala daghemmens enhetschefer. I kommunala daghem auditeras barnen planer för småbarnspedagogik regelbundet. Genom auditeringen får enhetschefen information om kvaliteten på barnens planer för

småbarnspedagogik. De närmaste cheferna för familjedagvården och familjedagvårdarna ansvarar tillsammans för den pedagogiska planeringen, utvärderingen och utvecklingen av familjedagvården. Kvalitetsbedömningssystem används i småbarnspedagogiken som stöd för utvecklingen av pedagogiken. Mål-, utvecklings- och utvärderingssamtalen stöder för sin del den pedagogiska planeringen, utvärderingen och utvecklingen i småbarnspedagogikens enheter.

Pedagogisk planering, utvärdering och utveckling i teamen

Läraren inom småbarnspedagogik ansvarar i sitt team för de pedagogiska samtalen och utvärderingen av pedagogiken, dokumentationen, samarbetet med vårdnadshavarna och introduktionen till styrande dokument. I de kommunala daghemmen styr gruppens pedagogiska verksamhetsplan teamets verksamhet. I verksamhetsplanen ingår gemensamma riktlinjer för den kommunala småbarnspedagogiken i Åbo, ärenden man kommit överens om i teamet och samarbete som görs med vårdnadshavarna. Därtill samlas gruppens pedagogiska mål i verksamhetsplanen.

Den kommunala familjedagvårdens verksamhetsplan uppgörs som ett samarbete mellan familjedagvårdarna och de närmaste cheferna. Varje familjedagvårdare planerar, utvärderar och utvecklar sin verksamhet enligt Åbo stads plan för småbarnspedagogik.

8. Källförteckning gällande lokala preciseringar för planen för småbarnspedagogik

1T Väestöliitto. 2021a. Keho ja tunteet.

<https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lastenkehotunnekasvatus/keho-ja-tunteet/> (Läst 3.4.2024)

2T Väestöliitto. 2021b. Turvataidot.

<https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lastenkehotunnekasvatus/hyvinvointi/turvataidot/> (Läst 3.4.2024)

3T Tieto ja viestintäteknologian opetus käytön suunnitelma 2023–2026

4T Sandberg, E. 2021 Pedagoginen tuki Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. S. 20 PS-Kustannus. BALTO-print, Liettua.

5T Leino, K., Sirén, M., Nissinen K. ja Puhakka, E. 2023. S. 55 Puoli tuntia lukemista: kansainvälinen lasten lukutaitotutkimus (PIRLS 2021). Jyväskylä. Puoli tuntia lukemista: Kansainvälinen lasten lukutaitotutkimus (PIRLS 2021) (jyu.fi). Läst 3.4.2024.

6T Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2018. S. 14 Terveyttä ja iloa ruuasta varhaiskasvatuksen ruokailusuositus. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135907/URN_ISBN_9789523029927.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Läst 11.12.2023)

7T Rehunen, K. 2017. Tiedeleikkejä pikkututkijoille. Jyväskylä: PS-kustannus.

8T Vartiainen, J. 2016. Kehittämistutkimus: Pienten lasten tutkimuksellisen luonnontieteiden opiskelun edistäminen tiedekertooppimisympäristössä. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.

9T Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2018. S. 84. Terveyttä ja iloa ruuasta varhaiskasvatuksen ruokailusuositus.

